

СРПСКА РЕЧ

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ ● БРОЈ 66 ● 1. МАРТ 1993. ● 10.000 ДИНАРА

ИТАЛИЈА 2200 ITL, ФРАНСУСКА 4.30 FRF, ШВАЈЦАРСКА 4.8 CHF, АУСТРИЈА 30 ATS, СР НЕМАЧКА 5.00 DEM, ШВЕДСКА 25 SEK, БЕЛГИЈА 40 BEG, ХОЛАНДИЈА 4 HFL, ГРИНА 500 GRD, НОРВЕШКА 25 NOK, ДАНСКА 25 DKK

НЕМА МЛЕКА
НЕМА ХЛЕБА
НЕМА ГОВНА
КО ТРЕБА!

**ШТА ЈЕДЕ
НЕБЕСКИ
НАРОД**

ЗА НОВ
ИЗГЛЕД
ВАШЕГ ОРУЖЈА

**ДРВЕНЕ КОРИЦЕ
„САВИЋ“**

ТЕЛ: 039/35-065

ВЕЛИКА МОГУЋНОСТ ИЗБОРА ОТЕЖАВА ДОНОШЕЊЕ ОДЛУКЕ

ОЛАКШАЈТЕ СЕБИ!

Ми вам нудимо само
кинеску свилу
и још по нешто...

На жалост, нисмо вам
помогли, јер имамо
готово *све* одевне
предмете израђене од
свиле, у *свим*
величинама и
дизенима, за *сваки*
цеп.

Одлука је ипак на вама.

Тржни центар, Пожешка 108а, Београд

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ
ИЗДАЊЕ СЛОБОДНИХ
НОВИНАРА

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК:
БОГОЉУБ ПЕЈЧИЋ

УРЕЂУЈЕ РЕДАКЦИЈСКИ
КОЛЕГИЈУМ

ГРАФИЧКИ УРЕДНИК
Раде Марковић

РЕДАКЦИЈА: Драгослав
Грујић, Славица Лазин,
Александар Цветковић,
Сандра Петрушић, Сандра
Јанковић, Благоица Стоја-
новић, Милена Поповић,
Ђорђе Вукоје (фоторепор-
тер).

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ:
Бранкова 13—15, I улаз,
11000 Београд

ТЕЛЕФОНИ:
011/620-891 и 628-242
(секретаријат), 625-937
(редакција)

ТЕЛЕФАКС: 624-598

ЖИРО РАЧУН: динарски
60801-603-27562, девиз-
не уплате слати чеком на
адресу „Српске речи“

Лист излази сваког другог
понедељка
Рукописи и фотографије се
не враћају
Штампа ДП „Борба“, Ко-
совска 26, Београд

Мишљењем Секретарија-
та за информације Репуб-
лике Србије бр.
413-01-221/91-01 од 15.
фебруара 1991. одређена
је стопа пореза од 3%.

ТЕМА „СРПСКЕ РЕЧИ“:

ЦРНО ТРЖИШТЕ

Стр. 10—15

„СРПСКА РЕЧ“
РАЗГОВАРА СА

ЈЕЗДИМИРОМ
ВАСИЉЕВИЋЕМ И
БРАНОМ
МАРКОВИЋЕМ

ШТА ЈЕ ТО
ГРАЂАНСКИ
ПОКРЕТ
ОТПОРА?

Marković Vesna

Zeleni venac
Jug Bogdanova 15
629-408

САЗВАН САБОР

Председник СПО Вук Драшковић сазвао је ванредни Други светски Сабор СПО-а за 6. и 7. март 1993. Сабор ће бити одржан у београдском Центру „Сава“.

Сто осамдесет општинских одбора СПО из земље и одбори странке из Русије, САД, Канаде, Аустралије, Велике Британије, Немачке, Шведске, Данске, Француске и Мађарске одредиће две хиљаде својих представника који ће разматрати Извештаје о раду странке и посланичке групе између два Сабора, као и предлоге новог Програма и Статута СПО.

Коначне предлоге програмских и статутарних аката утврдиће Главни одбор, а на основу резултата расправе вођене у одборима СПО.

У раду Сабора учествоваће чланови Председништва, Извршног оодбора, Главног одбора, посланици Републичке и Савезне скупштине, кандидати СПО за републичке и савезне изборе, одборници општинских скупштина, председници окружних и општинских одбора СПО и представници које ће изабрати одбори странке на својим седницама. Сваки одбор даће одређен број представника у зависности од броја чланова и резултата остварених на децембарским изборима прошле године.

Други светски Сабор СПО је изборан. На основу приспелих предлога из одбора странке, учесници Сабора тајним гласањем изабраће између више кандидата, председника странке, заменика председника и 150 чланова Главног одбора.

Председништво СПО је формирало Организациони одбор Другог светског сабора СПО који ће обезбедити све потребне услове за одржавање највишег скупа странке. Одбор ће водити рачуна о гостима Сабора, маркетингу и спонзорима, новинарима, смештају представника и њиховом превозу, итд.

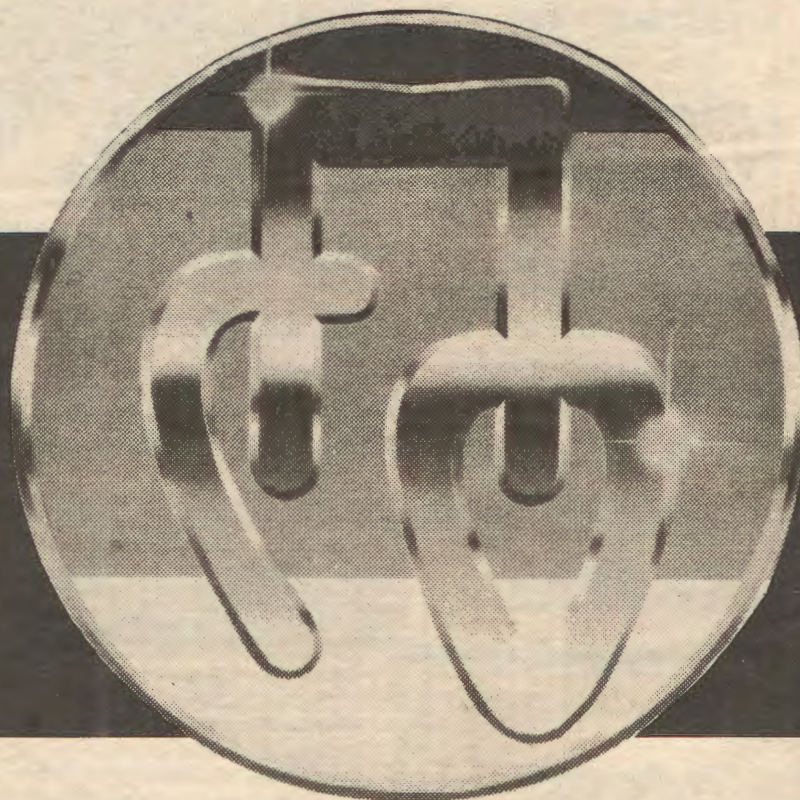
Одбор је упутио позиве да присуствују Сабору СПО Патријарху српском господину Павлу, владикама Артемију, Амфилохију и Атанасију, престолонаследнику Александру Другом Карађорђевићу, представницима САНУ, Удружења књижевника Србије, представницима сродних политичких странака из земље и иностранства, дипломатским представницима акредитованим у Београду, члановима Савета Депоса и многим другима.

На свечаном делу Сабора говориће гости академик Матија Бећковић, књижевник Борислав Михаиловић Михиз, председник ДСС др Војислав Коштуница, председник Нове демократије — Покрета за Србију Душан Михаиловић и други.

У току трајања Сабора биће организоване и пратеће културне манифестације, концерти и изложбе.

Александар ЧОТРИЋ

II СВЕТСКИ САБОР СПО

Други Светски Сабор Српског покрета обнове биће одржан 6. и 7. марта 1993. у београдском Центру „Сава“ са почетком у 11,00 часова.

На Сабору ће говорити:

- Матија Бећковић
- Борислав Михајловић — Михиз
- Војислав Коштуница
- Душан Михајловић
- Вук Драшковић

и други гости и учесници Сабора,

Све потребне информације можете добити на телефоне Секретаријата СПО: 326-501, 328-017 и 327-953, или на адресу: Теразије 3/Х, Београд

ГРАЂАНСКИ ОТПОР

У мирним временима, идеје о политичком деловању могу да имају карактер модних трендова и да се лансирају, баш као и мода, помпезно и бучно, а са унапред урачунатим могућностима неуспеха.

Када, међутим, друштвени, државни, национални и економски проблеми поприме карактер катастрофе, као што је данас и овде случај, ни једна идеја о томе шта ваља чинити не може и не сме да се лансира тек тако, попут дужине сукње или облика ревера на блејзеру, па да се са стране мерка њен учинак.

Најновији политички „модни хит“, непримерен околностима у којима се нуди, свакако је питање тзв. грађанског отпора, и мада је на политичку „модну писту“ пуштен крајње необавезно и необавезујуће, дочекан је у јавности, попут сваког „модног хита“, егзалтирано и уз велики публицитет.

О грађанском отпору као решењу и путу до спаса народа и државе свакодневно се пишу новински чланци, праве анкете, интервјуишу страначки прваци и тако се подстичу наде да је пронађена чаробна формула помоћу које ћемо још колико сутра имати и демократију, и оптимално решено национално питање, и економски просперитет, а да се заправо тачно и не зна шта би то био грађански отпор на наш начин, ко би га и како би га организовао, ко би у њему учествовао, која би се све средства користила...

Класични облици грађанског отпора, кроз разне форме грађанске непослушности и притисака на власт, укључујући ту и протестне скупове, митинге, штрајкове и демонстрације, у суштини су политичко деловање примерено демократским друштвима, а у тоталитарним земљама с диктаторским режимима, класични грађански отпор је практично немогућ.

Властодршци с каквим ми имамо посла држе се оног Ничеовог „Што ме не уби, то ме ојача!“, и на тој филозофији владају.

У Енглеској је Маргарет Тачер пала због незадовољства рудара и социјално угроженог дела становништва изражаваног мирним маршевима, а у Румунији је Николау Чаушеску пао тек када су ојачани узели мотке и оружје у руке.

Могли су Румуни да праве на хиљаде протестних вечери у свом Дому писаца, могли су да демонстрирају данима, могли су да штрајкују у фабричким круговима, и не би се ништа десило, сем што би их сатрап, касније, још више притегао, али кад су заузели зграду државне телевизије, придобили неке мудрије генерале и показали да ће ићи до краја, Румунија је изашла из мрака.

Нама, наравно, Букурешт не треба да буде узор, али ни Енглеска нисмо.

Прави грађански отпор у нашим условима представљаће тек стварање оне опште политичке атмосфере у којој ће комуно-фашисти панично улазити у аутомобиле и авионе и бежати главом без обзира у разе своје Ларнаке и тамо где буду хтели да их приме.

Таквог грађанског отпора, међутим, кроз лансирање прича о грађанском отпору као да се лансира нека модна колекција, још нема на видуку.

Дешава се, чак, нешто што потенцијални крај комуно-фашиста, без кога нам нема будућности, само одлаже.

Људи којима је догорело до ноката, којима је живот постао пакао и који ће пре или касније узети ствар у своје руке, тренутно су на неки начин заварани „модним хитом“ званим грађански отпор и верују да је ослобођење српског народа од комуно-фашистичког зла почело и да ће до њега доћи и без њиховог учешћа.

Величанствена Француске 7, часни академици, појединачни штрајкови, оштра саопштења, глумачки откази, композиторска клечења — на шта се сада своди фамозни грађански отпор — јесу дододошле активности, али само ако су део нечег много ширег и продуктивнијег.

Вођен осећањем за политички реализам, у оквиру својих пословично прецизних и благовремених процена, Вук Драшковић није случајно изјавио да следеће демонстрације неће бити мирне, јер је очигледно да тренутне прилике воде ка једном једином исходу, без обзира на разне политичке „модне хитове“ и неподношљиво олако испуцавање, некритички прихватање, а практично крајње произвољне идеје.

Да у Толстојевој 33 станује политичка култура Маргарет Тачер, кад је о односу према незадовољству грађана и грађанском отпору реч, а на диктаторска свест Николау Чаушеску, све би било друкчије.

Овако...

Нема тих немирних времена изазваних лошом влашћу иза којих не дође мир, али тек кад се деси и нешто између.

бркатим бабушкама у чизмама од скаја, дочекиваним овде са оргастичним „Здравствуй, товарищи!“, распршио је Андреј Козирјев, неубичајено оштром изјавом да став Русије према Србији неће диктирати православље и да су такви приступи дилетантске политичко-маркетиншке будалаштине.

Мајстори за планетарне проблеме из Беле куће и Кремља нису ни шепртље, ни хазардери, попут пацера с Дедиња и придружених брда, и њима је планетарна стабилност, у овим планетарно нестабилним временима,

КУЋА НАСРЕД ДРУМА

1.

Наш усудни проблем је наша национална кућа.

Саградили смо је, и у просторном и у временском смислу — у просторном буквално на раскрсници светова а у временском у историјским ковитлацима — насред друма.

Ма ко и ма шта да земљом ходи, од војски и трговачких каравана до исцелитеља, лакрдијаша, божјака и просјака, с идејама и идеологијама или без њих, на нас наилази.

С кућом насред друма, кад у њој памет станује, мудрост столује а лукавство је одржава, и не мора да буде лоше.

Путници се, испред такве куће, избивши на њу, јер се обићи не може, лепим речима, јелом, пићем и конаком дочекују.

Од сваког ко прође нешто се ново и корисно научи, нешто се прими, нешто се заради, а неке се и дукат, док коначи опијен добрим вином, ако друкчије не иде и ако је зловаран, из кесе или из паса украде.

На месту за ђумрук, хан и механу ништа друго сем ђумрука, хана и механе, разумно градити није.

Ми, међутим, нашу кућу насред друма, од када смо је подигли, једино као пушкарницу видимо.

На прозоре смо пушке истурили, прсте смо на обараче наместили, очи нам вазда закрвављене а језик с поскоком побратимљен, на друм смо замке поставили.

И намерника и ненамерника, и војника и трговца, и исцелитеља и лакрдијаша, и божјака и просјака, уместо поздравима, ићем, пићем и конаком, наругушени и куршумима дочекујемо.

Нема нам, док је тако, спаса.

2.

Укључивање Америке у план Сајруса Венса и Дејвида Овена за разрешење драме на тлу бивше Југославије, програмски изложено у шест тачака иза којих стоји Бил Клинтон, привидно је на трагу политичке а не војне опције, али у суштини води у тотални рат у бившој Југославији и у инострану оружану интервенцију.

И без америчког ангажовања, женевски пројекат није имао реалних изгледа да успе, јер српску страну у Босни и Херцеговини баца на колена, историјски је понижава и уда-

љује од решења националног и државног питања, не доносећи ни муслиманима оно због чега они ратују, а с америчким ангажовањем, тај пројекат само добија на негативном квалитету и појачава сопствену нереалност и неостваривост.

Дубље разгртање докумената Била Клинтона, у коме је ставка о подршци плану Сајруса Венса и Дејвида Овена најобичнија необавезна куртоазија, показује да Америка нема намеру да Србима пружи чак ни онолико колико су им Сајрус Венс и Дејвид Овен понудили и да јој је стратешки циљ потпуно војни, економски, политички и морални пораз Срба, комбинованим дејством испровоциране војне одмазде и вишегодишњих ригорозних санкција.

Увођењем у игру суђења ратним злочинцима, с унапред припремљеним и месецима лицираним списком на коме су водећи српски политичари и војници, као и Косово с директном поруком Албанцима да у погодном тренутку изазову озбиљније инциденте, Бил Клинтон целу своју „мировану иницијативу“ чини намерно таквом да је нико од Срба, ни луд, не прихвати.

Ко мисли да ће Радован Караџић или Слободан Милошевић потписати папире Сајруса Венса и Дејвида Овена, урамљене у додатне услове Америке, што би им директно намакло лице на руке и одвело их у гасне коморе или на електричне столице, заиста нема грама мозга.

Тако нешто суицидно не би учинио ни један преговарач.

Учећше Руса у модификованом пројекту распетљавања „југословенског чвора“ неће, због унутрашњих прилика у Русији које нису онакве каквим се у Србији приказују, ништа битно изменити.

Померање хаотичног „српског вапроса“ на садашњи драматично неповољан колосек и изводи се, уосталом, због предупредивања „руског вапроса“ са сличним хаосом.

Разни дирљиви комични депутати из Русије, са смешним краватама и још смешнијим значкама у реверима, који последњих недеља тумарају Србијом и дрмусају шаке свакоме ко их прими, не представљају на руској сцени снагу од које се може очекивати чудо.

Илузије београдских национал-стаљиниста да се позиције Москве значајније мењају у српску корист на православној основи, захваљујући некаквим козацима, космонаутима и

превасходни интерес.

Врана врани очи не вади, а мушица нека види шта ће.

Укључујући се у план Сајруса Венса и Дејвида Овена, и преузимајући у светском послу број један пуну иницијативу, Бил Клинтон, једноставно, жели да ригорозно порази и ућутка Србе и Србију, јер је очигледно процењено, не само у Америци, да је српско национално и државно питање, онако како је отворено, како се решава и ко га решава, а узимајући у обзир и укупна међународна кретања, потенцијално разоран вирус етничких и верских експлозија најширих размера и цивилизацијска бомба коју на време треба демонтирати.

Ми јесмо у много чему у праву, али је невоља што у остваривању наших права међународна заједница, утмељено или параноично, али у сваком случају панично, уочава опасност по себе.

Намеру да нас егземпларно казни пре него што заразимо друге, Бил Клинтон, све у свему, спроводи крајње лукаво, нудећи нам мир какав не можемо да прихватимо и стварајући тиме себи алиби за оно што ће, у оквиру егземпларног кажњавања, на крају и урадити.

Гурнути смо, најпростије речено, да овде разбуктимо ратне пожаре с претњама да се разлију на цео регион, да ратујући исцрпимо и последње економске а и биолошке потенцијале, и да сами створимо основу за спољну интервенцију.

Маневарског простора да се из свега овога извучемо, да се спасемо од катастрофе неслушених и у историји непознатих размера, готово и да нема.

3.

Од Деветог марта не сме се правити Нова године српске демократске опозиције.

Скупимо се, изљубимо се, викнемо „Бандо црвена!“ и „Марш, Слобо, марш!“, пожељимо једни другима најлепшу жељу — да социјалисти падну, и онда се разиђемо опијени празноверјем.

Датуми не праве историју, историја прави датуме.

Онај Девети март оставимо сећањима и историчарима, а неки нови Девети март, до кога ће пре или касније, неизбежно доћи, може да буде и у априлу.

4.

Прегрејана и острашћена национална осећања данас су у Србији једина важећа потврда националне, грађанске, политичке, идеолошке, моралне, радне и стручне подобности, јер се та и таква национална осећања подстичу, диктирају, вреднују, благосиљају и помно контролишу са самог врха пирамиде власти.

Људима се, готово директно, уз помоћ државних медија и програмских опредељења владајућих кругова, а у последње време и из генералског лобија, нуде само две могућности — најбезумнији и најбескрупулознији шовинизам или ред за морални, социјални па и буквални линч и изгон из сопственог народа.

Шовинисти се проглашавају за патриотске снаге, остали су страни плаћеници.

Ко пожели да постане, рецимо, утицајан српски лекар или цењен српски нуклеарни физичар, не мора да буде ни лекар, односно нуклеарни физичар, чак не мора да буде ни Србин — довољно је да болесно, агресивно и фашизоидно србује и да сеје међунационалне мржње, и жеља ће му се беспоговорно испунити.

Терор прегрејаних и острашћених националних осећања ствара, код разумних појединаца, сасвим природно, реакције које воде у анационалност, а потом, у неким случајевима, и у одбојност према сопственој нацији.

Та појава је за сада приметна у грађанским и интелектуалним срединама и због тога је још социјално и политички неартикулисана, што је чини бенигном, али ће се, без икакве сумње, ширити до размера социјално и политички итекако артикулисане и релевантне друштвене климе.

Учинак данашњих „квалитетних Срба“ у томе ће одиграти најважнију улогу.

Када тај учинак ускоро буде заокружен, када се на свакој српској кући завијори црни барјак, када српске крајине дефинитивно доживе крах и биолошку катастрофу, када и српске градове заспу бомбе и гранате, када завлада општа глад — што је једини сигуран исход националне и државне политике „квалитетних Срба“ и накарадно схваћених националних интереса — анационалност с одбојношћу према свему што носи предзнак нације, изнуђена општим трагичним приликама, захватиће све слојеве.

Пауперизовано становништво, које је последњих година злоупотребљавано у име српства, чак исто оно становништво које је пет деценија представљало верну и милитантну социјалну подлогу анинационалним политикама, веома брзо и лако ће се још једном окренути на другу страну.

Тоталитаризам у име нације породиће, можда и истом методологијом, а свакако у истим масама, анационални тоталитаризам.

Оно чега је много, и уз то се намеће силом а доноси само несреће, ма колико да је вредно и привлачно у почетку, брзо губи и вредност и привлачност.

Прегрејана и острашћена национална осећања, чији терор у овом часу понижава српско достојанство, у суштини, дакле, производе својеврсно и у самом српству, раз-

рају национално биће српског народа и остварују погубне последице на дуге стазе.

ма овог поднебља, својим стазама и богазама и својим потенцијалима.

5.

Истина о појави Милана Панића на политичкој сцени дуго ће остати у маглама, ма с које стране и из којих позиција да се за њом трага.

Он је био и човек промена, додуше на речима и у колоритним реторичким бравурама, али и човек који је, у крајњем збиру онога што је чинио и избегавао да чини, промене зауставио.

Везујући се за њега, прихватајући изборе по његовом наговору и одустајући од радикалног судара са тоталитаризмом у најповољнијем тренутку, опозиција је изгубила шест драгоцених месеци, а и доста тога од сопственог идентитета.

Тих шест месеци послужило је уздрманом и општим приликама у земљи и свету сатераном у теснац Слободану Милошевићу да се прибере, усправи и постане јачи него икада.

Препланули демократа из Калифорније није умео или није хтео да схвати да се власт у Србији ни не добија, ни не губи гласачким листићима, а исфрустрирана и дезоријентисана демократска јавност није умела или није хтела да призна да је Калифорнија далеко од Србије скоро два века.

Процене да је Милан Панић политички навикло и нека врста Шћепана Малог, од кога је Слободан Милошевић направио кловна, не искључују и процене да је Милан Панић велики играч па и својеврсно Ким Филби у служби Слободана Милошевића и социјалиста.

Најреалнија оцена о калифорнијском бизнисмену могла би се, за сада, свести на досетку — парафразу да је дошао из сапунске опере, да је намерно или ненамерно спасао српски тоталитарни режим, и да се враћа у сапунску оперу, јер за изричитости суд о њему, изван ове досетке — парафразе, нема елемената.

Сигурно је једино да опозиција, одласком Милана Панића, ништа не губи, а да чак и добија, будући да јој остаје да се окрене адети-

6.

У првом плану активности Слободана Милошевића у наредном периоду биће, како сам каже и обећава и какве налоге даје својим сејменима, борба против криминала, који је у Србији пустио дубоке корене.

Испунили ли он то обећање и пошаље ли криминалце у затвор, није искључено да му се „деси народ“ с транспортерима „Слобо“, ће ти је база?“ и с одговарајућим последицама.

7.

Близу смо тренутка када државни и народни послови, власт и опозиција, и све оно што је политички и друштвени живот, неће више никога занимати.

Пред нама је линија на коју смо већ стали, а иза које нас, кад је ускоро дефинитивно прекорачимо и закорачимо у свеопште ништа, чекају само појединачне драме.

Дилему монархија или република замениће дилема гладовати или украсти, дилему унитарна или кантонизована Босна и Херцеговина потиснуће дилема бежати у Аустралију или у Канаду, дилему нација или демократија обезвредиће дилема скочити кроз прозор или се обесити.

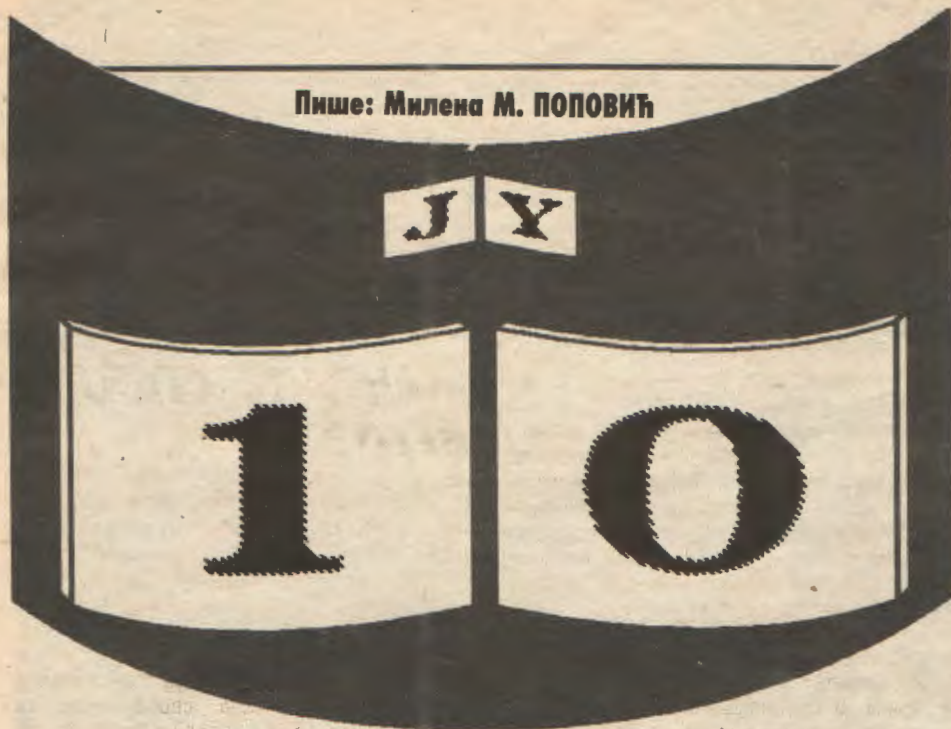
Враћаћемо се усамљенички себи, очајни што смо се и позајмљивали идејама, идеологијама, странкама и историјским задацима, и откриваћемо да нас заправо одавно нема.

Иза нас је цео један век државних и народних странпутица.

Никада нисмо имали ништа више од великих снова о себи и својој важности, и никада нам се велики снови нису десили и на јави.

Суза је наша застава, а тихи јецај наша химна.

Пише: Милена М. ПОПОВИЋ

ИЗБОРИ, ТУЋМАН И МИЛОШЕВИЋ

Велики успех Истарског демократског савеза на изборима за Жупанијски дом Сабора Републике Хрватске (ова странка освојила је 67% гласова бирача у Истри), према писањима иностраних новина „сведочи о слободи у којој су избори одржани без обзира на прегрејану ратну климу“.

Да се Туђман усудио да изборе претвори у обману, како је то према сведочењу Дагласа Шоена учинио Милошевић у Србији, онда би се то најбоље видело на примеру Истре. Међутим, Туђман је Истранима омогућио слободне изборе али их је након изборног пораза упозорио: „Истра ће имати исту аутономију као остале жупаније — ни мање ни више од тога“.

Истарски изборни резултат је светли знак оних промена које су овде, у Србији, наслућивали они који су се надали да ће опозиција победити на изборима макар у београдској изборној јединици. Даглас Шоен (стручњак за предизборне кампање који је донео својим клијентима око 20 изборних победа; поражен је једино у Србији) о томе каже (пише New York Times Magazine, преноси Вобан): „У Београду је између 80 и 90 одсто гласача изјавило да је гласало за Панића. Ипак, званично је Милошевић добио 55 а Панић 35 одсто гласова“.

На крају, Шоен је морао да призна да су били у праву они који су га упозоравали „да владајући комунисти никада неће допустити да изгубе на изборима“.

КОПРЕДСЕДНИЦИ

Тек што се вратио из САД, где је боравио на позив Извршног комитета Конгреса, Вук Драшковић је дао нови прилог за политички речник данашње Србије.

Драшковић је, наиме, јавно — тајну коалицију српских социјалиста и српских радика-

ла коначно означио правим именом: вође ових партија назвао је **копреседници Србије**.

Дакле: копреседници Шешељ и Милошевић. Редослед навођења ових имена Драшковић није означио. Чини нам се, ипак, да Шешеља треба ставити на прво место јер он није крив што је стигао до копреседничког места — изборне резултате кривотворили су српски социјалисти! То је први разлог. Други се налази у непосредној чињеници да је Шешељево национално порекло делимично нејасно. То би, ако се вођа српских радикала одрекне идеја о етничком чишћењу, могао да буде једног дана врло значајан разлог да он буде прихваћен и од несрпског становништва у Србији.

Драшковићева синтагма **копреседници Шешељ и Милошевић** има шансу да доживи славу оне чувене (опет Драшковићеве) — **ТВ Бастиља**. Кад је већ реч о Вучелићевом Министарству истине, напоменимо да Драшковићево присуство на „молитвеном доручку“ у Вашингтону готово да није ни поменуто. Ни Клинтоново присуство на тој церемонији није разгалило Милорада Вучелића. Уосталом, копреседници Шешељ и Милошевић нити се Богу моле нити доручкују.

АРКАНОВ ПОВРАТАК?

Министар унутрашњих послова Републике Српске Крајине, Милан Мартић, објавио је одлуку Милета Новаковића, команданта Српске војске у РСК по којој се Жељку Ражњатовићу — Аркану ускраћује боравак у овој новој српској држави. Тако је М. Мартић покушао да изручи Аркана са његовом групом посланика директно Народној скупштини Србије. Аркан би могао да помогне Милошевићу у реализацији онога што је обећао након полагања председничке заклетве: да замени рат миром, да економски ојача Србију и да стане ногом за врат криминалу. Само да Мартића неко не демантује.

МИТИНГ ИСТИНЕ У „ПРАВДИ“

Слободан Милошевић дао је интервју московској **Правди**. За српску јавност интервју не доноси много новости изузимајући она његова места у којима се Милошевић враћа најбољим традицијама Антибирокарске револуције. Ево тих места. „У вашој земљи“, каже Милошевић, „не знају сви право стање ствари“ и додаје: „Кад би знали, никада се не би сагласили са санкцијама против нас. Но, десило се да се Србија и Црна Гора налазе под жестоки ембаргом“.

Идеја чувеног **Митинга истине** који је Милошевић покушавао да приреди Словенцима у Љубљани, поново оживљавају у овој поруци коју је Милошевић упутио читаоцима **Правде**: „Ми само не можемо разумети због чега Русија учествује у тако нечему. Рећи ћу отворено: то је срамна чињеница за Русију“.

Нема сумње, Јељцин се понаша срамно као некада Јоже Смоле! Јасно је да Милошевић не сматра да његова изјава представља директан покушај кормиларења чамца у коме се вози Хазбулатов. Неће се ваљда Јељцин досетити ко је кормилар Хазбулатову као што је то Милошевић учинио у Панићевом случају?

Велико пријатељство између руске и немачке извршне власти Милошевић ће покушати да прикаже у **Правди** из овог угла: „У

интересу немачко — католичке алијансе је разбијање не само наше него и ваше земље. У њиховом је интересу да се и код нас и код вас пролива крв“.

Милошевић чини Јељцину управо оно што је њему чинио Игљбергер уочи српских избора. Игљбергеру уплитање у српске изборе Милошевић је жестоко осудио. Ваљда ће и Јељцин умети да каже коју реч о овом необичном загрљају српског брата.

ВАСИЋ И КУРСПАХИЋ

Недавно је група новинара говорила за CNN о рату у Босни и Херцеговини. Међу учесницима налазили су се Кемал Курспахић из сарајевског **Ослобођења** и Милош Васић из београдског **Времена**. За оне гледаоце независних српских телевизија који су пропустили да чују шта су ова два новинара из бивше Југославије говорила о грађанском рату у БиХ, преносимо делове њихових изјава.

Кемал Курспахић: „Болно је када људи у Босни слушају како у Босни има превише оружја и како нам га стога неће испоручити. Ми имамо легитимно право на самоодбрану... У изразито смиреном положају. Однос снага у оружју је неколико стотина према један (у корист Срба — прим. М.П.) ... Мислио сам да су снаге УН упућене у БиХ у склопу решења а не да нам представљају нови проблем. Ако те снаге представљају разлог свету да ништа не чини (да не интервенише војно против Срба у БиХ — прим. М.П.), онда — молимо вас повуците их“.

Милош Васић: „Мој пријатељ Зоран Пајић у Сарајеву јуче ми је рекао како се оне вечери када је Ворен Кристофер објавио амерички план (план у шест тачака о решењу кризе у БиХ — прим. М.П.) кладио за боцу вискија да ће те ноћи Сарајево бити тешко бомбардовано. И, то се управо догодило: кад су Срби чули да босанске муслимане неће наоружати они су једноставно славили гранатирањем града. И то зато што су то могли!“

Ето на какав је начин Васић подржао Курспахићеву тезу да свет ништа не чини за босанске муслимане.

Узимајући у обзир чињеницу да се данас и у Сарајеву и у Београду долази до боце вискија тек уз херојске напоре и узимајући у обзир одлучност којом је Васићев пријатељ из Сарајева ставио читаво богатство на опкладу, може се рећи да ужаснија прича од Васићеве о српском моралу не може бити испричана. Прича у толикој мери запањује слушаоца да он, поготово ако није Србин, и не примећује да она слика Србе као суперзлочинце, не пружајући при том ниједан доказ, осим уколико се доказом не сматрају следеће Васићеве речи (понављамо их): „Мој пријатељ Зоран Пајић у Сарајеву јуче ми је рекао...“

Рече ми један човек, како би рекао наш песник.

ЈУСУФ САНЦАК

Још један новинар употпуњује слику о Србима. Јусуф Санџак, нови турски национални јунак, обрео се на ратишту у БиХ, гледао

смрти у очи и послао ратни извештај листу **Туркије**. Јусуф је посматрао из ровова Србе из различитих угла. Да би им се сасвим приближио, Јусуф је одлучио да их разгледа и кроз дурбин снајперске пушке. Призор који му се указао кроз сочива дурбина учинио је да потпуно заборави да је новинар. Тако је између муслиманских и српских ровова остао само метак и Србин. Ево шта о том призору приповеда Јусуф Санџак читаоцима **Туркије**-а: „Меци су толико вриједни да се не може описати — један метак је један човек и велики број ратника погинуо је што није имао метка. Када би упразно отишао метак то би значило да је у животу остао један варварин, један силеџија, и један монструм“. Јусуф није подлегао искушењу: „Ја сам опалио и на дурбину видео како се један Србин стрпоштао. Изгледа да је погодак био добар, али се може десити да је тај монструм само пао на земљу. Мислим да сам га ипак убио“.

Дај Боже да га није погодио! Ова Јусуфова прича је сведочење новинара са **лица места**. За разлику од оне о српском **слављу** гранатирањем Сарајева.

МЕКЕНЗИ И СРБИ

У мрежи муслиманске потере за зликовцима оптуженим за планско и систематско силовање Муслиманки у БиХ нашао се и канадски генерал Мекензи, бивши командант мировних снага УН за БиХ.

Када су Муслимани први пут објавили да су Срби, упражњавајући нови метод етничког чишћења, силовали 70.000 Муслиманки, свет је био шокиран. У међувремену поменута цифра се смањивала и овога часа износи 20.000. Не оспоравајући чињеницу да су у БиХ силоване и Муслиманке и Српкиње и не оспоравајући да је могуће да су Срби у таквим злоделима вишеструко надмашили Муслимане, приметимо да је и ова последња цифра (20.000) озбиљно доведена у питање стављањем генерала Мекензија у српски тим „који силовањем Муслиманки етнички чисти БиХ“.

О овоме сведочи и жестока реакција Бутроса Галија на муслиманске изјаве о злоделима Мекензија. Муслиманска тактичка грешка са Мекензијем коштаће Муслимане у БиХ не мање него што Туђманов напад на Равне котаре кошта Хрватску.

Ако, пак, Муслимани наставе да несмотрено употпуњују списак оних који су учествовали у силовањима ускоро би се на њему могао наћи и Бутрос Гали. Јер, колико се сећамо, и он је недавно боравио у Сарајеву.

СТЕВАН ТОНТИЋ

Стеван Тонтић, песник из бивше Босне и Херцеговине, успео је да изађе из сарајевског пакла и дође у Београд неколико недеља након објављивања **Сарајевског рукописа** у књижевним новинама, његове ратне збирке песама.

Тонтић је, дакле, у Београду, заједно са овим питањем из **Сарајевског рукописа** упућеног творцима нових балканских држава: „Ако је држава изнад Бога, /колико ли је тек изнад људи/, и чему се онда можемо нада-ти?“

Недавно је **Нин** писао и о Стевану Тонтићу као српском песнику који је у Сарајеву био лојалан Изетбеговићу. Као да је знао да ће га таква прича дочекати у Београду српски Збигњев Херберт је написао и ово у Сарајевском рукопису: „Под сребрне прагове, /под златне прозоре/ навиру одоздо брда гована/ у свом походу ка зениту.“

МАНОЈЛО СТАВЉА ВЕТО?

Међу читаоцима **Српске речи** засигурно није остало непримећено да за ове слободне новине пишу и неки новинари **Борбе**. Међутим, како тренутно ствари стоје, сарадња ових новинара са **Српском речи** биће прекинута.

Манојло Вукотић, главни и одговорни уредник **Борбе**, одлучио је да стави забрану на сарадњу новинара свога листа са **Српском речи**. Даља сарадња је могућа само ако се ти новинари убудуће буду за **Српску реч** потписивали псеудонимом, каже Вукотић и додаје: — Зашто би угледни новинари **Борбе** дизали тираж **Српској речи**?

Реакција М. Вукотића представља један од видљивијих резултата избора на којима су победили соц-радикали. Наиме, у намери да целу Србију информишу искључиво преко првог програма државне телевизије, српски властодршци учинили су све да повећају цене штампања новина у толикој мери да се данас у просечној српској породици новине не купују ни једном недељно.

Са те тачке гледишта реакција М. Вукотића може да се разуме. Међутим, Вукотић би, као новинар, морао да зна да ће сваког доброг новинара читаоци препознати без обзира да ли се потписује својим именом или псеудонимом.

Ако тога препознавања нема, нема ништа ни од Вукотићевог страха да ће његови новинари повећати тираж **Српској речи** на рачун **Борбе**.

ИНДЕКСОВО РАДИО ПОЗОРИШТЕ

Међу овогодишњим добитницима Оскара популарности нашло се и Индексово радио позориште. Пренос доделе Оскара преносио је Трећи канал државне телевизије. Чланови Индексовог позоришта том приликом су извели представу о лику и делу српског председника. Дан касније целокупни пренос ове емисије, осим дела који се односио на Индексово позориште, репризиран је на истом каналу. Оскар подељен Индексовом радио позоришту није ни поменут!

— Кад ће Слоба заменити Тита — питају се у представи индексовци. Ето им одговора.

НЕБЕСКИ

СИВА ЕКОНОМИЈА: ЦРВЕНИ БОСОВИ, ЗЕЛЕНЕ ПАРЕ И ЦРНО ТРЖИШТЕ

НА

Цела Италија се тресе. Падају главе какве су Бетино Кракси и до јуче популарни Бани Де Микелис као и многе друге јавне личности. Корупционашка афера заувек ће их избрисати из политичког живота, а претходно ће им се судити, јер су својим уплићуњем у корупцију институционалне и пословне личности највишег ранга уздрмале лиру, берзу, моралне норме нације и изазвале политичку кризу. Италијанска штампа чак тврди да је то савршено организована банда која је доспела до врха државе и докопала се свих инструмената власти.

Појединци из врха власти или негирају да Србијом дрмају криминалци који су уз подршку владајуће партије испливали из мрачних дубина, или „научно“ објашњавају садашње стање. Тако Данило Ж. Марковић, потпредседник владе Србије, у једном листу каже: „У условима у којима живимо, када је срушен један систем вредности који је постојао до јуче и који је полазио од егалитарног принципа и система једнакости, и сада када настаје нови категоријални систем вредности, који признаје велике социјалне разлике, такве је ствари тешко избећи“. Наравоученије је: навикните

Живот испод сваког нивоа постао је свакодневница. За све што нам треба тумарамо улицама и распитујемо се код мрачних типова. Основне животне намирнице купујемо на најневероватнијим мрачним местима, а оне „законом забрањене“ на јавним и добро осветљеним. О криминалу размишљамо као о недовољно усвојеној врлини, а о поштењу као о обичној људској слабости. То је тек почетак.

Код нас се још ником не суди због мафијаштва, корупција, пљачке, крађе друштвене имовине, шверца нафте, цигарета, кафе, девиза, дроге, прања новца. Понекад страдају ситне рибе. Заглаве мали дилери са улице, покупи им полиција бокс цигарета, кило кафе или 300 марака. И на томе се све заврши. Штампа месецима пише да је држава преко банака главни играч на црном тржишту девиза и главни креатор пада динара и раста страних валута.

Нико не реагује на писање новинара. Нема демантија, а ћути и јавни тужилац. Морао би или да се позабави новинарима и да утврди да ли су у питању клевете против највиших представника државе или да провери да ли се у институцијама система реализује монетарни и економски суноврат земље. То ћутање надлежних, који треба да штите правни поредак, веома је необично. Њихов рефлекс требало би да буде сличан рефлексу ловачког пса. Чим наљуши траг почиње лов. Зашто ћуте и седе скрштених руку кад је и сваком пролазнику кроз централне улице Београда и осталих градова јасно да су скривени босови на улице послали своје дилере који их вероватно никад неће ни упознати, јер је у питању добро организован ланац какав има и Коза ностра? Кривична дела ваљају се асфалтом слободно, друштвена имовина прелази у руке приватника легално, па не би било чудно да препродавци ускоро на улицама јавно почну да нуде дрогу, као што сељанке у пролеће нуде љубилице.

се на тај нови систем вредности и ако имате имало профитерског духа уклопите се у њега.

Многи су то већ урадили. Ако господин Марковић чита и остале текстове у листовима којима даје интервју може се уверити већ на следећим странама како тај нови систем вредности функционише у пракси, стварајући велике социјалне разлике о којима он говори. „Док народ Републике Српске преживљава ратне страхоте, тамошњим ратним профитерима и зима иде на руку. Снабдевачи огревом залазе у шуме и бесправно их секу. Свој „плен“ чак и не нуде као дрва — на метар, него на кило. Килограм дрвета продају по десет марака, каже Ратко Радуловић, старешина у Војсци Републике Српске, стационираној у Бијељини. Старешина прича да су се тамо, на почетку рата, у рововима продавали и заплениени голфови из Вогошће за по три хиљаде марака. За њихово регистровање постарали су се надлежни органи, каже Радуловић“.

Међутим, исте такве ствари дешавају се и овде свима нама испред носа. Једно је заједничко. И тамо и овде актерима оваквих дела гледа се кроз прсте.

ДРЖАВА, ДРЖАВА, ДРЖАВА

Зашто државу до сада није узнемиравало то што је цела Србија постала једно велико црно тржиште? Најлогичнији одговор би био да је имала неки скривени интерес да то управо тако буде. Владан Василијевић тврди да

се „многи облици организованог криминала који су присутни код нас обављају под окриљем власти која одатле обезбеђује све већа средства за вођење рата на просторима Југославије“.

Економисти су склони да црно девизно тржиште протумаче као последњи очајничкилов државе на девизе, које грађани држе у сламарицама. Јер, девизе заробљене у друштвеним банкама одавно су потрошене, нико не улаже нове. Гастарбајтери су чак и онда кад аплаудирају режиму и Слободану Милошевићу одавно окренули леђа овдашњим банкама задовољавајући се вербалним патриотизмом на протестним скуповима европских престоница. Уз све то, извоз је парализован, а ретке спољнотрговинске фирме које још функционишу развијају преко својих представништва послове између европских земља и те девизе задржавају у иностранству. Једном речју, државна девизна каса је празна и једина шанса да се бар мало попуни је да се тек одштампани динари слију преко дилера и њихових босова на улице и замене за девизе. Да су економисти који ово тврде близу истини потврђује и то што дилери увек располажу сасвим новим банкнотама у великим апенима и што су приликом замене новца прошлог лета они први имали нове новчанице.

Велике количине безвредног, тек одштапаног новца вештачки подижу курс девиза, а то директно утиче на вратоломни раст инфлације, јер се цене формирају према црном курсу.

ЦРНО ТРЖИШТЕ

НАРОД КИЛО

Пише: Милица ЛУЧИЋ-ЧАВИЋ

су марке. Што су цене више већи је порез на промет, тј. брже се пуни буџет па се тако ствара илузија да држава успева бар донекле да покрије своје расходе, односно да спроводи политику преживљавања (омиљена флоскула политичара однедавно). Поразни резултати оваког газдовања државом ускоро ће се показати, али тада ће бити касно за избављење из хаоса.

Држава је такође зајмурила кад је у питању шверц цигарета, алкохола, кафе, нафте и сл. из сасвим других разлога. Забринута због нагомилане негативне енергије станов-

ништва, и домаћег и оног које се нашло у избеглиштву у Србији, а које живи у беди или на прагу егзистенције, благонаклоно је дозволила шверц не би ли смирила прејаку социјалну тензију и немире гладних.

БАНКЕ, МАЛЕ, ВЕЛИКЕ И ТАМАН

СУШТИНА ЗВАНА ДИЛЕР

Пише: Борис ЗЕЉ

Банке данас представљају животно важну карику у ланцу преживљавања државе, овакве каква јесте и у условима у које је сама себе довела.

Банке се данас условно деле на старе, државне, и нове, махом приватне. Свакако су занимљивије делатности ових првих без обзира што оне мање учествују у укупном новчаном колачу припремљеном за корисни-

ка — Републику Србију. Зато ћемо се позабавити прво њима.

„ВЕЛИКЕ“

Познајемо их одраније, из доба „социјалистичког самоуправљања“, када су израсле под државним и још више партијским патронатом обављајући више **послове за партију него за привреду**. У последњих пет-шест година ове бирократизоване институције су се специјализовале за извлачење што више новца од грађана путем разних зајмова, обвезница и сл. Инфлација је обезвређивала тај новац и на крају је добронамерни улагач подигао смешне „добитке“. Врхунац овакве праксе било је присвајање од стране државе тзв. старе девизне штедне вредне више милијарди долара. Тако су **намирени страни повериоци, партија, војска**, али су се државне банке нашле пред колапсом, јер више нико није имао намеру да им поверава уштеђевину. Руководство Србије није ни хтело ни могло да се лиши услуга многих својих проверених људи из тих банака па су им у складу са потребама ратне привреде пронађени нови **уносни послови**. Међутим, и код ових банака постоји **номенклатура по способностима** тј. на неке се више а на неке мање рачуна у пословима црног тржишта. Ове банке данас махом врше **привидну** својинску трансформацију (мешовито-деоничарска друштва) са **привидном** продајом својине, која се у стварности додељује искључиво људима и предузећима који су у тесној вези са влашћу. Тако ови „власници“ покривају рад на црно **без проблема**.

У садашњим условима Србија се готово у потпуности „одрекла“ већег дела привреде и ствара новца **сиромашећи најшире слојеве становништва**.

Посао црног тржишта започиње у Топчидеру, у штампарији новца. Свако ко има илузију да се тамо новац штампа данас да би се употребио сутра у великој је заблуди, јер новац чека одштампан неколико месеци унапред, а у „промет“ се пушта код држава има или сама направи потребу за његовим легалним или црним пласманом.

Одштампани новац, дакле, доста дуго чека а онда се дистрибуира преко СДК тзв. ликвидним банкама, а то је свака банка која уме да га „обрне“ на тржишту. Нови новац стиже у сефове банака. Тада почиње процес.

„Суштину“ овог процеса чине дилери на разним нивоима. Главни дилер обједињава и контролише рад свих осталих. Његов основ-

ни задатак је да кад стигну нови динари, пронађе што више девиза по што нижој цени и да их у што краћем времену замени. Он има своје људе и по селима, а не само у градовима. Има потпуно одрешене руке од стране банке а о заплени новца уопште не мора да брине. Основна средства за рад су му телефон и мало бољи аутомобил.

Њему су подређени нешто ниже класификовани дилери, по разним местима по Србији, који организују и рад неких својих људи на улици. Тек тај трећи слој дилера срећемо свакодневно. Пошто на улици постоје и многобројни самостални „мењачи“ новца, милиција се углавном са њима обрачунава, док „своје“ претежно препознаје сем у ретким

изузетцима, који обично постају за банке безопасна медијска атракција.

За пар дана круг се затвара тако што се релативно јефтино купљене девизе папрено продају привреди (за барем трећину скупље) уз свесрдну помоћ руководиоца предузећа који **знају своју дужност**. Или, пластичније: банка нпр., добије милијарду динара у готовом и преко дилера купи милион марака (ово су вредности од 17.2.1993). Пошто је тржиште гладно за девизама милион марака се на штицунгу, тако рећи исти дан, прода предузећу или чак приватнику за милијарду и 400 милиона динара. Овај зарађени вишак се у извесној мери и дискретно дели међу учесницима у игри, али **највећи део припада држави која је организовала игру**.

На овакав начин стиже се месечно до пар милиона марака по банци, па и више, а тешки цех свега плаћа потрошач кога инфлаторни талас вуче све дубље. Погубна инфлација опет мршти чела и искусним банкарима, али не и властима. Уосталом, шеф радикала, кога многи сматрају портпаролом власти, недавно је изјавио да се инфлација **не може** сада укинути и да је **нужно** мора бити. Зашто, није тешко закључити. Власт се изгледа нехотично изрекла и по питању недостатка новца за штампање пара. Један финансијски функционер је по том питању изјавио како то није проблем јер ће **будуће новчанице** бити све мање, а када се све потроши увешће се техника доштампавања нула на већ постојеће новчанице.

„МАЛЕ“

Оно што тренутно раде „нове“ приватне банке много је мање романтично и много су издашније од државних банака. Путем разних црних послова о којима није неопходно расправати ове банке додељују својим штедишама годишњу камату од 600-800 одсто, у девизама. Дотле сваки успешни, али **обични** бизнисмен презадовољан је када годишње заради 30 одсто од уложеног. У сваком случају улога ових банака је да се **спречи социјални бунт широких слојева**. Саве банке са државом играју жмурке желећи да задрже што већи део пара себи. Ове банке ретко се баве црним тржиштем са улице, али својим астрономским динарским каматама само појачавају већ разуздану инфлацију.

Већ сам овај сегмент финансијског живота државе има погубну последицу:

полако престају привредне активности, али не због санкција, него зато што је и привреди лакше да држи новац у банци, а раднике код куће далеко од сваког синдикалног организовања! Да ли је то, циљ или последица, показаће време.

СВЕ

Радни дан (по старом, премилошевићевском календару) просечног Србина после избора (био он на „плаћеном одсуству“ или у бесплатном присуству) започиње на врло карактеристичан начин: пробуден јутарњом хладноћом из радијатора грађанин се уз помоћ истанчаног њуха упућује у неки од редова пред продавницом у коју је стигло млеко, шећер или зејтин. На сред реда схвата да нема ни пребијене паре, а и чекова је понестало. Уз псовку или чемерну равнодушност (зависно од тога колико је нова „социјализација“ поодмакла код дате јединке) сели се у нови ред, овога пута пред шалтером банке или поште. Срећник се релативно брзо докопа својих лимитираних двадесет хиљадарки. Остали настављају да вребају ретке намернике који своје финансијске обавезе измирују у готовом. Они су за њих прави добротини, тако рећи донатори. Најбржи муњевито успевају да уплату претворе у исплату. У повратку добитник се разонођује посматрањем малерозијег суграђанина који пребира по контејнеру, у нади да је стигао на „сефте“.

Становницима српских градова описано је већ сасвим уобичајена слика, откако је стара — нова власт почела да испуњава своја предизборна обећања. Нема тог мајчиног бирача који није бар једном примио или упутио за протекла два месеца јетку честитку ТАКО

ЈЕФТИНОЋА

„Супер“ који у солунској луци преузима „Југопетрол“ плаћен је између тридесет и четрдесет центи по литру. Мало је познато, међутим, да се долар издвојен у ову сврху из девизних резерви нове Југославије „бодује“ (односно уступа „Југопетролу“) по званичном течају Народне банке Југославије — 750 динара. Тако постаје јасније зашто је до скоро цена бензина на пумпама у Србији и Црној Гори била нижа него на кувајтским нафтосним пољима, приликом вађења нафте из земље. А при том нити је ко од креатора званичног паритета динара према „норпи“ валута поминао озбиљније ново усклађивање (тј. девалвацију) нити су „протести“ домаћих нафташа због ниске цене били претерано енергични.

Уколико остаете при убеђењу да се сва овако остварена добит слила у државну касу, заслужујете чисту петицу из патриотизма.

ВОДИЧ КРОЗ ЦРНУ БЕРЗУ

ЦРНО ТРЖИШТЕ

ЈЕ ПИТАЊЕ СЕКУНДЕ

Познавање закона, метода и тајни црног тржишта постало је услов опстанка. Свако кашњење или оклевање, у ситуацији кад и знате како и имате чиме, може да вас отера у дефинитивну пропаст.

Пишу: Александар ЦВЕТКОВИЋ
Војкан РИСТИЋ

ТРЕБА. Уместо у свету уобичајених односа поданика и државе, што у целини чини живот сношљивим, у земљи Србији тече ритуал узајамног надмудривања. У безбројним „појавним облицима“.

Некоћ се држава борила са феноменом лажне незапослености, сада се хвали лажном запослености. Привредна структура брзо и извесно нестаје, тзв. сива економија постаје једини могући облик опстанка, у највулгарнијем физичком смислу. Да је могуће сликовно је представити црна би се берза сигурно нашла на обележјима нове државе.

Према старомодном схватању црна берза је готово искључиво везивана за прометна градска средишта, тргове, пијаце... Јавља се у тренуцима акутних несташница роба или представља реакцију на превисоке цене у регуларној продаји. Њоме се баве маргинални припадници друштва. Међутим, модерна теорија и пракса (у организацији странке на власти) подвргли су апсолутно све (укључујући и наше душе) механизмима црне безре.

НЕ ПРЕДАЈУ СЕ

Несумњиво најатрактивнија за посматрање промена у Србији после избора јесу збијања на тржишту валута, укључујући и националну. Иако се месецима уназад упорно тврдило да је курс марке неоправдано прецењен у односу на динар (у даљем тексту, сходно вредности „такозвани динар“), немач-

ка валута је од Нове године са 1600 за педесет дана стигла до 10.000 динарске противвредности. Љубитељи наклапања о прецењеној марки су, наравно, једноставно занемели. У трку за девизе које се још налазе по кућним „тезгорима“ (ко би рекао да је код овог убог народа још толико пара) укључиле су се поред фолклорних уличних препродаваца и приватне мењачнице. У протеклом двомесечном периоду забележена је права експлозија оснивања нових фирми „за мењачке послове“, често лоцираних у приватним становима оснивача. Док лоше информисани и шароли-

ком нуждом натерани и даље мењају страни ефективни новац на улици (кеш за кеш) друга група остварује 10—15% већу добит. Балканска „сензација“ се зове ЖИРАЛНИ НОВАЦ. Временски се поклапа са драматичном несташницом динарских новчаница прошлог лета, што се прво осетило у експозитурама државних банака и поште да би недавно захватило и по солвентности фамозну „Дафимент банку“. Принцип је једноставан: званично уведено за плаћање роба и услуга, тј. откуп станова претворило се у омиљени начин покривања „минуса“. Донесете своје девизе

НОВИ ПАЗАР

По обрту девиза, и разноврсности робе Нови Пазар с правом може да понесе епитет швајцарске престонице на Балкану. Економске санкције и последице блокаде овде се уопште не осећају, напротив. На пазарској „Капали“—чаршији продаје се роба из Немачке и Енглеске подједнако, као и аустријско пиво и оригинална „кока кола“. Све се то догађа свакодневно на неколико хиљада квадратних метара, у самом центру града, где се скупи и више од хиљаду трговаца.

„Више од деведесет одсто робе је из Истанбула. Пијаца нуди нешто слабији квалитет, док људи по бутицима раде са робом екстра квалитета која је у Турској произведена за западноевропско тржиште. Да би се дошло до такве робе, који има квалитет, али и своју цену потребне су јакне везе са истанбулским трговцима који су често санџачког порекла“ — невољно, али ипак обавештава један новопазарски трговац.

Цене су везане за немачку марку, па сада фармерице стају између 150.000 и 400.000 динара, „дуксерице“ од сто до 200.000 динара. Јакне се крећу од шездесет марака до оних перјаних од 170 и до двеста немачких марака. Недељно у Новом Пазару борави и по сто аутобуса, а власници београдских бутика су највећи купци, јер робу купљену у Пазару у главном граду продају и по неколико пута скупље.

Како квалитетна роба из Истанбула стиже у срце Рашке? Углавном преко Бугарске и граничног прелаза Градина код Димитровграда. Ту је — кажу новопазарски трговци — најсигурније. Тим путем сваке недеље путује тамо и наатраг 150 аутомобила и комбија. Користе се за царинске службенике, посматраче ЕЗ, мисије КЕБС-а, као и америчке контролоре већ уходани системи са регистравањем приватних фирми, тамо и овде. Кроз Бугарску је неопходно да си „индивидуалац“ јер онда се не примењују мере ембарга. Трговци одбијају да за новине коментаришу како успевају да пренесу тако вредну робу, а да избегну четири граничне царинске контроле појачане међународним цариницима. Ипак, сазнајемо: „Свако заустављање од стране бугарске полиције кошта ме око тридесет марака, а за пролаз код бугарских цариника морам да платим између 200 и 500 марака, али и понеку перјану јакну или фармерице“.

Има и оружја, свих врста, па су и цене свакојаке. Оружје се продаје тајно, а цене се крећу од пет марака за кашикару, 1,5 марку за муницију калибра 7,62 мм, петнаест до тридесет марака за нож или бајонет, па све до тешко утврђивих цена за „Узи“, „Хеклер“ или чак цепни „топ“ марке „Томспон“. Зарада је огромна, роба се одлично продаје.

ЦРНО ТРЖИШТЕ

РАД У КУЋИ

у мењачницу а у току дана или сутрадан динари вам лежу на текући рачун. У почетку ове су се мењачнице заклањале, иза фиктивних уговора о краткорочном зајму да би данас поступак текао крајње неприкривено. На овај начин, примерице, у прошли петак сте на улици добијали 9.700 до 10.000 динара, а у појединим мењачницама и свих 11.700.

Ова техника посебно радује штедише госпође Дафине, пружајући им осећај чисте трансакције, без понижавајућег ценкања на улици.

Иако погођени овом новотаријом, улични препродавци, или популарни ДИЛЕРИ не предају се. У срећнија времена, када рапидан раст (са ретким шоковима обарања) курса није био овако драстичан зарађивали су просечно сто марака дневно. Тренутно тридесет до педесет. (Требало би имати на уму да се ради о непосредним извршиоцима који нису неприкосновени у располагању зарадом.) И мада би се оку лаика учинило да у свему томе нема неког посебног реда, тј. да на улици спонтано излазе од традиционалних ромско — албанских „бизнисмена“ до пензионера, домаћица, избеглица... чињенице кажују другачије. Расположени за давање изјава штамп (под обавезним условом да остану анонимни) тврде да је највећи број дилера у најамном односу са банкама и предузећима (којима се нимало не исплати да плаћа „штицовану“ марку — 20.2.1993. зауставила се на 16.000 динара), те да им се дневница креће око 50.000 динара. То што се неки одваже да на тржиште изнесу и своју „робу“ може да испадне врло ризична работа.

У нераскидивој вези са горепоменим налазе се КАМАТЕ банака које (по сопственом признању) плаћају социјални мир — све мукотрпне додуше. Камате су нам, хвала Богу, и даље највише на свету. Динарске камате, иако премашују двеста посто на средства орочена преко шест месеци, мало кога више могу да убеду у своју исплативост. И поред игре бројки, наведених у рекламама, да се на уложених сто хиљада (каматом на камату) после уговореног рока подижу силни милиони. (О „профитабилности“ овакве трансакције сликовито говори баналан пример за почетнике: колор телевизор који је крајем прошле године вредео два сада у „Симповим“ салонима кошта близу 30 милиона!)

ТАЈНИ ПАПИРИЊИ

БЕНЗИН. Магична реч — означава драгоцену текућину које на званичним продајним местима више нема него што има. Ипак... „Будите господин. Достављамо супер и дизел на вашу адресу. Најмања количина четрдесет литара. Цена две марке за литар.“ Познаваоци кажу да је на домаћем црном тржишту нафтних деривата у овом делу Југославије најчешћи румунски „супер“. Цена му је најнижа али је такав и квалитет. Мотор кашље, буни се. Али, ко те пита. Трач или истина, тек врло је распрострањена прича да су главни шеици у Југославији „Дафимент“, „Југоскандик“, неидентификовани Србин, власник холдинг компаније у Холандији и — високи официри УНПРОФОР — а. Упућени у Београду тврде да добијање „папира“ (потребних одобрења Комитета за санкције) једнократно кошта око 50.000 марака. Документација под-

„Кућни посао за швајцарску агенцију, зарада 2000 ДЕМ“. Или: „Рад у својој кући, велика девизна зарада. Потребни сарадници. Пошаљите краћу биографију, маркицу и коверат“.

Приликом телефонске провере једног од таквих огласа мушки глас са друге стране жице, који се представљао као Александар Јанковић, каже да се ради о маркетиншком раду — паковњу рекламног материјала за швајцарску фирму. Наш саговорник понавља да је просечна зарада око 2000 марака. Подробије информације о целом послу добићемо ако пошаљемо уплатницу са хиљаду динара и краћу биографију.

Из детаљног упутства извученог на шапирографу, сазнали смо да се посао обавља за швајцарску агенцију за трговину и маркетинг „Трип Интерпост Маркт“ из града Афолтерна, која већ дуже време због повећаног обима посла запошљава стране сараднике. Наводно им више одговарају људи из Источне Европе, где је стандард нижи па плата од 1700 марака представља изврсну зараду, док то није случај са Швајцарцима. Посао који обухвата превозиће и пренуцавање пропагандног материјала шаље вам се из Швајцарске поштом, ви га након обраде шаљете назад. Након месец дана вредносним писмом добијате хонорар у готовини. Ваша озбиљност и истрајност су стално на проби. Од вас се још тражи да у разним новинама и поштанским сандучићима, као и на јавним местима истакнете њихов оглас: „Рад у властитом дому! Радно искуство није потребно! Пошаљите кратку биографију и коверту и добићете све потребне информације!“

Кад сакупите 500 писама, шаљете их у Швајцарску. На овај начин остварујете добит од 500 ДЕМ, и уверавате послодавце у своју истрајност у послу.

Судећи по оваквим понудама, ваше индивидуалне а тиме и наше националне економске недаће биће брзо и ефикасно отклоњене.

разумева три дозволе које се издају једна у Београду (у штабу „лавих шлемова“), друга у Бечу, док трећи, најважнији документ мора

да стигне са Истривера. Први документ је потврда да предузеће које увози нафту послује на територији под контролом мировних снага — у свом случају у Белом Манастиру. Потребне дозволе не искључују праксу давања мита царинским службеницима на контролним пунктовима. Нафта се налази у петрохемијском центру у Темишвару који се углавном користи за складиштење док нафта не крене за Србију. Највеће количине, а недељно и по 10.000 тона стижу преко граничног прелаза Жимбалија. Роба путује возом, у композицији од по 25-30 вагона (у сваком по 47 тона). То је максимално оптерећење које наша пруга може да издржи. У последње време, како сазнајемо из овог је правца стигло и по 13 композиција „хуманитарне нафте“ за Бели Манастир. Наравно, људи у овом барањској градињу ту нафту нису ни видели, а непосредна корист за општину своди се на ситне дажбине које фиктивни увозник плаћа општинској управи прихода.

Од недељног профита, иначе, мистериозног холандског бизнисмена српског порекла врти се у глави између пет и седам милиона америчких долара.

Толико о врхунском бизнису. Крајњи корисник, међутим, спада у моторизовану сиротињу, осуђену на чекање у километарским редовима, пред малобројним „Југопетроловим“ пумпама које повремено добију гориво и продају га на бонове по динарски фиксираној цени. Бонови се такође могу набавити на улици. По правилу, бонови су због појачане понуде јевтинији почетком а скупљи крајем месеца, када већина интересената потроши своје симболично следовање од петнаест литара. Примећено је да су у оптицају и фалсификовани папирићи из тајних (?) штампарииа по Србији, али за то мало ко мари, јер точилац на пумпи нема ни времена ни воље да проверава њихову исправност. На београдском тржишту бон од десет литара продавао се прошле седмице између седам и десет хиљада динара.

ЗА ХВА ЛНИ ЦА

ВЛАДИ
И ДРУГИМ ДРЖАВНИМ
ОРГАНИМА РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

што су дилерима, шверцерима, лихварима,
препродавцима и осталим
уличним добротворима омогућили да неометано,
слободно и суверено
опскрбљују народ елементарним животним
потребштинама

ЗАХВАЛНИ НАРОД

Класичан ШВЕРЦ СА ИСТОКА је увелико изгубио некадашњи „сјај“ и масовност. Због опадања платежне моћи домаћег становништва, високог курса девиза и сметњи у путу изазваних међународним санкцијама број „шопинг туриста“ из источноевропских земаља осетно је смањен. Румуни више немају потребе да потежу пут до Београда — све се обавља на самом граничном прелазу Ватин, у најгорем случају на пијаци у Вршцу. Наши су се суседи специјализовали за шверц „америчких“ цигарета непознатог порекла и године производње. Домаћи шверцери тврде да румунског партнера картонска кутија „марлбороа“ са 50 „боксова“ (петсто паклица) кошта око триста марака, на велико га продају за 600 а у малопродаји се за исту количину добија хиљаду марака.

Структура Украјинаца и Руса (Мађари, Чеси и Пољаци више немају економских мотива за долазак код нас, јер им је после промене политичког система боље него нама) по пијацама свела се претежно на ситне криминалце и проститутке најниже категорије. Оно чиме тргују могуће је наћи на снабдевенијим саирним центрима секундарних сировина. И они маштају о томе како да се из овог јада и беде домогну Запада.

Посебан „сектор“ обухватају специјализоване агенције које нуде женску радну снагу у угоститељству (конобарице), „интернационалне уметнице“ (ако је реч о топлес баровима који су преплавили београдску периферију) или удаваче са Истока. У сва три наведена случаја бављење проституцијом је готово подразумевајуће. Девојке се смештају по ћумезима (њихов „контракт“ предвиђа плаћен стан и храну), одузима им се пасош и по правилу се за намењену им професију обучавају уз издашно батињање. По речима власника једног оваквог „гнездашцета“ у селу на територији земунске општине, полиција је врло добро упућена у све што се збива, али девојке од њих не могу да очекују никакву помоћ, јер и они спадају у радо виђене госте. За њих важи оно „кућа части“.

ДИРЕКЦИЈА

Мафијашки начин пословања није поштедео ни оно најелементарније — дистрибуцију основних животних намирница и робе широке потрошње. У тренуцима дивљења над нашим способностима за сналажење уочавамо да и поред испражњених рафова у продавницама и даље има робе страног порекла. За то су најзаслужније фирме чији су власници југословени а регистровани су у иностранству. Често не прелазе величину поштанског сандучета у назначеној земљи. Пошто је платни промет у прекиду, девизна готовина се трансферише буквално у коферима, а главни протагонисти оваквих аранжмана су бивши спољнотрговинци који су оснивали приватне а задржали пословне контакте из друштвеног предузећа. Неретко су у партнерском односу са некадашњом фирмом, а понекад остају на старом послу — што ће рећи продају и купују сами од себе. Провизија се уобичајено креће око пет посто. Трошкови транспорта по шлеперу (тешки камион са приколицом) износе пет хиљада марака. У овом тренутку најпропулзивнији је увоз ауто-делова, папирне кон-

фекције и рото-папира, лекова, хране и, што је најинтересантније, играчака са азијског Далеког истока.

Није само увозна роба занимљива за мешетарење. Ту су и основне животне намирнице. Незадовољство произвођача прописаним ценама од стране владе ублажавају приватници који за цену не питају. Довољно је донети тзв. „пети примерак“ као доказ о уплати, и роба се истог момента преузима. Међу приватним трговцима зна се и да је током прошле године било релативно лако прићи магацинима Дирекције робних резерви. Дакле су велики снабдевачи Београда, попут Ц-маркета и ПКБ-а, муку мучили да набаве уље, брашно, шећер, пиринач-приватници су са Дирекцијом остваривали завидну сарадњу. По свему судећи ни ове године ситуација неће бити другачија. У прошли петак приватници су брашно набављали у државним млиновима по 3800 — 5000 динара за килограм, шећер у шећеранама за 5500 — 6000...

Купујте, дакле док имате шта и за шта. Наредне секунде можда нећете моћи.

ЗАХВАЛНИЦА

**ДИЛЕРИМА, ШВЕРЦЕРИМА,
ЛИХВАРИМА,
ПРЕПРОДАВЦИМА
И ОСТАЛИМ УЛИЧНИМ
ДОБРОТВОРИМА**

који су нам и у најтежим тренуцима
омогућили да набавимо девизе,
динарску готовину и бонове, да
понешто попушимо, поједемо и
попијемо, да купимо кафу и тоалетни
папир и да останемо достојанствени

ЗАХВАЛНИ НАРОД

ДРОГА

Понуда ватреног оружја на београдском црном тржишту разноврсна је а цене су мање-више стабилне. Кашикар је могуће наћи од пет до десет марака, пиштољи у зависности од калибра стају између 300 и 1000 марака; „калашњиков“ је око 600 „хеклер“ и „узи“ (тражени и цењени аутомати малих димензија огромне ватрене моћи) крећу се око 1500-2000 ДЕМ.

За дрогу која стиже из Мале Азије и са Блиског истока цене (по граму) су следеће: хашиш-20 ДЕМ, хероин-100 ДЕМ, кокаин-150 до 250 ДЕМ. Најраспрострањенија маријуана је из домаћих ресурса (ређе из Македоније) и кошта две марке за грам.

ЈЕЗДИМИР ВАСИЉЕВИЋ, ГАЗДА

ХАПШЕЊЕ ЗА ПОЧ

Да ли сте се финансијски опоравили од спонзорства шаховског меча у Мађарској?

— То је за мене било задовољство, никакав финансијски напор. Шах је моје једино задовољство у животу — комуникација са фер људима који се не свађају, међу којима јемир и тишина, где се употребљава мозак а не мишићи. Зато и волим шах.

Наградни фонд у овом мечу био је велики. Да ли сте успели да га исплатите?

Успели смо. Профит од тог меча је био око милион и 200 хиљада марака. Фонд је био велики, трошкови организације велики, шаховски секунданци, апелациони комитети и представници ФИДЕ — све их је тебало платити, али је упркос свему томе преостало око 110 хиљада марака. Та цифра од 110 хиљада марака небитна је, битно је да се ту окупља велики број људи из бизниса, као иу сваком великом спортском догађају, тенису, голфу и сл. Тај меч сам и организовао да бих на једном месту окупио важне пословне људе.

Дакле, бизнис је Ваш покретач у организовању ових грандиозних шаховских мечева?

То радим из два разлога: да окупим пословне људе, а друго — почињем промоцију спорта који је ваљда једини остао непромовисан и који није експлоатисан. Надам се да ћу једнога дана бити једно од великих имена у шаху као што је досад биб Рентеро, да ће моје име бити чак и веће, јер он је организовао турнире, а ја сам се више посветио самом шаху, а успео сам и Бобија Фишера да вратим на сцену. Пошло ми је за руком да, после 100 година, организујем меч између мушког и женског партнера, и то бившег мушког првака света — Спаског и садашње најбоље шахисткиње света — Полгарове.

У Београду кружи прича да нисте исплатили Фишера и Спаског. Да ли је то истина?

Исплаћени су, и то су безброј пута и они сами потврдили. То је могао да објави самс онај трачерски, уличарски лист „Балкан експрес“, и то су глупости.

Да ли је господин Фишер штедиша Ваше банке?

Да, уложио је милион долара.

Да ли и он мора да чека у реду...?

Он не мора да чека, он има привилегије. Своје трошкове живот у Београду, који су огромни, плаћа од камате и, за сада, сјајно сарађујемо.

Зашто нисте исплатили штедише у Црној Гори и зашто Вам је црногорска влада запленила велику количину нафте?

Ја од црногорских штедиша нисам ни

Нашег саговорника обично сматрају једним од стубова црног тржишта. Он, међутим, објашњава да других стубова осим државе — нема.

Разговарала: Благница СТОЈАНОВИЋ

узео штедњу, него ју је узео Мицко Вукотић и ОН је дужан да врати штедњу. Према томе, Ваше питање је погрешно — зашто ЈА нисам исплатио црногорске штедише, јер бих тако и ја Вас могао да питам: „Зашто Ви, госпођице, нисте исплатили црногорске штедише?“

Што се нафте тиче, нафту „ЈУГОСКАНДИКА“ нису могли да заплене, јер „ЈУГОСКАНДИК“ тамо нема нафте. У питању је нафта „ЈУГОСКАНДИК“-а — Свети Стефан. Ту се сада одиграва једна мутња радња, пре свега црногорског правосуђа, а не мислим да у ту игру није упетљана и црногорска влада. Мислим да су се ствари одвијале отприлике овако: да су део бензина они потрошили, па су се онда сетили да задрже штедњу, потом да заплене нафту и кад на крају Суд докаже да ја нисам узео ни динара, да са целим случајем немам везе, они ће зарачунати лежарину која ће за 10 месеци покрити целокупну вредност нафте. И онда на име лежарине ви можете да тужите Мицка Вукотића који нема пара да то плати!

Очигледно је да се ради о мутној радњи и ја сам им дао рок од 10 дана да се именује човек који је узео паре, узео штедњу и ко је дужан да је врати и да се на Суду разјасни ко је и како могао да блокира „ЈУГОСКАНДИК“ — Свети Стефан у нафти на име другог правног лица — „ЈУГОСКАНДИК“-а. Значи, ради се о криминалној радњи самог Суда.

Ту је и велики проблем са комплексом Свети Стефан, где сам ја уложио више од милион долара за ревитализацију, 9 милиона ма-

рака... то сад треба вратити, а најлакше им је да направе проблем и не врате. Погрешили су, погрешили су гадно, јер ја ћу, уколико за 10 дана то не реше, њима тако повући концев, да им више никад не пладне на памет да тако нешто покушају.

У питању су прљаве и наивне радње — што се тиче и црногорског правосуђа, и Мицка Вукотића, али мислим и — црногорске владе. Пре тога био је жртвован онај Американац, а сада сам ја, да би могли да уђу у нови дил са Кентом Станојевићем. Тако то иде редом. Проналазиће жртве, али ја им обећавам да сам задњи кога су покушали да опељеше.

Против Вас су били и запослени у хотелском комплексу „Свети Стефан“, жалили су се да их не плаћате. Зашто сте дозволили да вас терете за тако мале суме, ако се узму у обзир Ваше финансијске могућности?

Тај „митинг“ је организовало неколико људи. Они од завршетка меча до данас не раде — седе код куће и примају, сада око 400 хиљада, онолико колико је „минималцем“ загарантовано. Велики број радника у Црној Гори прима далеко мање од њих, а раде у фабрици. Све је организовано да би се правили проблеми како би вратили острво назад. Али, чудо Божије, кад год је плата, они уредно дођу по њу. Буње се само у међувремену.

Тражио сам да се изјасне на референдуму — хоће ли да остану или да пређу у Будванску ривијеру. И види чуда, нико се није изјаснио да хоће у Будванску ривијеру, иако су им они дали надокнаду која је од 3 до 10 марака, за три месеца, већа од плате „ЈУГОСКАНДИКА“. Будванска ривијера нам је правила проблеме од почетка: прво је стравично снижила цену својих капацитета, јер су од нас примили паре, онда је повисила плате радницима, па смо у томе морали да их пратимо, потом су повисили „минималце“, настојећи да нас на све начине „минирају“... Када смо им уредили хотелски комплекс, сад би да га узму назад, као што су оном Американцу узели „Кадилак“ па се сада у њему возе! Али, погрешили су. Јер, ко год је покушао нешто да смуте са мнош, лоше је прошао. Тако ће и са њима бити.

И ВЕШАЊЕ, ЕТАК

Послови са црногорском владом сјајно су почели. Откуд тако нагли заокрет у сарадњи?

— Од мене су прво добили 9 и по милиона марака. Имиц Светом Стефану дат је широм света — бесплатно. Уложено је милион долара у ревитализацију објеката и терена. Е, сада би то хтели сами да експлоатишу. „Што да га не шутнемо, па да сами профитирамо“. То је чиста ОТИМАЧИНА.

Друго, ту је политичка конотација. Пошто је било притисака од других политичких странака „што је то дато Јездимиру“, а њима ипак одговара политички мир и баланс — 'ајд да се ми ипак додворимо нашим политичким странкама. Лакше је шутнути једног Јездимира, него имати проблема са странкама. Али, погрешили су. Имаће проблема са народом, јер ЈА сам им доле купио социјални мир. Да су били бољи математичари, не би им Јездимир доле ни требао. Онај ко је зарадио, знаће то и да сачува.

Прича се да сте Свети Стефан добили тако што сте „купили“ неке људе у црногорској влади. Колико има истине у томе?

Руку на срце, нико ништа није дробио, нити је ко шта тражио. Можда зато тако и пролазим. Нису се они опредељивали за мене него за суму коју сам понудио влади за закуп.

ЗАТВОРИО САМ ПУМПЕ

Колико је тренутно камата на девизну штедњу у Вашој банци?

15% месечно, ако је без гаранције. Ако је са гаранцијом златне подлоге, онда је 3%. Наши људи воле високе камате. Сви су они до сада по два-три пут извукли главницу, па размишљају: дај ти мени високу камату, а брига мене за гаранцију. Обично су то ситни улози, 1000 до 2000 марака, где се годишње два-три пута путем камате извуче главница. Све што је преко тога, то је ћар.

У које послове, у условима блокаде, улажете свој новац када дајете тако високе камате?

Далеко већу зараду од мене остварују државне банке, али сам ја био реалан па сам

већи део зараде поделио са штедишама, да бих акумулирао већи капитал. Ја инвестирам у производњу — купујем репроматеријал за фабрике.

Које не раде?!

Не, које раде.

Зар има и таквих?

Има, итекако: „Југословенски крзнарски комбинат“ у Инђији, „Српска фабрика стакла“

у Параћину... купујем репроматеријал да оне производе. Ја преузимам производе и на основу њих од фабричке цене до малопродаје, остварујем пристојну зараду, која покрива камату уложену штедњу. Такође се бавим и нафтом.

Докле сте стигли са трговином нафтом?

Иде ми добро, мада сам све пумпе затворио, јер је држава систематски ишла у обез-

вређивње рада. Скупље ме је коштао литар нафте у набавци него у продаји, а да не говорим о плаћању пореза. Зато сам затворио пумпе и нафту продавао у велепродаји фирмама које троше за своје потребе и које не плаћају порез.

Држава је многе дилере нафтом упропастила. Како Ви излазите на крај са државом, јер како овде ствари стоје — или сте са њима или против њих?

Клин се клином избија! Ако држава не поштује правила која је сама поставила, онда немам никакву обавезу да их ја поштујем. Шта им ја радим, то им нико не ради.

Да ли то значи да су Вам познате неке њихове тајне и да због тога не смеју да вас дотакну?

Како да не! Не да не смеју, можда би и смели, али ја сам им овако објаснио: дирну ли иједну од моје три банке, пашће им целокупни банкарски систем приватника. То практично значи — ни мање ни више него три милиона људи без средстава за живот. Социјални немир.

Друго, сва предузећа која тренутно раде, а којима ја купујем репроматеријал су друштвена. Знају да ће се и ти људи наћи на улици, а то је око 20-так хиљада радника.

А треће — у праву сте: знам много више о њима него што они мисле, а на основу онога што знају да знам, сигурно им није у интересу да се ухвате укоштац са мном.

А они не знају све о Вама?

О мени немају пуно шта и да знају. Они мисле да нешто знају, а знају онолико колико сам ЈА желео да сазнају. Једино што знају је да нисам сам. То знају.

Можете ли читаоцима „Српске речи“ да откријете неку тајну о њима?

А зашто бих је открио?

СИСТЕМ ЈЕ ПАО

А које тајне о вама су њима познате?

Знају да су моји партнери Израелци, а то знају и стране амбасаде. То ме је неки дан изненадило у Будимпешти на једном ручку, када ми је један дипломата пришао и рекао: „А, ту су и Ваши пријатељи Израелци“. Када је у питању страни капитал, странци знају доста тога да толеришу, мало да зажмуре иако је ембарго, јер штите свој капитал. Овде сам, са Дафином и Карићима, још увек од интереса државе. То, на жалост, није тајна. Десио се нешто што нисам желео да се деси: ја сам хтео да помогнем грађанима, да акумулирам велика средства и инвестирам у привреду, али сам постигао само то да финансирам нерад и производим социјални мир партији која једноставно приватни сектор не жели да види. На том пољу ћемо врло брзо морати да укрстимо мачеве! Нећу вам издавати тајне шта треба и како треба. Та држава ће морати да се изјасни шта хоће са приватним сектором.

Вероватно само Ваше паре?

Е, неће проћи. Мораће да нам дају мир, услове за рад, мораће да нас оставе на миру и да наставе са реструктурирањем привреде. У противном, укрстићемо мачеве.

Да ли сте скоро имали финансијску контролу и како сте прошли?

Кад год дођу понудим их кафом, а они не-

ће да је пију и одмах иду тамо одакле су дошли.

Долазе ли често?

Не долазе више често. Не пије им се кафа, а ја им друго ништа и не нудим. И што ћабе да долазе!?

А не дате им увид у пословање?

Не! Зашто да им дајем. Кад' буду скинули хипотеку са друштвених банака и друштвених фирми, онда ћу и ја да им отворим врата. Докле год они буду под хипотеком и под заштитом, код мене неће ни привирити. 'Оћеш кафу, горчу — слаћу добићеш је. Нећеш кафу, напоље и здраво.

Како је могуће да се у овако сиромашној Србији за тако кратко време оснује толико банака?

Ако је нешто профитибилно — онда сви крећу. Тако је било и са видео-касетама, аутомобилима, а сада са банкама. Чуло се да је то профитибилно и многи су кренули у то, али ускоро ће и то престати. 90% тог банкарског система неће сачекати лето.

Ко форсира оснивање тих и таквих банака?

Ситуација, Људи преузимају ствар у своје руке, желећи да зарађују. Виде да од државе нема вајде.

Да ли ће се крај тих банака поклопити са монетарним колапсом и колико смо ми близу или далеко од тог дана?

Монетарни колапс је одавно. Од тренутка када су престали да контролишу примарну емисију — систем је пао. Дан пада се неће поклопити јер сива економија постаје све јача. Колико смо близу или далеко, то зависи од става владе. Хоће ли да стане на пут крупном привредном криминалу или неће.

Шта подразумевате под крупним привредним криминалом?

То је неконтролисан одлив и употреба примарне емисије, дакле обезвређивање рада, распарчавање имовине тако што се подели Мики и Пери на име деоница које се отплаћују 10 година и преко ноћи постају власници имовине која је ипак била друштвена. Значи, разграбљивање. Крупан привредни криминал значи давање робе на почек на 30 и 60 дана уз овакву инфлацију и чисту манипулацију и

машинацију робом која се производи у друштвеном сектору. Ако буду имали снаге и храбрости да то пресеку, а то значи најмање две хиљаде људи сменити са највиших руководећих места из привреде, онда могу кола да стану. У противном, отићи ће све у хаос. Ту Бога нема.

Не верујем да ће то они пресећи.

Не волим да будем песимиста. Свака влада је то могла да уради, али ни једна није. Зашто нису, да ли су имали интереса да то овако буде, на знам. Чини ми се да оваква политика, без обзира на промене влада, има интереса да дође до хаоса и социјалних немира да би се одузела имовина приватницима, као што је то урађено 47. године. Само, то сада има веома малих шанси да прође.

Ко тренутно води бригу о курсу динара — Савезна влада или Централна банка?

Верујем — нико.

Шта је онда њихов први циљ?

Ја верујем да ни они то не знају. Њима је једино циљ да штампањем новца купују преко дилера што више девиза на улици. А где завршавају те девизе, ја не знам.

КО ЛИ ИНТЕРВЕНИШЕ?

Како се у овом тренутку користи примарна емисија?

Декларативно је кад они кажу да се користи у производњу, за финансирање изградње, радова... а како се користи, а ја знам само део. Новац директно излази на улицу, преко СДК узимају банке, купују се девизе и касније се штицују у привреди која оптерећује приватни сектор.

Да ли је директно одговоран за такав пут примарне емисије онај ко је издао налог да се новац штампа?

Ја мислим да су се друштвене банке омакле, извукле из контроле. Банке траже новац, на пример, за откуп малина (конкретан пример са УНИОН БАНКОМ), али кад тај новац дође у друштвену банку, ту СДК и држава почињу да губе контролу: куда ће тај новац. Не може полицајац да стоји на вратима и гледа куда ће банка са том ефективом. А они ће је поделити дилерима и куповаће девизе на улици.

Где је ту крива власт?

Кад похалси те дилере и утврди одакле им ефектива, као што се безброј пута дешава, онда би требала да отпочне та ретроактивна контрола: одакле ти, ко ти је дао, и зашто ти је дао? Ја мислим да те девизе не завршавају касније само у трезорима банака, него се поново враћају трезорима државе. Мислим да ту постоји неки прећутни договор, ту нема ништа на палиру и ви никад ништа не можете да докажете. Али не мислим да директори друштвених банака узимају то за себе.

Свакодневно видим како на улици милиција хапси дилере и, одузима им новац. Сутрадан ти исти дилери поново излазе на улицу и „раде“. Како је то могуће?

Неко је за њих интервенисао. И мени су пред банком много пута правили хаос. Зовем полицију и гледам својим очима како их одводе „марицом“. Сутрадан су опет пред мојом банком и смеју ми се у лице.

Све је корумпирано. Хапсе их зато што су направили прекршај, али када их одведу у за-

твор и предају правосудју, ту престаје јурисдикција полиције. Ко за дилере интервенише код правосудја и откуд поново на улици са новцем, то би правосудје требало да објасни.

Имате ли Ви своје уличне дилере?

Не, ја не радим са динарима. То сам престао пре неколико месеци јер ја, као приватна банка, не могу да добијам динаре, а друштвене банке добијају милионе.

Садашња влада, на челу са мр Николом Шанновићем, објавила је рат сивој економији и илегалним токовима новца...

Али нека не праве разлику између приватног и друштвеног сектора. Само то нека не раде и онда ће све бити у реду.

Шта та мера конкретно значи за Вас?

Апсолутно ништа. Нити имам уличне дилере, нити робу дајем некоме на почек, не располажем динарском ефективом... За мене тај закон не значи ништа. Али, има банака које ће то погодити.

Ко форсира црно тржиште?

Држава. Не штампам ја паре него их штампа „Топчидерско брдо“. Невероватно је да без контроле са Топчидерског брда новац излази на улице, а да нико не зна за то. То не може да буде тако. Не знају шта је с новцем јер им је то у интересу. Ја верујем да је до сада тако купљено најмање три милијарде долара на улици.

Били сте председнички кандидат. Зашто у својој предизборној кампањи нисте раскринкали све махинације којима се држава служи?

Ја сам срећан што сам извукао живу главу са оним што сам рекао у ТВ споту. Плашио сам се последица и онога што сам рекао. И ја сам човек од крви и места, а знам с ким имам посла! Уметност је сада сачувати главу.

МИШОЛОВКЕ

Нови мандатар је недавно промовисао свој програм и између осталог рекао: „Неке планове дефинисаћемо јавно, а други ће бити државна тајна“. Шта то у ствари значи?

Немам појма шта је то „државна тајна“? Мени то као бизнисмену значи да не знам где су mine. Значи — мишолока за приватнике. Кренеш, а они ти кажу: „Е, то је била државна тајна, сад' си у мишоловци“. То тако неће ићи. Програм мора јавно да се објави и да се зна шта се сме а шта не сме!

Шта се десило, рецимо, када су дозволили слободну куповину девиза? Предлог прође у Скупштини, али се у Службеном листу не одштампа. А онда смо ми после месец дана криви што нисмо сачекали такву објаву. Сада је у Скупштини прошао Закон о слободном формирању цена нафтних деривата, али још увек није одштампан у Службеном листу. 'Ајд, продај ако смеш! За десет дана могу да врате Закон — враћа се и добит. То је та „мишоловка“ и ја нећу под таквим условима да радим. Економски програм не може и не сме да буде државна тајна. 30 година имали смо државну тајну колико се кредита узимало, где се трошило, коме су се градили виле и куповали „мерцедеси“. То су биле државне тајне. Даље нећемо тако.

За кога је онда прављен такав програм?

За неку бенефицирану класу, за оне који

су на власти. За мене сигурно није, јер је свака „државна тајна“ клопка за приватнике. Програм мора бити прецизан до задње речи и они који су га усвојили морају да га поштују. Свака досадашња влада свој програм могла је да спроведе до краја, али само под једним условом: да је сама поштовала оно што је написала. Оног часа када је направљен најмањи прекршај, нешто мимо плана, тада су им програми падали. Не могу они да држе јавну кућу, а да од мене траже да будем калуђер!

Господин Панић често Вас је, у пакету са „Дафимент банком“ прозивао, говорећи како ће Вам затворити банке...

Лично се познајемо, и знам да је он склон вербалним авантурама и галами. Додуше, нисам му остајао дужан. Узвратио сам истом мером, али га нисам схватио као злочника. Мислим да је на тај начин хтео само да прикупи што више поена. Његову чувену изјаву: „Ако ја победим, Јездимир ће пливати до Шесте флоте“ зато што сам прекршио ембарго, парифразирао сам на крају кампање па сам му рекао: „Е, сад' Ти мораш бициклом до Шесте флоте“. Све су то само дозвољене игре у предизборном такмичењу.

Господин Панић је, као озбиљан бизнисмен, рекао да су банке које дају велике камате, умешане у трговину наоружањем, дрогом и сл... У том контексту помињао је „ЈУГОСКАНДИК“ и „ДАФИМЕНТ“.

Да, да, само је то требало и доказати. Али пошто то није доказао, све је остало само на речима. Ја му то у сваком случају нисам узео за зло јер нисам реваншиста.

Какава је разлика између банака „ЈУГОСКАНДИК“, „ДАФИМЕНТ“ и „БРАЋА КАРИЋ“?

Не знам како они послују, јер никада нисам имао увида у њихово пословање.

ДА САМ!

Ипак, откуд толика разлика у каматама које те банке дају?

„БРАЋА КАРИЋ“ углавном користе при-

марну емисију, и користе оно што им је повољно па немају потребе да дају високе камате, а ми морамо да акумулирамо од грађана. Једно је сигурно: ако и један од ова три система падне, са приватним сектором је крај, тако а ни мени није у интересу да се било шта лоше деси са „ДАФИМЕНТ“ банком и „КАРИЋ-БАНКОМ“.

Како се штитите од „РЕКЕТАША“?

Оловом! Али срећом, још нико није дошао ишта да ми тражи.

На који начин Ви наплаћујете дуговања према „ЈУГОСКАНДИКУ“?

Често — силом. Ако је неко узео паре па неће да их врати, ја нисам човек плашљивац да ангажујем неке агенције за наплату, него идем ЛИЧНО. Не дозвољавам да се онај ко је узео од мене паре — прави луд. Такви не пролазе добро кад им дођем лично.

Јел' их бијете или само онако...

Па сад, не морате баш знати детаље. Пословна тајна.

За почетак марта најављено је да ће улично девизно тржиште заменити девизно тржиште при београдском Есконтном центру. Шта то практично значи?

Немам појма, то би они требало да објасне. Нисам то разумео — где је есконтни центар, шта ће ту бити и шта ће се радити — све је ту недефинисано. Вероватно је то део „државне тајне“.

Да сте игром случаја мандатар нове владе, како бисте сузбили ову супер-инфлацију?

Ух, ух... Да сам!

Да сте!!!

За почетак, ухапсио бих две хиљаде високих, корумпираних, личности. И обесио их на Теразијама.

Кога бисте првог ухапили?

Све оне за које знам да су били умешани у разне афере. Пре свих оне који су умешани у аферу око шећера. Препознаће се. Ух... велика је листа. И обесио би' их наред Теразија. Не би са мном било лако, али бих за три месеца зауставио привредни криминал.

Да су лака времена — нису. Модерна медицина се одавно решила да акутна запалења слепог црева реши хируршким захватом. Ако до тога не дође — болесник умре. Ова држава је болесна и потребан је хируршки захват. Хоће ли неко скупити храбрости да направи тај рез или неће, о томе стварно не могу да причам. Ја сам приватник, немам ни своје паравојне јединице, на жалост, немам ни власт ни моћ да утичем на било шта. Нико приватнике није позвао на разговор о томе — какав економски програм сматрамо да би нам одговарао! Раде онако како они мисле да је добро, а колико је то добро, време ће показати. Програми до сада изнешени нису успели јер их нису поштовали они који су их донели. Мени као приватнику остаје да се и даље борим. Наравно, увек ми је на уму кога имам испред себе, а у тој борби има граница. Свестан сам да сам ограничен у борби јер немам моћ одлуке, а докле год приватни сектор није укључен у доношење одлука, једино преостаје да се као дивљаци у шуми боримо. А зна се како се тамо живи — по закону јачег.

ШТА (НЕ)МОЖЕМО ОЧЕКИВАТИ ОД НОВЕ СРПСКЕ ВЛАДЕ

НЕРЕД, НЕРАД И НЕДИСЦИПЛИНА

Нови председник српске владе Никола Шайновић само је освежио кабинет свог претходника Божовића са девет нових имена. То је, опет, само знак да ће нам већ у старту бити за око 40% горе него до сада, а о дефинитивном гашењу светла већ ће се некако договорити.

Пише: Драгослав ГРУЏИЋ

На ову страну карактера новог премијера указао је један од његових биографа када је записао „да је по послушности према послодавцу Шайновић неупоредив. Један менаџер каже за њега да јееј ту вештину довео до савршенства, па још ниједном није примећено да је неког моћнијег од себе и нешто приупитао. Он није у стању да Милошевићу постави чак ни питање шта сте рекли, ако га није добро чуо“. Старији политички писци су нам оставили прецизан опис оних људи, које модерним речником зовемо апартици, а један од таквих је Никола Шайновић. Ти су типови бедно понизни према вишим, арогантни према нижима, тешки себи равнима.

ЧОВЕК ИЗ СУВЕ ДРЕНОВИНЕ

Рођен је 1948. године у Бору где се школовао. После завршетка факултета у Љубљани је стекао академску титулу магистра металургије. Већ на почетку каријере прославио се тиме што је у пословни одбор РТБ Бор ушао као помоћник директора за науку — без дана праксе и без положеног стручног испита. Али, зато Шайновићу никада није мањкало политичке подобности. Као млађани комуниста најпре је четири године водио партијску организацију Бора, затим је исто толико времена био председник Скупштине општине Бор и секретар СК региона Зајечар. Када је постао члан ЦК Србије дефинитивно је постало јасно да је он један од „будућих“, на које се са сигурношћу може типовати.

Као куриозитет остало је забележено да се својевремено национално определио као

Нови отправник послова Србије мр Никола Шайновић постао је 106. председник Владе Србије. Језикословци кажу да презиме новог српског премијера долази од персијске речи *шайн* што значи сокол — птица грабљивица, која припитомљена служи као *оруђе* за лов великашима. Можда презиме

нема никакве везе са карактером и вероватно је чиста случајност што у српској Влади, поред премијера, и министар полиције има етимолошки исто презиме — оно које указује да његови власници имају тако рећи *природни* инстинкт који их тера на *послушност* врховном газди и способност да му обезбеде добру ловину.

Црногорац; било је то онда када је за политичку каријеру значајан фактор био национални критеријум и када је црногорски лоби држао кадровски кључ у својим рукама. Сада **Шанновић** за себе тврди да је Србин, и то од оних „добрих“, што је доказао и отказивањем послушности „оном издајнику Панићу“. До савезног министра у Влади Милана Панића стигао је са места потпредседника републичке Владе. Министар је постао још у време једнопартијске Владе Станка Радмиловића. Тада је био министар за енергетику, индустрију и грађевинарство, и дао је значајан допринос цеђењу Србије — на крају мандата тадашњи премијер (Станко Радмиловић) је рекао да је ова држава постала сува дренажна из које се више ништа не може исцедити.

За време **Шанновићевог** министровања догодила се једна од највећих несрећа у рудницама Србије, она у Алексинцу, када је погинуло стотињак рудара. Уместо да као надлежни министар поднесе оставку (због тога је био први министар од кога је петицијом, по први пут у историји Србије, тражена оставка). Уместо оставке **Шанновић** је напредовао и пео се хијерархијским лествицама. Остао је министар и у Влади Зеленовића, а под Божовићем је стигао до места потпредседника. Одатле је деташиран на рад у савезну Владу Милана Панића. Тамо је кратко министровао над привредом Југославије — да би у жеку изборне кампање дао оставку на место министра и придружио се СПС-овом сатанизовању премијера. За показану верност и услуге награђен је правом да формира српски кабинет. У Србији нема нафте, нема угља, нема струје. Кад се нешто тако догоди, да смо којим случајем нормално уређена држава, надлежни министар би морао да поднесе оставку. Код нас је за такав учинак, уместо отказа,

господин **Шанновић**, министар за енергетику, добио поверење председника Републике да састави Владу.

МАЈСТОРИСАЊЕ

Већ својом првом реченицом коју је изговорио у скупштини приликом устоличавања **Никола Шанновић** је признао да његова Влада нема никакав програм, али је зато обећао да ће „за сваки део проблематике са којом смо суочени, направити план, утврдити циљеве, метод и одговарајућу организацију рада“. Када ће то бити — није рекао. У међувремену, инфлација је за месец дана његовог владања дуплирана (са 100 порасла на 200 посто) и већ сада се у радњама цене мењају свакодневно. Док не сачини своје планове **Шанновић** од савезне државе очекује да „темељно и потпуно“ сноси одговорност за ситуацију која је сваким даном све ближе катастрофи.

Руку на срце, **Шанновић** је обећао да ће његова Влада направити две врсте програма — јавне и тајне. Ако је судити по његовом експозеу посланицима он је цео програм Владе прогласио државном тајном. Јавност је сазнала само то да ће економску политику Владе карактерисати „три основна циља — пре свега заустављање даљег пада и раст производње, друго, сузбијање хиперинфлације и, треће, јавни радови, постицај привредног развоја“. Ни најпажљивији слушаца не би из овога могао да закључи које су стварне намере ове владе. Још је теже рећи са којим парама ће она да „подстакне привредни развој“. Уместо да понуди оперативни програм, председник Владе је дао обећање да ће нешто **преправљати и поправљати**, негде сећи а другде крпити, тамо дограђивати, а овамо развијати. **Момир Рогожарски**, посланик Селачке странке Србије тим је поводом казао: „Јутрос сам читао експозе бившег председника Божовића и видео сам да је **Шанновић** свој углавном преписао“. Он није био једини који је „програм“ нове владе оценио као тријумф самоуверености, осино напоштавање парламента и цинично подсмевање ситуацији у којој се налазимо. Али ваљда „тако треба“. Онима који у указивали на програмску празнину **Шанновићевог** излагања одговорио је **Алека Јокић**, посланик СПС: „Сва вама је ваљда јасно да је ово Влада СПС и да ће она наставити да спроводи програм Социјалистичке партије“. **Милован Константиновић** био је у име СРС задовољан овим објашњењем и сложио се са оценом да нам сада не треба „нека нова политика, нови програм, довољно је спровести прокламовану политику СПС“, али је своје парламентарне колеге подсетио да све оно чега нема у програму СПС има код радикала. Зато је његова препорука новој Влади била да политику СПС, „коригује у знатном делу са програмским циљевима и задацима Српске радикалне странке“. Зауврат је обећао да ће такав програм бити „подржан одлучношћу Српске радикалне странке“. Тог дана, када је нова Влада увођена у посао, комунисти и фашисти у Скупштини Србије склопили су пакт о **ненападању и алијансу за прогон неистомисљеника** са циљем да Србију очисте од

својих политичких противника које су прогласили националним издајницима. Самодовољност комунофашистичког режима постала је очигледна у њиховој поруци „затворите врата“.

ЧУВАР ПРИМАРНЕ ЕМИСИЈЕ

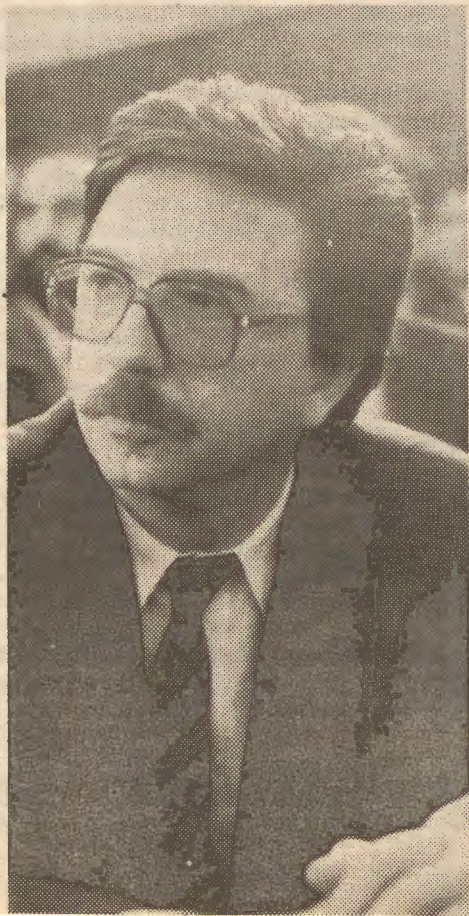
Од 22 министра **Шанновић** је из Божовићевог кабинета преузео већину: довео је само девет нових. Судећи по томе очигледно је да са новом Владом неће бити никаквих измена, али ће се наставити неподношљиви континуитет досадашње политике **преживљавања**. Њен учинак је највидљивији у **порасту беде** (данас више од 2,5 милиона људи у Србији живи у беди, 132 хиљаде људи је и званично проглашено бедницима те прима социјалну помоћ, више од милион људи остало је без посла, али и даље прима плату, но зато 1.150.000 пензионера већ не добија своје пензије, а од оних који још увек раде, или бар одлазе на посао, 870 хиљада је са тако малим приходима да не може да преживи ни недељу дана). „Око 10 одсто затвореника у Окружном затвору у Београду су људи који су направили кривично дело да би у недостатку бољег начина, у затвору провели зиму“, каже управник Радоман Миленко. С друге стране, добили смо око 700 хиљада нових богаташа. Скупштина радикалних родољубаца одлучила је да Србију и даље води иста она екипа која нас је возала „брзим пругама“ и довела нас до тога да ће нас сада магистралом Београд — Ниш уместо аутомобила возити **дилижансе**. Од брзих пруга до коњских кочија стигли смо све доказујући да нам санкције ништа не могу. Стигли смо догле да се цигарете увелико продају на комад; штавише, дневне новине су забележиле да се на нишкој пијаци продају чак и опущи за 10 динара комад.

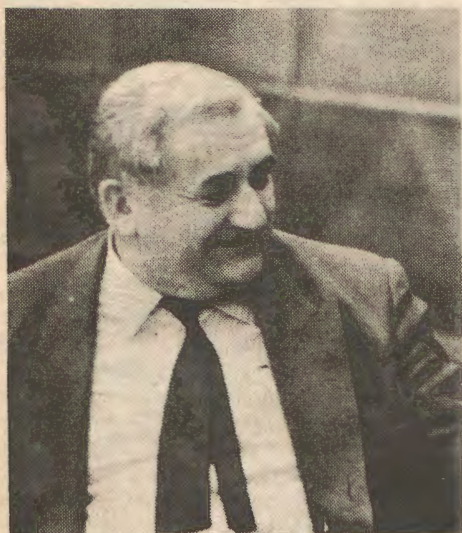
И даље ће потпредседник бити **Србољуб Васовић**, који је водио оперативне штабове и низ текућих послова важних за Владу. Он је прави раноранилац, још од раног јутра **обезбеђује новац из примарне емисије**. Чуваре државне касе убеђује да је неопходно да му сваког дана дају паре; „Ја вам тврдим да, уколико ми не обезбедимо ту вештачку инфузију, нема нам спаса. Ситуација је драматична и, ако сутра не обезбедимо паре, добићемо **нереде**“. Таквим аргументима ни један министар финансија не може отказати.

РУТИНСКА КАТАСТРОФА

Сада ће те послове вероватно водити нови потпредседник **Драгослав Јовановић**, досадашњи савезни министар за финансије. Милан Панић је Јовановића, поставио на место министра финансија када га је Божовић смењивао са места директора Службе друштвеног књиговодства „због пропуста око замене новца“. Али, није залуд Јовановић рођен у Пожаревцу. Он је позван на разговор код главног газде и свом земљаку објаснио неке ствари, а вероватно и Божовићу. Тако је и Божовића ућуткао и добио препоруку за место министра финансија у савезној Влади.

Стари члан и нови потпредседник је **Данило Ж. Марковић**, (задржао место министра

вић је решио да се врати у фотељу министра пољопривредне задруге постао шеф српске полиције захваљујући томе што је у доба Осме седнице био главни егзекутор, који је вешто користио свилени гајтан за елиминацију партијских непријатеља. Милошевић је после 9. марта стабилизовао пољуљану власт,

НЕМА АМНЕСТИЈЕ

Зоран Соколовић, који је од руководиоца пољопривредне задруге постао шеф српске полиције захваљујући томе што је у доба Осме седнице био главни егзекутор, који је вешто користио свилени гајтан за елиминацију партијских непријатеља. Милошевић је после 9. марта стабилизовао пољуљану власт,

пре свега тиме што је на место министра полиције поставио свог провереног човека.

Зоран Соколовић, је у име владе оцењивао да „на територији Републике Србије нити је било нити сада има било каквих паравојних оружаних формација“. У време свакодневног етничког чишћења, када се на хиљаде људи протерује са својих огњишта Зоран Соколовић је бирократски задргло изјављивао да они у МУП-у „немају ни једне пријаве, ни једног случаја за било коју врсту притисака“ када се ради о грађанима неспрске националности који живе на територији Србије. За њега су такве тврдње само гола непријатељска пропаганда и лаж. Учинак његовог рада је такав да је Милошевић објавио рат криминалу. Та операција чиста је демагогија, јер је држава главни генератор корупције, злоупотреба и неодговорности, а за то су одговорни пре свега чувари поретка.

Марко Неговановић, пензионисани војни обавештајцац и активни министар одбране Србије, својим је иступима у Скупштини засмејавао посланике, како опозиције тако и странке на власти. Посебно онда када је тврдио „да није тачно да је ова армија изгубила рат“. Војничком одлучношћу уверавао је јавност да нису тачне тврдње о привилегијама армијског врха. А предлог закона о амнестији генерал Марко Неговановић је скинуо са дневног реда само једном одсечном реченицом: „Амнестије — неће бити“. Тако је више од сто хи-

љада младих људи, који су буквално схватили паролу да Србија није у рату, добило статус изгнаника из своје домовине. Посланичко питање „да ли ће министар Марко Неговановић сносити личну одговорност за тврдње које је износио на затвореним седницама, а које су се показале непрецизним, нетачним и по српски народ погубним“, остало је без одговора српске Владе. Марко Неговановић је живи доказ да је Србија поново постала заточеник генерала, који су све своје ратове изгубили, али су зато добили станове и привилегије у Београду.

ЋУБРИВО

Марко Неговановић је ресор одбране задржао зато јер је „започео сложене задатке на трансформацији улоге Републике у систем новог концепта одбране“. Резултат — Србија је са тако трансформисаном армијом изгубила и оне ратове које су наши дедови добили.

Миливоје Павловић, министар информисања, објавио је да је из „балона лажи који је пукао истина полако почела да цури“, а позвају га и по томе што стално гледа у звезде и испуњава жеље газдама. Покушао да подржави „Политику“ и преведе је у статус јавне куће од посебног државног интереса, али у томе није успео. Но, зато је за време његовог министровања на хиљаде новинара протерано из редакција над којим овај министар има контролу. Отпор који новинари пружају репресији за њега је „Отпор држави Србији“, а тако нешто у правној држави није дозвољено.

Јан Кишгеци, и даље ће бити министар пољопривреде. Његовом заслугом у Србији је данас глад. Прошле сетве убрали смо дупло мање жита и кукуруза него што се могло произвести. Ове године нема ни дизела, ни ђубрива, ни семена, а како ради Кишгеци, јасно је да неће бити ни брашна ни хлеба. Зато је један посланик саветовао Кишгецију да „пре свега реши питање ђубрива, јер се земља испостила, постала је кисела, навикла је на коришћење тог ђубрива, а ако га нема неће бити ни приноса“.

Можда смо саставом нове Владе „решили“ питање ђубрива, али је сигурно да са оваквом Владом нећемо имати никаквог приноса већ само чист губитак. Јер, како рече премијер Шаиновић — „тако треба“.

просвете). По општем мишљењу **најнеписменији је министар просвете Србије од Доситеја до данас**. Успео је да натера Универзитет у вишенедељни штрајк. Тих дана студенти су му поручивали „Ж. Данило, срам те било!“ Управља својом памећу целим васпитно-образовним системом као директор свих српских школа и ректор Србије. Створио је послушничку школу, чији су темељи страх и лојалност режиму. Даље, **Владислав Јовановић**, за кога је Шаиновић рекао да је дипломата по коме се препознаје дипломатија Србије. Познат је по изјави којом је тврдио да пресуда којом се заводе санкције према Ју-

гославији „није ултиматум, већ је реч о политичком документу **рутинског карактера**“, а увођење санкција је примио са филозофским миром и нацији поручио да „немамо разлога да догађаје последњих дана посматрамо кроз наочали панике“ и посланицима поручио да сачекају, јер ће „за пар дана добити потпуни извештај о томе како Влада гледа на све ово“. Још увек чекамо тај извештај. После кратке службе у Панићевом кабинету Јовано-

9. МАРТ ДА ИЛИ НЕ

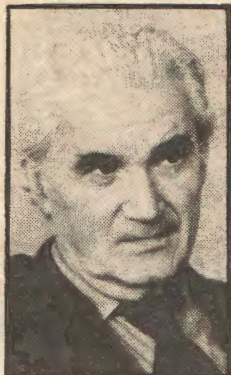
На другу годишњицу 9. марта, Вук Драшковић и Председништво Српског покрета обнове положиће цвеће на Тргу слободе и местима погибије средњошколца Бранивоја Милиновића и милиционера Недељка Косовића, жртава државног терора.

Српски покрет обнове позива све учеснике 9. марта, своје чланове и симпатизере да присуствују овом чину и обележе га на начин који заслужује.

„Српска реч“ незванично сазнаје да ће помену присуствовати и независни синдикат у новинарству, просвети и здравству, радници градског превоза, као и грађани који овим путем желе да изразе своје незадовољство.

Скуп је најављен, а долазак слободан.

МИ ПАМТИМО ЗЛО. А ВИ?

Пише:

Никола МИЛОШЕВИЋ

ВЛАДА ЗВАНА ПРОВОКАЦИЈА

Председник српске скупштине Зоран Лилић дао је пре неког времена интервју „Политици“ у коме је на питање о неиспуњеним предизборним обећањима своје странке одговорио да он лично није ником ништа обећао, па стога нема ни потребе да о тој теми било шта каже.

Мудар одговор. Јер, заиста, шта би се друго и могло рећи на поменуто питање чак и под претпоставком да је онај ко одговара сабрао у себи сву мудрост овога света, што са садашњим председником скупштине свакако није случај. Истина, председнику Лилићу могло би се приговорити да јавност не занимају његова лична обећања, него обећања његове странке, јер, најзад, на тај положај није ни изабран у неком личном својству већ у својству председника владајуће партије.

Али, манимо се сад узалудног труда око изналажења неке чвршће логичке подлоге у казивањима овог високог функционера такозваног СПС-а и размотримо неке друге импликације ове, на свој начин више него индикативне, реплике на новинарско питање о коме је реч. Мудра Лилићева формула „Ја нисам ником ништа обећавао“, значи у најмању руку две ствари: најпре да је и самом председнику скупштине и по-

равног одбора банке каже: „Ја лично нисам ништа обећавао, видите Ви то са онима који су Вам обећавали“.

Но, сад, шта је ту је. Пословица „обећање лудом радовање“ није од јуче. Да видимо како ствар стоји на новим, послеизборним програмима странке на власти. Као што знамо, најновија обећања српских властодржаца своде се на три тачке: успостављање мира, сузбијање криминала и стављање на ноге већ сасвим посустале српске привреде.

Када је о било каквом програму реч, морају се међутим, одмах имати на уму два кључна питања: ко ће тај програм спроводити и да ли га је уопште могуће спровести.

ВРЛИНА ДО ВРЛИНЕ

Што се првог питања тиче, подсетићемо само на нека већ од раније позната имена у новој влади. Најпре на име новог и уједно старог министра спољних послова Владислава Јовановића. Владислав Јовановић је, ако се тако може рећи, сушта супротност свему оном што би требало да буде дипломатски представник једне земље. Ако је иједна политичка актив-

ВИШЕ НЕМА НИ

Овакву владајућу гарнитуру могуће је саставити, боље речено оставити, једино ако се жели терати ниат сопственом народу

верљивом човеку режима јасно да од предизборних обећања његове странке нема ништа, а ако већ неко треба да се лати незахвалног посла тумачења ове чињенице онда нека тај врући кромпир узму у своје руке млађахни Дачић или Перчевић или пак неки други предузетни ариivist из комунистичких редова.

Да би до краја био разумљив сав цинизам Лилићевог одбијања да се о предизборним паролама владајуће странке изјасни, ваља само замислити — а то је бар лако — неког злосрећног улагача коме су у некој банци проћердали новце и коме председник Ул-

Милошевић ће ову владу, баш као и претходне, отписати чим се за то укаже политичка потреба. Међутим, нема разлога да због тога за њу пролијемо коју сузу.

ност рационална по самој својој суштини, онда је то дипломатија. Дипломата је — или би бар тако требало да буде — последњи човек који би се смео у свом послу руководити идеолошким предрасудама, уместо хладног политичког рачуна, а Јовановић је своју спољно-политичку делатност подредио такорећи апсолутно идеолошким предрасудама својих налогодаваца, односно свог налогодаваца, које су уједно и његове сопствене предрасуде. Спољно-политичка оријентација утемељена на једној варијанти теорије завере, према којој су се против мале али поносне земље Србије удружили католици, масони, Немци и Американци и према којој ће српска православнобољшевичка истина полако али сигурно бацити једног дана цео савремени свет на кблена, довела је Србију у ситуацију потпуне међународне изолације.

Шта тек да кажемо за новог потпредседника српске владе Данила Ж. Марковића који је и даље остао министар просвете, на опште задовољство и срећу просветних радника и целокупног српског грађанства. Задржавање у влади оваквих и њима сличних посленика владајуће странке убедљиво говори о принципу по коме је та влада састављена. За странку на власти највећа и практично једина врлина је врлина послушности. Само нотирни послушници могу рачунати на задобијање министарских положаја — то је прећутна порука која у себи крије овај најновији кадровски потез челника српског режима.

Има, додуше, у том кадровском потезу и једно друго значајно обележје политичког стила владајуће странке и њеног челног човека. Нема рецимо никакве сумње у то да је Данило Ж. Марковић најнеомиљенија личност у круговима просветних радника и сасвим сигурно личност која је у интелектуалном и научном погледу далеко од тога да било коме може импонирати. Тешко би, међутим, било поверовати да се у бројној екипи послушника странке на власти није могао наћи неко ко би био једнако послушан као нови-

забрани потпредседник и министар просвете а ко би, за разлику од њега, био макар мало мање непопуларан у очима београдских и уопште српских наставника. Према томе, осим логике послушности и оданости, приликом одлучивања да се у министарској фотељи Марковић остави и још приде потпредседничким местом награди значајну улогу одиграла је и извесна емоционална логика која би се отприлике овако могла описати: „Вама се дакле не допада министар просвете наших снова! Е па онда ћемо га опет на исто место ставити, а да би показали колико мало маримо за ваше оцене не само што ћемо га поново бирати него ћемо га још и већим положајем наградити“.

ОТПИСАЋЕ ИХ

Међутим, чак и када би неким чудом садашња српска влада озбиљно наумила да нешто у овој земљи набоље промени, она то ниуком случају не би могла учинити без темељите и далекосежне промене садашњег политичког система. Обзнањујући да је њен циљ постизање мира и следећи у томе напутак председника републике Србије, српска влада признала је да се земља Србија налази у рату, упркос свим раније датим свечаним изјавама да се она у том рату ни случајно не налази. Преко потребни мир се, међутим, у

ОБЕЋАЊА

садашњим условима може постићи само по цену неких озбиљних и по Србе изван Србије нимало повољних уступака, а за такво стање ствари сноси пуну одговорност српски национал-бољшевички режим, чија нас је неодговорна политика довела и довела.

О неком ефикасном сузбијању криминала не може бити ни говора. Многи криминалци налазе се под високом политичком заштитом, будући да за ову власт обављају читав низ прљавих послова, а осим тога са ефикасним сузбијањем криминала снабдевање тржишта неким ионако дефицитарним артиклима, од цигарета до нафте, било би потпуно обустављено. У Србији је криминал постао једна од кључних привредних грана, а привреда је већ увелико бачена на колена, не само и не пре свега због санкција већ због економске политике српских властодржаца. Приватне делатности оптерећене су неразумним и погубним наметима не рачунајући намете у виду рекета или мита. Главни пак ослонац постојећег привредног система српски бољшевици и даље налазе у такозваној друштвеној, односно државној својини, руковођени колико својим идеолошким предрасудама толико и жељом да избегну политичке потресе до којих би масовно отпуштање радника у социјалистичким предузећима по свој прилици довело. Да би се избегла ова последња могућност, српски национал-бољшевички лидери подмићују систематски раднике на принудним одморима делећи им незарађене новце и закидајући истовремено на другој страни поштено зарађене новце здравствених и просветних делатника.

Истина за вољу, имамо ли у виду да ће сву одговорност за големе привредне и друге неприлике председник републике Србије свалити управо на ову новоизабрану владу, могло бисмо над судбином те владе и њених чланова већ унапред политику коју сузу само кад не бисмо знали да су они који ту владу чине верно служили том истом човеку који ће их убрзо отписати.

МУТЉАВИНЕ БОЖИДАРА СТЕВАНОВИЋА, КОМАНДАНТА РВ И ПВО

КАКО ЈЕ ГЕНЕРАЛ ПОСТАО РОБ(А)

Пише: Златко ЧОБОВИЋ

У прошлом броју „Српска реч“ је показала да, упркос уставним овлашћењима председника Републике, војском СР Југославије може, када би желео, ако не да командује оно макар да изда једнократно наређење које ће бити извршено, неко од актуелних **оперативних генерала**. Да се, чак, та тенденција командовања па и вођења државне и националне политике протеже и до цивила — вођа добровољачких јединица. У међувремену ову ситуацију безалашта употпунио је и потврдио генерал **Божидар Стевановић**, командант Ратног ваздухопловства и противваздушне одбране ВЈ. Тај човек не само што се аматерски уплео у високу међународну политику и спољну државну политику СР Југославије, већ је недвосмислено показао да де-партијација у војном врху, и поред бројних уверавања и прокламација, **није обављена**. Бављење унутрашњом политиком још није уступило пред професионализмом.

Командант југословенске авијације говорио је 17. фебруара пред пензионисаним старешинама и цивилним лицима на служби у РВ и ПВО, у Клубу ваздухопловства у Земуну. Није говорио необавезно, као грађанин **Божидар**, већ званично — као **генерал Стевановић**. Тако је његово излагање и забележено у медијима. А што је рекао?

За план Сајруса Венса и лорда Овена — да је „непринципијелан и пристрасан у корист Хрвата и донекле Муслимана, а на штету Срба“. Ако се, по његовим речима, план прихвати, „српски народ није остварио оно за шта се борио. Српско национално питање неће бити правилно решено и Балкан ће остати још нестабилније подручје са сталним претањама миру“. Потом је генерал извео хипотезу шта ће бити ако план не буде прихваћен: прети објективна опасност од спољне интервенције, коју би предузеле највеће светске силе на челу са САД. Понуђено је и решење: — Корекција предложене мапе како је то предложио др Радован Караџић.

Подсећања ради, на план Венса и Овена свој пристанак дао је и политички врх. Дакле и Стевановићева команда.

Осврнуо се генерал и на последње превремене вишестраначке изборе(!?) оцењујући да је „спољни фактор гајио велику наду да ће на њима победити оне снаге које су му лојалне. На изборима су тријумфовале **патриотске снаге**, за које је народ био убеђен да су патриотске, истински народне, које нису ничији експонент и које ће до краја бранити право народа на слободу, опстанак и голи живот“. И овде је понудио решење: „промене у деловању политичких покрета и партија, а то би значило спречавање организовања и деловања пете колоне!“ Није тешко закључити чије је партијске горе лист генерал за којег је опозиција „одана иностранству“, „ненародна“ и „треба је забранити зато што је — пета колона“!

Реч је, иначе, о човеку који је своја партијска убеђења испољио, опет у функцији високог старешине Војске Југославије, у интервјуу објављеном у време предизборног путања минулог децембра. Тада је рекао да је одбио понуду савезног премијера Милана Панића да буде савезни министар одбране. Учинио је то, како је рекао, зато што „ниједан частан и патриотски опредељен генерал не би прихватио такву понуду. Ниједан српски генерал не би у садашњим условима пристао да буде министар у Панићевој влади“. Та понуда је, по његовом мишењу, била „политички маркетинг“, а он (Стевановић) „није желео да буде роба, није за продају и неће дозволити да се њим тргује“!

То је једна премиса. Друга је: председник СРЈ Добрица Ћосић (Стевановићев врховни командант) подржао је недвосмислено пред изборе Милана Панића („ненародног петоклонаша оданог иностранству, с којим је испод части седети у истој влади“) и политику коју је Панић заступао. Конклузија: генерал Божидар Стевановић, командант РВ и ПВО Војске Југославије, не само да се званично активно бави политиком, међународном и домаћом, што није његов посао, већ и не „зарезује“ врховног команданта, јер по напред изведеној аналогiji, политички није далеко од Панића!

Трудећи се да све то обави како треба чини се да друг Стевановић није ни приметио како је полако ма колико се вербално генерално опирао томе, постао роб(а) владајуће партије у Србији, која, кад год јој је потребно, успешно политички тргује његовом високом војном функцијом.

Пише:
Коста ЧАВОШКИ

Поводом спорног Закона о изменама и допунама Закона о избору савезних посланика у Веће република Савезне скупштине, о којем смо већ писали у прошлом броју, огласио се Милошевићев овлашћени уставо-писац Ратко Марковић.¹⁾ А како и не би? Јер, чим се покрене неко важно уставно питање, ред је да ексклузивни уставописац протумачи властито дело и извргне руглу критику, којој су изложени његови налогодавци за које је поштено обавио наручени посао.

Др Марковић је то учинио на најједноставнији начин: оспорио је опозиционим закералима сваку стручност, будући да су суштину спора о стручном питању великог политичког значаја представили јавности непотпуно, па и погрешно. „Тако ће у нас бити још задуго“ — вајка се др Марковић — „а у ствари, докле год су нам у расправама о стручним питањима најгласнији људи који немају ни стручног образовања ни стручног знања.“ Зато се он сам — а ко би други? — при-

часа) када је већ био практично примењен. То значи да је поменути закон практично примењен пре него што је ступио на снагу, а да је сам датум (28. јануар 1993) наводног изласка из штампе „Службеног гласника“ бр. 9 фалсификован.

Било би довољно да је др Марковић овај фалсификат осветлио из стручног угла, па да одмах закључи да је избор двадесет посланика у Веће република неуставан. Тиме би показао да владајућа странка располаже врским стручњацима не само за фалсификовање већ и за откривање фалсификата. На жалост, пропустио је ту јединствену прилику.

САМОВОЉА ТРЕНУТНЕ ВЕЋИНЕ

Уместо тога, покушао је да докаже да је владајућа коалиција социјалиста и Шешељевих радикала у Народној скупштини Србије имала **потпуно одрешене руке** приликом доношења спорног закона и да је по

ХИТЛЕР ЈЕ МИСЛИО

ОДРЕШЕНЕ РУКЕ ВЛАСТИ

Овлашћени Милошевићев уставописац др Ратко Марковић прихватио се (у нашим условима) захвалног посла да одбрани неодбрањиво. Јер, кад је у питању тако висок циљ — тиранија већине — ни његова стручност није за бацање.

хватио тог тешког и одговорног посла да спорно уставно питање „у целини осветли из стручног угла“²⁾ (подвукао К. Ч.).

СТРУЧЊАК ЗА ФАЛСИФИКАТ

Ако у овој ствари има неког **изразито** стручног питања којим се Ратко Марковић најпре морао да позабави, то је питање **форме** односно **поступка** доношења и примене спорног закона. Једва да треба рећи да усвојени закон ступа на снагу тек кад буде објављен. А објављује се у „Службеном гласнику Србије“. И тек када буде **на такав начин** обнародован, закон може бити примењен. Да ли је тако поступљено у овом случају.

Поменути закон, као **општи** акт који се тиче унапред неодређеног броја случајева, изгласан је 28. јануара ове године око 20.30 часова, а практично је примењен **појединачним** актом — конкретним избором двадесет посланика за Веће република Савезне скупштине — већ око 22 часа истог дана. Да би се на основу **опште** законске норме донео **појединачни** акт, закон је морао претходно да ступи на снагу, то јест да га у међувремену Председник Републике потпише и својим указом прогласи, а „Службени гласник“ потом објави. У јавности су већ изнети докази, које још нико није оповргао, да „Службени гласник“ бр. 9, у којем је објављен поменути закон, није одштампан 28. јануара ове године, већ тек сутрадан, тако да спорни закон још није ступио на снагу у тренутку (28. јануара око 22

властитом нахођењу могла да бира решење које само њој одговара. По њему, „владајућа странка или страначка коалиција за време док је на власти, сноси искључиву одговорност за њено вршење, па отуда, у оквирима права, жели да има **одрешене руке** (подвукао К. Ч.) када врши власт“.³⁾ То би се, додуше, под одређеним условима и могло прихватити да Ратко Марковић није и саме изборе за Веће република подвело под вршење власти у чему владајућа коалиција треба да има потпуно одрешене руке.

Избори и начин конституисања централних представничких тела обично се сматрају уставном материјом (отуда су избори и изборни системи легитиман предмет уставног права), па би их, уместо обичним, ваљало регулисати органским законом. Било како било, једно је ипак извесно: начин избора у централна представничка тела не може бити предмет пуне воље или самовоље оних који су тренутно на власти, нити они могу, приликом доношења изборних закона, имати потпуно одрешене руке.

Владајући социјалисти, и њихов аналитичар из стручног угла Ратко Марковић управо желе да изборни систем и изборни закони буду предмет њиховог потпуно слободног и ничим ограниченог избора, па да једном приликом наметну једну, а другом приликом другу врсту избора за Веће република, како им већ буде одговарало. Зато су после децембарских избора 1990. године и првих савезних избора после доношења тзв. жаљачког Устава опозицији у Народној скупштини Србије нудили да у горњем дому Савезне скупштине буде представљена **сразмерно** свом уделу односно заступљености у републичком парламенту. То су поновили и приликом образовања Управног одбора Телевизије Србије, с образложењем да страначки састав овог органа мора **верно** одсликавати страначки састав републичког парламента.

А онда су закључили да им то више не одговара. Тако је крајем прошле године једностраначка Влада Србије именovala тридесет и једног представника у Савет Београдског универзитета, а да ни један од њих није био из опозиционих редова. Једностраначка хомогеност ове владине делегације у Универзитетском савету већ се показала приликом неуспелог избора ректора, када су сви до једног из њеног састава гласали против Рајка Врачара. То их је ваљда охрабрило да исту дрскост понове и приликом избора по-

Владајућа странка располаже врским стручњацима не само за откривање фалсификата него и за фалсификовање.

сланика у Веће република Савезне скупштине и да ни једном опозиционом посланику не дозволе да разблажује хомогеност двоглаве владајуће коалиције у Савезној скупштини.

ТИРАНИЈА ВЕЋИНЕ

Др Ратко Марковић настоји, међутим, не само да нам ову врсту разобучене самовоље објасни из стручног угла, већ и да јој да демократску легитимност. У том циљу позвао се на најпознатијег либерала деветнаестог века, Џона Стјуарта Мила, и његову расправу о представничкој влади по којој „мањина мора попустити већини, мањи број већем“. Тако у Марковићевој стручној интерпретацији Џона Стјуарта Мила испада да воља већине нема границе, сем што је подложна провери поверења од стране бирача на периодичним изборима.

За разлику од Ратка Марковића, Мил је и те како био склон да верује да се свака власт може да злоупотреби, било да је у рукама мањине или већине. Другим речима, по Милу, и демократија се може злоупотребити тако што ће се појединац и мањина сасвим подредити заједници, то јест већини. Највећу опасност Мил је видео у злосретном интересу оним који имају власт у својим рукама, а у демократији то у начелу може да буде само бројна већина.⁴⁾ Стога је, по Милу, основно питање представнике демократије — како да се обезбеди јемство против тог зла, а да се истовремено сачувају све предности које су својствене демократији као таквој. Једно од тих јемстава сигурно је ваљан, правичан и, пре свега, постојан изборни систем који неће бити подложен променљивом

**За разлику од
некадашњих
немачких варвара
наша изборна и
парламентарна игра
има, поред
заједничке
суровости, и једну
особеност — за
оправдање њене
суровости и
прљавости користе
се изузетно стручни
и образовани људи.**

**У свом објашњењу
парламентарне игре
Ратко Марковић је
употребио израз
„суро̀ва“, који с тојм
само уз прљаву игру
препуну ниских
удараца.**

хиру тренутне бројне већине. Ратко Марковић, међутим, уопште не помишља на ову опасност од тираније већине, па и не слуги да је у већини којој он припада већ преовладао злосретан и погубан интерес.

СУРОВО ПОСТУПАЊЕ СА ОПОЗИЦИЈОМ

Као што понеки спонтани гест или израз лица откривају скривену намеру или унутрашње расположење, тако и понека реч, која се омакне, открива унутрашњу садржину стремљења и мишљења. То се догодило и Ратку Марковићу када је за неочекивану промену начина избора, која је извршена спорним законом, рекао да нас она привикава „на у основу сурова правила вишестраначког система“. Да је ова фраза означила као неумољива или строга, тиме би ваљано окарактерисао изборно надметање, чија правила, као и правила било које игре, морају бити строга и постојана. Употребив је, међутим, атрибут „суро̀ва“, који се не може приписати часној већ само прљавој игри у којој су дозвољени ниски удари. Као да је тиме хтео да каже да су у прљавој изборној игри, каква је уобичајена под овом влашћу, сва средства дозвољена и да ваљда увек може да изненади опозицију понеким неочекиваним ниским ударцем.

Ако је др Марковић и пропустио да ово до краја искаже, Војислав Шешељ је одмах дорекао оно што овако поменуто суровост подразумева. Чак се хвалишао како је владајућа коалиција изненадила опозицију неочекиваним потезом — изменом Закона о избору савезних посланика у Веће република. А изненађење је било у томе што су измењена правила изборне игре која је већ започела и увелико се приближавала свом крају. Са таквом врстом „изненађења“ заиста се није могло рачунати у једној иоле поштеној игри.

Наравно, када се једном злоупотреби овакво „изненађење“, онда им нема краја, јер је тада све — буквално све — дозвољено. То је најбоље знао Хитлер који је једном приликом јавно рекао оно што наши прерушени комунисти одавно сневашу: „Тако где смо ми, нема места за друге.“⁵⁾ А да би сачували то ексклузивно место ничим ограничене власти, нацисти су морали бити сурови. Или како је то Хитлер после паљевине Рајхстага изјавио: „Ми немамо никаквих скрупула, никаквих буржоаских устезања... Сматрају ме за неорганизованог варварина. Да, ми смо варвари. Ми желимо да будемо варвари.“⁶⁾ Једва да треба рећи да је Хитлер чинио оно што је говорио: поступао је са опозицијом варварски. То је заиста била изузетно прљави игра у којој је била дозвољена свака врста суровости.

За разлику од ових немачки варвара, наша изборна и парламентарна игра има, поред заједничке суровости, и једну особеност: „у расправама о стручним питањима најгласнији су људи који немају ни стручног образовања ни стручног знања“,⁷⁾ док се за оправдање сурове и прљаве изборне и парламентарне игре користе изузетно стручни и образовани људи.

НАПОМЕНЕ

¹⁾ Др Ратко Марковић, „Избор савезних посланика као вршење власти“, Политика од 9. фебруара 1993.

²⁾ Ibidem.

³⁾ Ibidem.

⁴⁾ Џон Стјуарт Мил, О представничкој влади, Београд, 1876. стр. 110-111.

⁵⁾ Политика од 9. фебруара 1993.

⁶⁾ Jacques Delarue, Historija Gestapoa, Zagreb, „Epoha“, 1966. стр. 145.

⁷⁾ Alan Bullock, Hitler, A Study in Tyranny, Revised Edition, New York: Harper and Row, Publishers, 1964, стр. 407.

КАКО СУ СЕ ДЕМОКРАТИ ПОМИРИЛИ СА СУДБИНОМ

СТРАХ ОД КРЕТАЊА

Изјаву Владете Јанковића о могућности прерастања Демократског покрета Србије у грађански покрет отпора подржао је и Вук Драшковић, не као могућност већ као неминовност. „Идеја грађанског отпора је нешто што несрећа која нас притиска — формулише сама од себе“, рекао је Драшковић непосредно након повратка из САД.

Процес стварања грађанског покрета отпора у Србији започео је у часу када већина посланика Народне скупштине Србије, изабраних из редова демократске опозиције, не учествује у раду Скупштине због оног познатог прекршаја изборних резултата које је уследило након завршетка избора.

Веома гласне и при томе релативно добре документоване протесте против низа злоупотреба које је у току избора учинила Милошевићева партија исказала је и Демократска странка. То је и био разлог што се сматрало да ће излазак и њених посланика из Скупштине бити дефинитиван. Ако је по повратак у Скупштину био условљен Милошевићевим повлачењем закона који је потисао, онда је морало бити јасно да повратак неће бити: Милошевић никада не би пружио доказе да у његовом политичком просуђивању има брзоплетости. Дакле, и ДС је напуштајући Скупштину кренула ка једином могућем циљу — ка грађанском покрету отпора.

ДС ПРОТИВ ОТПОРА

Ако се узме у обзир понашање челника ДС у познатим деветомартовским догађањима, њихов отпор према уједињењу демократске опозиције Србије уочи избора, њихов однос према трајанском отпору испољеном на Видовданском сабору и њихово пристајање да их Отац нације Добрица Ћосић одели од матице српске опозиције својим предизборним изјавама — неминовно се закључује да ће се ДС супротставити свакој идеји грађанског отпора у којој би могла изгубити и оно мало резултата постигнутих на протеклим изборима.

Развој догађаја на политичкој сцени Србије у последњих неколико недеља недвосмислено потврђује да ће грађански покрет отпора имати у ДС већег опонента него у двоглавој владајућој партији. И заиста, најпре је Драгољуб Мићуновић у Скупштини СРЈ изјавио да ће посланици ДС остати у скупштинама и у далеко тежим условима од постојећих („Одавде ме можете изнети само на бајонетима“, каже Мићуновић у прилогу својој од-

Размишљања челника ДЕПОС-а о логичном прерастању у грађански покрет отпора наншла су на нож и код владајућег двојца и код дојучерашњих „савезника“ — Демократа. А ми смо мислили да се само Италијани предају!

Пише: Милена М. ПОПОВИЋ

лучности да пристане на све што му копредседници Шешељ и Милошевић могу приредити). Мићуновићева изјава била је у потпуној супротности са Ђинђићевим обећањем да ће ДС одлучити о статусу својих посланика тек када остале странке, које су повукле посланике из Скупштине, донесу коначну одлуку. Та изјава истовремено је представљала и нови доказ да се на ДС не може рачунати ни у једном политичком окршају са владајућом странком ако постоји бар делић неизвесности када је у питању коначан исход борбе. Једноставно, Д. Мићуновић, З. Ђинђић и Љ. Тадић задовољни су изборним резултатима своје странке и они ће учинити све да их очувају. Они неће предузети никакве кораке који би присилили Шешеља и Милошевића да им узврате; они ће опрезно учвршћивати свој положај на политичкој сцени Србије критикујући део српске опозиције по схеми која је настала након Ћосићевог предизборног разбијања опозиционог корпуса у Србији. Дакле, у фази стварања грађанског покрета отпора ДС ће одиграти улогу његовог најжешћег критичара.

У прилогу последњој тврдњи недвосмислено сведоче интервјуи које су за „Борбу“ дали челници ДС академик Љ. Тадић и З. Ђинђић. У поменутим интервјуима Тадић и Ђинђић индиректно признају да су српски социјалисти и српски радикали освојили власт на изборима, који су, за разлику од онога што се у ДС гврдило одмах после избора, били потпуно регуларни! Признавање оваквог односа снага у политичком животу Србије срачунато је на потпуно обезвређивање сваке идеје о стварању грађанског покрета отпора. Тадић и Ђинђић супротстављају легално изаб-

рану власт таквом покрету. У таквом случају власт има и морална и уставна права да се брани свим средствима која јој стоје на располагању и да при томе делује брутално: легално изабрана власт дужна је да брани аољу народа!

Да је власт у Србији легално изабрана потврђује Љ. Тадић следећим речима: „Одлучио је (на изборима — прим. М. П.) српски инат. Сељак је из ината према тој срамотној игри гласао против. Иностранство је помогло Слободану Милошевићу да победи стезањем омче, бестидним претњама. То је кључ победе демагошког патриотизма над демагошким антикомунизмом. Опозиција је показала да није дорасла тренутку да преузме власт“. Дакле, победа Слободана Милошевића и његове странке чиста је као суза. Наравно, остаје да се види шта је са оним силним примедбама које је Тадићева странка ставила на рачун српских социјалиста оспоравајући резултате избора. Вероватно је да и њих Тадић може тумачити тезом о опозицији недораслој да се супротстави власти.

Признање социјалистима

Зоран Ђинђић, дан после Љубомира Тадића, употпуњује доказе о регуларности протеклих избора. Ти нови докази најјасније звуче у његовим следећим речима: „Наш штрајк (створен грађанским отпором — прим. М. П.) би успео у оном проценту у којем ми постојимо као странке. Они који су гласали за СПС и Шешеља неће изаћи на улице. Они ће се, на против, са истом нетолеранцијом као у парламенту томе супротставити“. Овде је потребно обратити пажњу на Ђинђићеве речи о **поклапању процената** оних који су гласали за Милошевића и Шешеља и оних који не би изашли на улице. Дакле, Ђинђић рачуна са тим процентима, као чињеницом која је објективно утврђена на протеклим изборима. Има ли јаснијег доказа о регуларности тек завршених избора?

Да би аргументи које годинама пружа владајућа странка у тумачењу неуспеха сопствене политике добили потврду и у опозиционим круговима, постараће се, поново, академик Љ. Тадић. Он ће најпре прихватити Милошевићеве тезе о светској антисрпској завери. Прихватање таквих теза значи ослобађање од одговорности Милошевићеве странке за већину трагичних неуспеха политике коју је водила. Тадић ће најпре показати да се средиште те завере налази у економски

најмоћнијим земљама света. „Не само да су Срби то прихватили унутар Југославије, него је та теза прихваћена и у садашњем грађанском рату“, а приклонили су јој се чак и Бејкер и Буш, немачки политички стратеги, француски такође“, каже Љ. Тадић. Овом изјавом он ставља до знања да развој догађаја није ни мало на њега утицао да промени мишљење које је исказао средином 1991. године. Тада је у разговору са М. Вучелићем за лист **Политика** дословно изјавио: „Ретком ароганцијом и пристрасношћу се у том погледу истичу господода Кол и Геншер. Њихови скорашњи понављани и неконтролисани антисрпски изливи као да су инспирисани неуморним антисрпски усмереним, организованим лагањем...“. Подсећањем српске јавности на континуиране завере против Милошевићевог режима Тадић ће индиректно ставити до знања зачетницима грађанског покрета отпора да су кренули на опасан пут „расрбљавања Србије“. Ако се овакав закључак наслуђује у Тадићевим изјавама, код Ђинђића је он формулисан недвосмислено. „Ако хоћемо да имитирамо Гандија, онда ће пре Милошевић гандијевски да окрене људе против нас и каже: избаците их из станова, дошли су да расрбе Србију!“, каже Ђинђић. Дакле, Љ. Тадић доказује постојање светске антимилошевићевске завере са свим њеним елементима који су обелодањени у пропагандним штабовима СПС и у Вучелићевом Министарству истине; Ђинђић тврди да је апсурдан сваки отпор владајућој странци, макар он био и гандијевски! Ђинђић појачава своју тезу о бесмислености отпора када каже да „можда у Србији поштено опозиционо деловање нема шансе на неки брзи успех, ни у парламенту, ни ван парламента“. Он не остаје двосмислен у поменутој изјави. То се види и из овог његовог закључка: „Ја мислим да нема такве шансе; пораз парламентарног деловања уопште не значи да бисмо победили да смо деловали на други начин“.

Да је потпуно одсликали перспективност грађанског отпора, Љ. Тадић и З. Ђинђић ће се потрудити да валоризују неке кључне фазе развоја југословенске кризе на начин који је примерен само присталицама српске двоглаве партије на власти.

Према Ђинђићу, опозиција „располаже изузетно ограниченим организационим способностима, а њено концентрисање на парламентарну борбу резултат је нужде, а не одлуке“. Отуда следи, каже Ђинђић, да „не треба тежити да се странке пресвлаче час у синдикат, час у сељачке, јер је то смешно“. Тако опозиција. А како Милошевић? Ђинђић одговара: „Када је Милошевић организовао своје митинге он је добро знао шта хоће. Јасно се знало где лети јогурт, а где се искључује струја, а ми смо мислили да то наивно можемо опонашати“. Дакле, у српској опозицији нема личности Милошевићеве снаге! Колико је неаргументовано Ђинђићево просуђивање о Милошевићевом пресудном утицају на **догађање народа** најбоље потврђује један од вођа **антибюрократског гибања**, Мирослав Шолевић. О покрету који је називан Милошевићевом ударном песницом М. Шолевић каже: „Априла 1987. ми смо били конституисани покрет, веома добро организован, добро вођен, ... Тада је већ било све наше. Није било Србина који је ваљао две паре да није сарађивао са нама“. О Милошевићу, из те 1987. године, Шолевић дословно каже: „Морам да вам кажем, није се Милошевић накупио много аплауза тим говором (приликом прве посете Косову Пољу — прим. М.П). Одржао је типичан партијски говор: има проблема, решимо... Ако сте луди, верујте ми! Све у том стилу. Он би на томе и завршио да смо му ми то дозволили“. Дакле, Милошевић је за своје политичке циљеве искористио један аутентич-

ни грађански покрет отпора иако је у дугом периоду времена пре тога покушавао да га угуши. Зашто Ђинђић сматра да је случај покрета отпора М. Шолевића непоновљив, требало би да објасни српском народу жељном промена.

Академик Љубомир Тадић је преузео на себе тежак посао доказивања постојања позитивних политичких токова у Србији зачетих Осмом седницом ЦК СКС. Љ. Тадић ће рећи да је ту седницу доживео као ружну ствар. „Схватио сам да су ружни они који одлазе али да нису лепа ни они који долазе“, каже Тадић. Пажљивим избором формулација Тадић ће, дакле, рећи да је **Стамболић ружан** а да Милошевић **није леп**. Није тешко одгонетнути да се овде говори **ружно** само о Стамболићу. Шта је, према Тадићу, проистекло из те историјске седнице? „Оно што је Милошевићева политика исправно чинила после Осме седнице је враћање равноправности српској републици унутар Југославије. А та неравноправност била је брутална“, каже Љ. Тадић не узимајући у обзир чињеницу да је тим **исправним чињењем** Косово претворено у државу у држави и да ни са делом Војводине, у коме Мађари живе као већинско становништво, ствари не стоје битно другачије.

И оно што данас сваком непристрасном аналитичару Милошевићевог политичког метода делује као непоречива истина, покушаће другачије да интерпретира Љ. Тадић. То се јасно види из његовог преиспитивања оцено о нефлексибилности политике српских социјалиста која је пре Тадића била спорна само за Милошевића и његове најближе сараднике. „Нефлексибилност српског руководства ипак није била таква каква се сада приказује“, рећи ће Тадић остављајући нас у чуду над овим његовим мислима.

Тадић ће појачати свој благоданствени став према Милошевићу и када говори о односу опозиције према вођи српских социјалиста. „Ја ниједног часа нисам делио жаргон који је опозиција употребљавала против њега. Проглашавали су га главним извором свих наших невоља и тако подастирали оној пропаганди у иностранству да је убица, ратни злочинац, у Паризу га стављају покрај Хитлера“, каже Тадић, устврђујући тако да свет не суди о Милошевићу на основу догађаја у бившој Југославији него на основу онога што о Милошевићу говори српска опозиција!

ТАДИЋ И ШЕШЕЉ

Није тешко закључити да Љ. Тадић за кључног човека српске опозиције са којим не дели жаргон када је у питању Милошевић, сматра Вука Драшковића. Тадић тешко прикрива своју нетрпељивост према Драшковићу. У тој искључивости иде толико далеко да ће у интервјуу датом **Борби**, који је посвећен С. Милошевићу, велики део простора посветити суђењу Вуку Драшковићу. Тако ће Тадић одмах пресудити да „питања федерације, асиметричне федерације, конфедерације, варијанте Избегбеговић — Глигоров“ представљају „причам ти причу“. Очигледно, Тадић узима у заштиту С. Милошевића који је одбио да преговара о било којој варијанти онога што Тадић назива „причам ти причу“. Изгледа да је Тадић истовремено прозreo кад и Милошевић да су, како рече сам Тадић, Пучник и остали износили такве предлоге тек зато „да се Власи не досете!“ Одатле следи да Тадић на Драшковића гледа као на Влада

који се није на време досетио (присетимо се да Драшковић не напушта тезу да би Југославија била спасена да је Милошевић покушао да размотри било који од предлога које су му давали Словенци, Хрвати, Македонци и муслиман и да консеквенце њиховог прихватања упореди са оним што је донео грађански рат који и данас траје). Да Драшковића сматра својим и Милошевићевим највећим непријатељем, Тадић доказује и следећом изјавом: „Кад Драшковић говори о ривалима, говор му је пун мржње“.

Како изгледа реч мржње у Тадићевој интерпретацији? Одговор на ово питање налазимо у интервјуу датом Вучелићу. Тадић тамо каже: „Где је на делу мржња ту нема места за разборитост као прастару политичку врлину. У мржњи супарника и противника претварамо у непријатеља. Тада убиство постаје последња козеквенција мржње“. Ето где Љ. Тадић смешта однос В. Драшковића према политичком деловању С. Милошевића!

Поклапања Тадићевих и Ђинђићевих напада на српску демократску опозицију налазимо и у тренуцима када обојица говоре о неспособности опозиције да преузме власт. На овом месту налази се и критична тачка Тадићевог испољавања мржње према Вуку Драшковићу. Једини рационални разлог за такве изливе мржње може да се потражи у односима који настају на релацијама између промашених Тадићевих политичких идеја и Драшковићевог дара да препозна такве идеје у часу кад су шешелјевском лакоћом избачене на политичку сцену Србије. Лакоћа којом Тадић формулише неке кључне српске националне проблеме и лакоћа којом предлаже њихово разрешавање представљају уочљив знак његове духовне сродности са вођом српских радикала. Други важан знак блискости овог демократе са **најпознатијим српским произвођачем издајника** представља већ поменути безмерна мржња према Драшковићу.

Политичке идеје које су се нашле на мети Драшковићеве критике најбоље ће се сагледати у случају Тадићевог избора метода за реализацију познатог Милошевићевог циља о свим Србима у једној држави. „Ако би којим случајем, као што се десило са НДХ, таква „независна“ хрватска држава могла и настати из страну помоћу или интервенцију, онда она и они који је буду помагали мора рачунати на рат до истребљења“, рекао је Тадић Вучелићу у интервјуу датом **Политици**. Хрватска је добила независност а Тадићев рат до истребљења данас наликује оном Шешелјевом брчкању на плажи Бачвице у **српском Сплиту**.

Лакоћа којом Тадић апсолвира своје бивше блиске пријатеље такође се налази и у Шешелјевом арсеналу. Говорећи о томе где се сада налазе његови другови и саборци из времена титоистичких прогона, Тадић ће без устезања рећи: „Небојша Попов је отишао у УЈДИ, који је настао под смешном импровизацијом Бранка Хорвата. Зага Голубовић је човек УЈДИ-ја, али више са стране, а Михаило Марковић је у СПС-у и живи у уверењу да је то заиста Социјалистичка партија“. Примећује се да постоји велика аналогија између Тадићевих речи о смешним импровизацијама Б. Хорвата и Шешелјевих речи о Б. Хорвату као истакнутом србомрсцу. Такође, примећује се да је свака Тадићева примедба упућена челницима СПС (овога пута М. Марковићу) неупоредиво блажа од примедби које упућује челницима опозиционих странака. „Ја припадам духовној левици“, каже Љ. Тадић. Тој левици, изгледа, припада и Војислав Шешелј.

У СВАКОМ ПОСЛУ ПОСТОЈИ

У ПОСЛУ СА
НЕКРЕТНИНАМА
ТО СМО МИ

ЛИЧНО ВАМ ГАРАНТУЈЕМО

✓ Поштину и правну сигурност ✓ Најбоље цене ✓ Ефикасност
✓ Дискрецију ✓ Врхунски професионализам ✓ Успех

Зато, уколико у Београду купујете или продајете стан, кућу,
локал дошетајте до ЕЛИТЕ, ми смо на Теразијама 14/И или
нас позовите да ми дођемо код Вас **686-046**

Дејан
Лучић

Никола
Лазић

БИЋЕ НАМ ЧАСТ ДА НАС БАШ ВИ АНГАЖУЈЕТЕ

ФОТО: Д. Танасијевић ДИЗАЈН: Д. Крстић

ДР БРАНА МАРКОВИЋ: ЕВРОПСКИ НАЦИОНАЛНИ ПРОБЛЕМИ И ЈУГОСЛОВЕНСКА КРИЗА

НИ СВЕТ НЕМА РЕШЕЊА

За „цивилизовани“ свет потпуно је прихватљиво и чак пожељно да се распадне један Совјетски Савез, једна Чехословачка или једна Југославија, али му је непојмљиво да Квебек оде из Канаде, Шкотска из Велике Британије, Баскија из Шпаније или, не дај Боже, Хаваји из САД и Курдистан из Турске. Колико то има везе са општедемократским принципима, а колико са наследством сукоба између комунизма и антикомунизма?

Није сасвим тачно да су такве сецесије у западним земљама немогуће и да им матица не би дозволила да оду. Узмите пример Шкотске. Уочи избора априла 1992. британски премијер Мејџор се веома залагао за садашње стање у Уједињеном Краљевству; био је против давања аутономних права Шкотској а' поготово одвајања Шкотске од Велике Британије. Али, у једној изјави је рекао да уколико се шкотски народ ипак изјасни да изађе из Велике Британије, то ће им бити дозвољено на миран начин. У белгијском парламенту започете су расправе о реформи система који може да доведе до стварања но-

вих држава мирним путем. У другим случајевима које сте поменули, ваша констатација је тачна. Не бих ове тенденције везивао за проблем антикомунизма или комунизма, већ је суштина проблема у томе што неке од западних земаља — а ту бих поменуо пре свега Немачку и Аустрију — имају одређене претензије на овим просторима и својом активношћу реално доприносе да се ово што је започето са распадом наше земље и доврши.

Како је могуће да су се у унутарјугословенски сукоб најстрасније уплитали баш они пред чијим је вратима играла или још увек „игра слична мечка“?

За разлику од Немачке и Аустрије, постојао је велики број земаља пре свега Велика Британија, САД, Шпанија, које су се изразито залагале за опстанак Југославије у било којој форми. Разуме се, из сопствених интереса, а ти интереси су да се буктиња у Југославији не разгори до тих размера да би угрозила не само суседе већ можда и европски и светски мир. Друго, ове земље су сматрале да је југословенски синдром жариште које може да се шири и на неке друге просторе, мислећи при том на источ-

Није само Југославија заражена вирусом национализма. Од њега неизлечиво болује и високо развијена Европа. Недавно је са овом тезом завршен округли сто „Национални проблеми — нека искуства Европе“ у оквиру Института за међународну политику и привреду. Наш саговорник др Брана Марковић, научни саветник и учесник ових разговора, анализирајући modele за решавање статуса националних мањина у вишенационалним развијеним европским срединама, закључно је да национални проблеми нигде нису решени на задовољавајући начин. За „Српску реч“ др Марковић говори о искуствима Белгије, Велике Британије, северне Италије и Јужног Тирола, Швајцарске и — наравно Југославије. Лек се назире у доброј економији и правној држави, што је за нас и утешно и неутешно.

Разговарала: Славница ЛАЗИЋ

ну и централну Европу, посебно на Совјетски Савез. Неке од ових земаља су се условно прибојавале повратног негативног утицаја на своје вишенационалне средине — Велика Британија, Шпанија, а можда и Француска. Многе од ових земаља које су биле за одржавање било каквог облика окупљања на југословенском простору почеле су да признају поједине независне државе тек када је унутар земље дошло до распада, што је у случају признавања БиХ била озбиљна грешка која је допринела разбуцтавању рата у бившој југословенској републици.

Ако активан однос према овдашњим политичко-територијалним дилемама имају и државе које често и саме имају сличне проблеме, да ли то значи да ипак постоји некакав општеприхватљив модел политичко-територијалног организовања, какав већ постоји у свету и какав би требало наметнути странама у сукобу?

фото: Ђорђе ВУКОЈЕ

У највећем броју западноевропских земаља које су састављене од вишенационалних заједница, или имају веће националне мањине, упркос свим дугогодишњим настојањима, национални проблем није решен на задовољавајући начин. Штавише, у неким случајевима јављају се знаци заоштравања односа између појединих националних заједница, па и јаке аутономистичке и сепаратистичке тенденције. Са жаљењем се мора констатовати да нетрпељивост, расколи, шовинизам, нека врста опсесије „државности“, односно сепаратизам, није само карактеристика балканског простора. Из тих негативних искустава, наравно, мало се или ништа може извучити као поука за наша трагична догађања и будућа исходишта, за решавање веома сложених националних проблема на тлу бивше Југославије. Нека искуства, међутим, могу да представљају одређени путоказ у уређивању заједничког живота у сложеним вишенационалним заједницама. То је пре свега, Швајцарска или, делимично, решење статуса Јужног Тирола у Италији. Чак и ови примери, међутим, не могу послужити као општи модели за решавање националних и етничких проблема, јер се сви случајеви, поред одређених сродности, знатно разликују у узроцима, проблемима, интензитету сукобљавања, времену у коме су настали, цивилизацијском и демократском окружењу, па и решења морају да буду особена, „национална“.

ПРИМЕР БЕЛГИЈЕ И БРИТАНИЈЕ

Можете ли да анализирате сличност и разлике између наше „организационе“ ситуације и неких „узора“, који нам се намећу или који нам се никако не препоручују. Поцимемо, укратко са Белгијом...

Да су „идеални“ узорци релативна ствар, показују примери високоразвијених земаља запада које болују од истих проблема као и земље истока. Свима је познато да постоје одређена сукобљавања између Фламанаца, Валонаца и Германска у Белгији, али је мање познато да је та земља у сталним политичким нестабилностима због супротстављајућих интереса неповерења и нетолеранције између основних језичких формација—Валонаца и Фламанаца, што се прожима кроз све поре политичког живота Белгије. Ове две главне језичке етничке заједнице деценијама се залажу за реформе уставног и политичког система којима би се обезбедила већа децентрализација и регионализација централне власти. Белгијски парламент је пре недељу дана разматрао нови предлог реформе федералног устројства који доноси такву радикалну децентрализацију власти да се нова институционална организација Белгије све више креће ка веома лабавој конфедерацији. Постоје три могућа сценарија. По првом, Белгија ће имати политичку зрелост да кроти међуетнички сукоб тако што ће нова реформа државе довести до легалне раставе уместо поступног развода „супарника“; по другом се распад белгијског политичког друштва сматра неминујим и предвиђа стварање 2 или 3 нове државе; Трећи претпоставља да ће се процес реформи наставити сталном децен-

трализацијом власти, али да ће се у скоројјој будућности завршити формалним распадом Белгије.

И у тзв. колевци и узору грађанске парламентарне демократије, Уједињеном Краљевству, на делу је практична дискриминација према католичкој мањини у Северној Ирској, што кулминира двадесетогодишњим крвавим обрачунама у којима је до сада убијено око три хиљаде људи, а иде се ка све одлучнијим тенденцијама сепаратизма. Прокоментаришите молим Вас, догађање у Великој Британији?

Унутар четири покрајине Велике Британије јављају се одређени процеси који се не сводје само на питање националног идентитета и међусобног ривалства, већ и одлучних тенденција сепаратизма. Као кључно питање поставља се однос између центра — Лондона, и остале три покрајине. Корени сукоба у северној Ирској између протестаната који чине већину, а који су пореклом Енглези и Шкоти, и католика који су мањина али су прави Ирци, пре свега су на националној, па тек онда на верској основи. Све до почетка 70-их година постојала је драстична дискриминација према католичкој мањини — законом је активно и пасивно бирачко право за доњи дом парламента у Алстеру било условљено боравком у једном месту дуже од седам година, право гласа за локалне органе власти имали су само власници кућа и поседници акција, као и власници компанија, фабрика и радњи.

Обе ове одреднице дискриминисале су првенствено сиромашно католичко становништво. Католици су имали затворена врата према иоле значајним положајима у државној служби, здравству и образовању. Не треба посебно истицати да католици желе да се присаједине мatici републици Ирској, а протестанти да остану у Уједињеном Краљевству. Све је то довело до чувених нереда '68. и '69. године. Тада су британске трупе масовно ушле на територију северне Ирске, преузели директну власт и суспендовали парламентарни систем у Алстеру (што и данас траје). Ирски случај ни данас није ништа ближи решењу што потврђује чињеница да на територији Уједињеног Краљевства нису елиминисани терористички акти ИРА и други облици отпора и грађанске непослушности католика.

Шкотска, као друга британска покрајина, дуго је била крајње маргинализована као резултат вишевековне енглеске хегемоније и политике неравномерног развоја северних покрајина у корист просперитетног југа, тј. Енглеске. Мада свест о шкотском националном идентитету код Шкотланђана никада није напуштена, тек је почетком 70-их година открићем налазишта нафте огромних капацитета, пре свега уз шкотску обалу, дошло до буђења економског национализма и великог осећања јачања тенденција ка стварању шире аутономије, па и сецесије. Садашње стање тих односа неће моћи да остане непромењено за вешта времена и са доста сигурности може се предвидети да ће се у наредној деценији у Великој Британији одвијати процес шире децентрализације, значајније јачање позиција националних партија у Северној Ирској, Шкотској и Велсу, које траже федерално уређење па и државно осамостаљивање што би могло значити почетак растака-

ња, ако не „раздруживања“ некада моћног уједињеног империјалног Краљевства.

УЗОР ЈУЖНОГ ТИРОЛА

На управо завршеном округлом столу у Институту за међународну политику и привреду са темом „Национални проблеми — нека искуства Европе“, Јужни Тирол је узиман као идеални пример и модел који би се могао применити и код нас. Шта Ви мислите — да ли је могуће применити решење којим су Италија и Аустрија решиле статус немачке језичке мањине у тој северноиталијанској регији?

Стални камен спотицања и нерешених националних проблема у Италији представљали су дуги низ деценија нерешени односи њевог становништва немачког порекла који је распадом аустроугарске монархије прикључен Италији и дугогодишње италијанизације која је спровођена над њима. А то је довело до снажних сепаратистичких тенденција тако да је током 60-их и 70-их година стање било алармантно погоршано и талас тероризма захватио је ово подручје. Суштина дуготрајног процеса разрешења овог проблема, који је разрешен на релативно задовољавајући начин априла 1992. г. је борба за већу аутономију Јужног Тирола, односно аустријске националне мањине у односу на аутономију која постоји у другим регионима Италије. Према статуту који је сада усвојен за Јужни Тирол дат је широк дијапазон права која не постоје, колико је мени познато, ни у једном другом случају у западној Европи, када је реч о неком региону у коме се налази нека национална мањина.

Питање је, међутим да ли Јужни Тирол као решење може да послужи као узор, односно као општи модел за решавање етничких проблема у другим срединама? Узроци сукобљавања националних заједница и националних мањина са већинским народима у другим земљама веома су различити и ниједна ситуација се не може пресликати на други простор. Мислим да ово решење треба проучавати, али га не треба делимично или у потпуности копирати зато што то по мом виђењу није могуће.

Како су Швајцарци успели да и поред значајних разлика које постоје унутар појединих националних заједница, обезбеде толерантан и хармоничан заједнички живот? Може ли то бити модел за нас?

Упркос сложености националној, верској и језичкој структури становништва, Швајцарска је у свету позната пре свега као земља веома развијене привреде, високог стандарда становништва, неутралности у спољној политици и демократском устројству. У Швајцарској постоје четири националне заједнице, четири језичка подручја, 20 кантона и шест полукантона. Иако званично конфедерација, Швајцарска функционише као федерација у којој су јасно утврђене надлежности савезне државе и федералне јединице. Изворни суверенитет припада савезној држави, а одређени елементи суверенитета кантонима, у мери која не ограничава суверенитет федерације.

Швајцарска је изградила такав институционални механизам и демократски и политички систем који омогућује широка грађанска и друга људска права и равноправност грађана без обзира на националну, језичку и верску припадност. То је било могуће стога што су у овако разноврсној средини све националне заједнице увек испољавале толерантан однос према припадницима других заједница, висок степен узајамног поштовања и изразити смисао за компромис у тражењу решења и усаглашавање различитих интереса у друштву.

Колико има истине у претпоставци да није тачно да Запад на југословенском примеру препоручује Русији како треба да се понаша, него да заправо сопственим сецесионистима препоручује како не треба?

Свакако да на Западу постоји бојазан од југословенског синдрома у оба од ових случајева. Оно што се дешава Југославији јесте на неки начин упозорење Русији и бившем Совјетском Савезу шта се може десити уколико се проблеми који нису само национални, не разреши на другачији начин од југословенског „рецепта“. Исто, тако сигурно је да југословенско негативно искуство има веома снажан, негативан утицај и на вишенационалне средине у западним земљама. Готово да не постоји средина која се не прибојава такве врсте сукобљавања и овакви примери свакако делују отежавајуће.

Колико је уопште данас у свету, али и у конкретним случајевима, кључни интеграциони фактор демократски систем као такав, а колико војна, полицијска или економска присила?

Демократско устројство појединих земаља или одређених групација земаља сигурно да представља предуслов за решавање проблема мирним путем, али када је реч о интеграционом фактору и у националном и у наднационалном смислу, мени се чини да је основни мотив и основна покретачка снага економски интерес. Ако поредите земље у којима постоје вишенационалне заједнице, евидентно је да тамо где су економски и наравно национални интереси задовољени и на вишем нивоу, не постоје сепаратистичке тенденције, и обрнуто. Мислим да економски интерес вуче ка интеграцији, а да се насилним путем и полицијским решењима национални проблеми нигде не могу разрешити. То се односи и на наш простор.

У Швајцарској постоје кантони чије се различитости сваке врсте могу упоредити са онима између Словеније и Косова, или Македоније рецимо. Развијеност Калифорније према Монтани, иста је као Немачке према Албанији. Међутим, једино латентно „ратно“ жариште у Европи — Северна Ирска — везано је за, поред осталог, верски сукоб. Можда је та верска компонента, коначно и дефинитивно, онај праг који западне земље не могу да схвате и објасне кад је Босна у питању. Или им то, једноставно, не иде у прилог?

Сукоб у северној Ирској је превасходно национални сукоб у коме се преплиће и локална дискриминација према мањини — Ирцима католичке вере, где социјални чинилац није нимало неважан и све то заједно довело је до тако разорног сукоба у Ирској. На површини — сукоби у Босни имају некаквих

сличности са овима у Северној Ирској само у томе што се на босанском простору сукобљавају три народа, три различите вероисповести. Али, корени сукоба у Босни су много дубљи и задиру у историју и проблеме који су проистекли из четири деценије постојања одређеног система у овој земљи — заташкано а нерешено национално питање у бившој југословенској федерацији, неповољни и незадовољни економски интереси итд.

Мислим да се не може ни у нашем случају, па ни у неким другим случајевима, сматрати да запад или поједине земље имају неког посебног интереса да се то што се дешава у овој земљи потхрањују, или да за то постоје посебни интереси и теорије завере. Мислим да иако има одређених сценарија за оно што се могло десити на просторима Југославије у тзв. поститовском периоду, теорија завере која се лансира нема дубљих основа.

И ЗАПАД У МЕДИЈСКОЈ БЛОКАДИ

Мислите ли да ће, пре свега САД, баш прећ Босне реализовати неке своје дугове према арапским земљама, али и држти „Европу 93“ као таоца америчке глобалне политике?

Наравно да се може размишљати зашто је нова Клинтонова администрација у последњих десетак дана оклевала да одмах подржи Венс — Овенов план и као један од могућих одговора било би да је Клинтонова администрација вероватно настојала да направи одређени баланс због хипотетичке претходне администрације када је реч о Ираку. Нисам сигуран да се може тврдити да је америчка глобална политика, или оно што се зове нови светски поредак — а што у ствари још не постоји као нешто тачно одређено, — сукоб између америчких интереса и интереса Западне Европе. Међутим, тешко би се могла та евентуална чињеница повезати са сродностима и разликама између политике америчке администрације и политике западне Европе према југословенској кризи.

Шта је, по Вама, релевантно учинила српска власт да ипак задовољи неке међународне критерије? Сама за себе опстати не може, била објективно у праву или не. Шта на плану интеграције сопственог народа није учинила, а по Вама је могла, и то без бојазни од жешће одмазде?

Ако се упореди политика српске власти од пре, рецимо, пола године и политика од децембра на овамо, могло би се рећи, без обзира да ли је Србија у праву или у криву, да је власт учинила огромне помаке у правцу прихватања онога што би се могло назвати „међународним критеријумима“ и да остаје мало ствари које Србија и СРЈ нису испуниле. По мом виђењу, уколико се и када се разреши босански рат, престаће да постоји и онај последњи суштински услов који Србију држи у ланцима блокаде и санкција и тада ће се већ започето одмрзавање према Србији и СРЈ и окончати. Да ли ће санкције бити скинуте за пола године или за годину дана — то зависи од других чинилаца, али је сасвим сигурно да скоро нема шта још да се прихвати ка-

ко би се објективно отвориле могућности за скидање жица око Србије и СРЈ.

Да ли Југославија, с једне, и међународни фактори, с друге стране, имају начина и могућности да своје намере остваре војним путем?

У овој нашој трагедији и усковитланом постхладноратовском међународном окружењу, незахвално је давати прогнозе. Ипак, усудио бих се да кажем да војне интервенције у класичном смислу неће бити. Мислим да се дошло до мање-више општег сазнања да би једна ваздушна, а поготову копнена интервенција у било које сврхе била погубна не само за даље изгледе за мир на нашим просторима, већ би врло вероватно проширила балкански пожар. Таква интервенција би представљала веома високи ризик за трупе које би се нашле у, на пример, врлетима Босне, не би постигла циљ који би евентуални стратеги такве акције поставили, било би можда „лако ући, али веома тешко изићи“. За војну интервенцију у срцу Европе не постоји подршка од кључних међународних чинилаца (не само од стране Русије), она би захтевала веома велико војно ангажовање у људству и оружју, и огромна финансијска средства. Сем када се ради о екстремним, милитантним заговорницима примене силе, мислим да повремено појављивање претње војном интервенцијом више служи као мера притиска на поједине непосредне актере овог сукоба, и политичке моћнике који стоје иза њих, да прихвате преговоре као метод, или конкретна решења или „решења“.

Колико развој догађаја уопште зависи од понашања и одлучивања југословенског и српског врха? Пракса показује да су међународни фактори потпуно слепи за све веће и све мање допустиве компромисе одавде. Значи ли то да наши преговарачи заиста немају више никакав кредибилитет?

Мислим да је одређена промена политике српске власти и југословенског врха повратила у извесном смислу кредибилитет наше преговарачке стране, што се може видети и из утицаја који су југословенски представници имали у преговорима у Женеви и у концепирању и прихватању Венс — Овеновог плана. То доводи и до лаког заокрета и смањења сатанизације српске стране.

Можете ли да кажете шта је, по Вама, то што наша јавност не зна, с чиме није довољно или уопште упозната, а за међународну представа битан моменат у одлучивању о нашој судбини? Колико просечан човек овде заиста има представу ко, шта, како, где и зашто ради у његово име?

Не верујем у постојање теорија завере и сличних мешетарења. Мислим да постоји обострана или тачније речено свестрана блокада медија како у Србији, тако и на Западу. Чак можда и у већој мери на Западу. Просечни човек на Западу није мање, већ лошије обавештен о томе шта се збива на просторима бивше Југославије. Та слика се, видимо, полако мења.

Шешеља сумњиче да му је порекло хрватско. Истовремено Београдом кружи писмо у коме се тврди да су сви Шешељи пореклом Арбанаси. Својевремено је доказивано и Шешељево словеначко порекло.

„Војвода“ сада покушава да докаже своје српске корене. Много важније од доказивања да је Србин, било би да Шешељ докаже да је ЧОВЕК.

Сви посланици Српске радикалне странке су проверени активисти.

Толико пута су одговарали пред полицијом.

Када је октобра 1990. изашао из затвора у Падинској Скели, Шешељ је преко штампе поручио српском председнику:

„Следећи који ће робијати је Слободан Милошевић“.

Тек када се врати у Пожаревац Милошевић ће бити човек на свом месту.

Ако је истина да је свака власт од Бога, питамо се, шта смо ми Срби толико згрешили?

Слободан Милошевић се борио против девијација у социјализму.

Усавршавао је Стаљинове грешке.

Срби се брижљиво односе према својој прошлости. Ових дана су радно обележили годишњицу чувене сече кнезова.

Све је више интересовања за гранична подручја науке: за телепатију, радиестезију, тумачење снова, биоенергију, неидентификоване летеће објекте.

Ми, на пример, знамо неке људе којима се у Србији привиђа демократија.

Брзо смо извели демократске промене. Тако брзо; да их неки нису ни приметили.

Бивши комунисти тврде да са собом немају ништа заједничко.

Сматра се да је од укупне популације око три процента становништва ментално заостало.

Откуда онда СПС-у онолики проценти гласова на изборима?

Цветају шлекулације и пљачке. У сенци црвене руже.

Председник Русије Борис Јељцин сматра да је криминал највећи непријатељ Русије. Још један доказ да су Руси и Срби браћа.

Док Аркан пљачка Милошевић му чува леђа.

Социјалисти су велики романтичари. Како су само замрачили Србију!

Пише: **Александар ЧОТРИЋ**

Тек сада сазнајемо да ХЕ „Бердап“ ради са пола снаге. Када су одговорни у предизборној кампањи тврдили да ће бити довољно струје, лагали су из све снаге.

Лажу нас да је за мрак крив Обреновац. Мрак долази са Дедиња.

Сликар Драгош Калајић се залаже у „Дуги“ да се други ТВ-канал додели Српској радикалној странци.

Имамо утисак да је СРС већ почела да уређује програм на другом каналу. Пре неко вече је приказан документарни филм о Адолфу Хитлеру.

Мандатар за састав Савезне владе Радоје Контић мисли да није време за антиинфлациони програм.

Време је за антифашистичку коалицију.

Један народ, једна држава, један вођа, а инфлација 100.000 процената.

Недавно је и холандски парламент дозволио еутанасију.

Српски парламент је дозволио аутанасију целог народа.

Криминалци су ушли у парламент. Надамо се да опозиција неће ићи у затворе.

Само Срби могу уништити Србе. Остали нису толико моћни.

Полиција у стопу прати криминалце. А неке је чак и претекла.

Неки злобници и даље раде на умањењу значаја Слободана Милошевића. Зову га „мали Стаљин“.

Социјалисти пате од маније гоњења. Чини им се да народ иде за њима.

Социјалисти су закључили да се причама ништа неће променити. Зато су наредили да се ћути.

Треба потпуније радити на обавештавању народа. Неки људи још увек не знају за кога су гласали.

Тарде да се они уопште нису мењали. Биће да је Свети Сава постао комуниста.

Наши непријатељи полако пропадају. Ми смо над њима у великој предности.

Кад год је Туђману било тешко, Милошевићу је притицао у помоћ.

Речи да су социјалисти непоштени представља чист плеоназам.

Друг Ђоко Стојић је 1988. на седници ГК ОСК Београда рекао: „попуштање под видом ширине ће нам се осветити“.

И осветио нам се! Сада је господин Стојић министар за културу у влади Србије.

Тачно је да наши руководиоци школују децу у иностранству, али зато они немају ништа од школе.

Опозицију предводе наше најумније главе и зато се власти не могу сложити са њима.

Последице увођења шестојануарске диктатуре су биле тако страшне да се њене последице осећају и дан-данас.

Буржоазија се највише бори да у Србији остане социјализам.

На приче да је „Дафимент банка“ пред сломом реаговала је власница Дафина Милановић: „Дафимент банка храни четрнаест милиона људи. Разбијањем „Дафимент банке“, разбила би се Србија, а то никоме не треба“.

Није баш тако. Има оних који кажу: „Тако треба“.

Социјалисти су препустили иницијативу и другима. Државу сада руши ко стигне.

У праву су они који бране председника Слободана Милошевића. Сами смо криви.

Водили су нас слепи, али и ми смо били мутави.

Гледамо им кроз прсте, уместо да их гледамо кроз решетке.

Премијер српске владе Никола Шаиновић обећао је посланицима да ће политика његове владе делом бити јавна, а делом тајна.

Ми смо за тајни рад. Да их наше очи не виде!

У СРЈ од 10,5 милиона становника ради само 500.000 људи.

Радници су на одмору. Привреда је на одмору.

Шаиновић рече да му не треба „првих сто дана“. Свестан је да неће толико владати.

Пошто у односима Србије и Црне Горе повремено искрсавају одређени проблеми, нека размисле о идеји да размене амбасадоре.

Оставите се прича о нашем руководству! Говорите о нечем паметнијем!

Данило Ж. Марковић, потпредседник владе Србије каже за „Нин“: „Не очекујем социјалне немире и бунт све дотле док власт испуњава оно што обећа“.

Господин Марковић је прави социјалиста — утописта.

Речи председника Србије одзвањају. Само у празним главама.

Сви смо се пре пет година надали да ће бити боље, а онда се појавио Слободан Милошевић.

Највише информација о активностима СПС не може се наћи у њиховом гласилу „Епохи“, већ у „Ревизији 92“. „Ревизија 92“ је специјализована за проблеме делинквенције.

Људи на власти се љуте што их из редова опозиције називају бољшевицима.

Како ли ће тек реаговати када постану мењшевици?

О успесима ЈНА не вреди трошити речи.

Радован Караџић се у Њујорку могао кретати само у кругу од десет блокова.

Исто као и Алија Изетбеговић у Сарајеву.

Ми прогонство не примењујемо. То ниуком случају не би била казна.

Код нас слободно могу да се износе мишљења. Границе су отворене.

У Скупштини Србије је забрањено точење алкохола. Сазнајемо да ће посланик Брана Црнчевић напустити Савезну скупштину ако и у њој буде донета таква одлука.

Жељко Ражњатовић је постао специјални саветник Горана Хаџића, председника Републике Српске Крајине.

Већ му је објаснио како се калаузом отварају браве.

„Политика“ је донела следећи наслов: „Кока од 400 грама — 40.000 динара“.

Због висине цена помислили смо да се ради о дроги.

Међутим, у питању су цене пилића.

Ми смо одвајкада слободни, да се то више и не памти.

За срећу је потребно двоје: СПС и СРС.

Власти најављују укидање телевизијских преноса скупштинских расправа.

Следећи корак је укидање скупштине.

Наш брод се дочепао сигурног. На дну је.

„Војводи“ Шешељу би било најбоље да ћути у име српског народа.

Задатак полиције је да чува имовину и лична права грађана.

Код нас, значи, полиција нема шта да ради.

СПС за потпредседника Савезне владе предлаже Александра Бакочевића.

Уместо владе националног спаса, добићемо владу националне пропасти.

Ако треба, сви ћемо изгинути да бисмо живели у миру.

Код нас нема дискриминације. Сви су подједнако обесправљени.

Када би се Крајишници борили против усташа тако жестоко као што се боре за власт, за тили час би повратили све изгубљене територије.

Власт је љута на народ јер се показао као неспособан. Дозволио је себи да гладује.

Решио сам да променим име. Нећу да дозволим да они владају у моје име.

Народ је на дијети јер систем држи линију.

Ми смо власт народа подигли на један виши ниво.

Диригент је отишао. Остала је палица.

ГДЕ ЈЕ БОГОЉУБ?

„Српска реч“ незванично сазнаје да се њен главни и одговорни уредник Богољуб Пејчић већ данима налази на херцеговачком ратишту, у близини Невесиња. Судбина Срба на овом подручју је страшна. Потресен том судбином, наш главни уредник обукао је униформу.

Је ли потребно рећи да његова борба помаже тамо, а одмаже овде?

Вуку Драшковићу су, приликом недавног боравака у Америци, замерили да прича о миру, а шаље „своје људе“ на босанско ратиште.

Надамо се да ће „Српска реч“ преживети ову офанзиву, а ко преживи — причаће приче са ратишта.

Ново рухо нашег уредника

Боро Антељ, командант небесињских српских јединица у друштву са нашим уредником Богољубом Пејчићем

РАЈ

По свему судећи, Србија је постала рај не само за домаће него и за белосветске медиокритете. Тек што нас је, коначно, напустио тзв. хуманиста, тзв. публициста и тзв. бизнис-

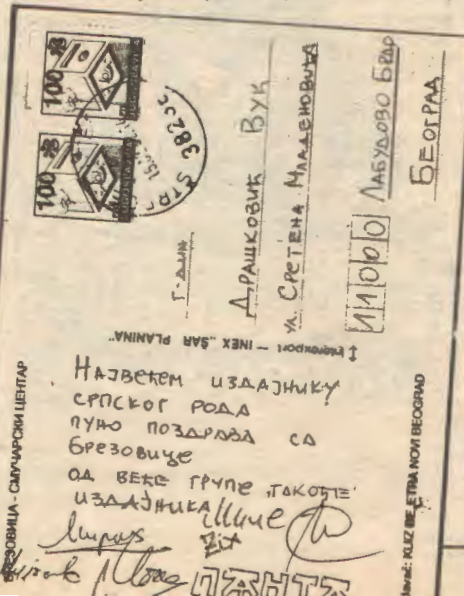

мен Данијел Шифер, чија је љубав према Србији била тачно једнака количини девиза које је од те исте Србије измузао (и који је испарио чим су наивни донатори схватили с ким имају посла), појавио се још један сличан. И то на „наш“ позив. Клаудио дел Монако, син чувеног тенора Марија дел Монака, постаде преко ноћи директор Београдске опере. Не би то било ништа чудно да се не ради о типичном случају пропалог детета великог тате. Неуспешан редитељ, неуспешан продуцент, неуспешан импресарио бива позван у земљу под блокадом, у Оперу коју су напустили готово сви вреднији певачи, без пара и са завореним међуљудским односима.

Питање је само једно: колико ће државну касу да кошта тај пријатељ српског народа и колико ће времена проћи пре него што га прогласе издајником и страним плаћеником. Од певања ионако у сваком случају нема ништа.

ФЕНОМЕН

Ово је заиста време и земља чуда. Узми-мо опет за пример Жељ⁸¹ Ражњатовића Аркана. Прво смо се питали како је могуће да код нас буде на слободи, па још „угледни грађанин“, чак „бизнисмен“, а за њим расписана и још увек важи потерница у више европских земаља због „пљачки, силеџијства и индиџија о учествовању у убиствима“. Затим смо се питали како човек са таквим педигреом, па још након што су га органи Уједињених нација

ставили на листу ратних злочинаца, може да постане народни посланик, члан највишег законодавног тела државе. Конгресмен, тако рећи. Комплетну мистерију је, међутим, заокружио кински дописник једне овдашње агенције помињући Аркана као посланика у Скупштини Србије и ЧЛАНА ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ КРАЈИНЕ (!?)

Нисмо проверавали да ли је то заиста тачно, јер смо се бојали да не откријемо нешто још невероватније. Онда бисмо били сигурни да смо дефинитивно луди. А то би нас јако погодило.

ОТВАРАЈТЕ ВРАТА КАЗАМАТА!

Српски покрет обнове упутио је позив Владимиру Среброву, песнику из БиХ, да као делегат присуствује Другом Сабору СПО.

Пошто се Сребров налази заточен у једном од Караџићевих затвора (— И затвор је за људе — рекао је Г. Ђоко поводом утамничења Среброва), СПО је упутио и писмо председнику Републике Српске, у коме моли да се Среброву омогући да дође у Београд на Сабор СПО. У писму Караџићу из СПО је упућена молба коју би песник Караџић могао да прочита овако: „Пусти Владу на некол'ко сати па га онда у казамат врати!“

Сигурни смо да ће Караџић не само пустити Среброва него ће и одбити да га прими натраг у казамат. Са онима који сарађују са СПО, не би Радован комуницирао ни у заворској ћелији.

НАОПАКО ТРЕБА

Откако смо на власти, наши непријатељи нас непрекидно оптужују да једно говоримо а друго радимо. И да можда треће мислимо. А ми мислимо увек исто — на добро и срећу свог народа. А што једно говоримо а друго

радимо, то је зато што тако треба. Ми то чинимо да збуњимо свет, а наш народ добро зна какви смо ми и све му је јасно.

Зашто ми стално збуњујемо свет? Зато што нас мрзи и све нам чини контра. Е да нам свет не би ударао контру, ми сами себи ударамо контру. Ми говоримо да желимо оно што не желимо и да нећемо оно што хоћемо. А пошто нам свет све чини наопако, чини у ствари наопако од наопаког, то јест баш оно

ВИТОМИР ТЕОФИЛОВИЋ

што ми хоћемо. Ето, на пример, ми знамо да и ми овде и Срби изван Србије жарко желимо да се ујединимо, али непрестано говоримо: тамај посла, на то и не помишљамо, немамо ми територијалних претензија ни за два центиметра! Свет се од тог нашег става сасвим збунио и убеђује нас да ми то желимо и да је то природно, хоће да нас намами, али знамо ми за ту удицу, да не кажемо јадац — не, не, извините, то се нас не тиче, ми гледамо своја посла. Свет је већ на pola збуњен и скоро ће, кад сасвим полуди, с њм изаћи са предлогом, тако рећи ће нас натерати да се саставимо и убудуће живимо заједно. Време ради за нас и наша тактика замарања света наопаким речима а добрим делима.

Наш главни непријатељ ЗАПАД је, трулећи вековима, доспео у најпростију фазу свога развоја — једно и мисли, и говори, и ради! Ту провидну политику ми треба да искористимо за своје племените циљеве. Зато смо преокренули речник — што другима значи мир нама значи рат, напред нам је назад, лево је десно, а горе нам је доле. Наша будућност је прошлост, а може и обратно. Између наше славне прошлости и светле будућности нема разлике, какви смо били такви ћемо и остати. Мења се само оно што не ваља; само излапели запад и његови сателити широм света мењају и оно што ваља, зато им ништа и не ваља нити ће икад ваљати. Никад пролазно не може бити трајно, то се види из самих речи.

Запад је наивно мислио да ћемо ми опозицију прогањати, а ми смо јој омогућили и превремене изборе и организовали их о свом трошку. Чак смо преко главних медија поручили народу да слободно гласа за опозицију ако жели своју пропаст. А народ к'о народ, већина није желела своју пропаст, што смо ми и очекивали, али смо свима допустили слободу. Сад би опозициони посланици хтели да са нама буду равноправни. А ми нећемо да им кажемо: склопте се у пошак, мањина једна, већ напротив: увек ћемо бити за равноправност, ево изволите да гласамо кад год хоћете. И кад су изгубили једном, двапут, трипут, сами су подвели реп и сами себи дали принудни одмор. А ми смо то и желели — не смемо им дати ниједан висок положај, јер према положајима иду и промашаји. То знамо из сопственог искуства. Казаћемо за сваки предлог опозиције да је добродошао, шта нас кошта! Важно је гласање. Ко им је крив што немају нашу подршку?! Да бисмо им помогли да се смире и о'ладе, ми смо опозиционаре ставили у замрзвач, а предузећемо и друге мере сарадње. И цео народ ће увидети да смо ми добри и предусретљиви, да им све нудимо, а они и даље остају набусити. И отићи ће сами заувек из скупштине иако ћемо им ми непрекидно поручивати: остајте овде, остајте овде. Ми знамо да тако треба, да наопако треба да би све остало исто, и вуци сити и овце на броју, не рачунајући изгинуле, избегле и изгубљене.

Сад треба тако, наопако, а кад за то дође време, ми ћемо лако наопако да окренемо наопако.

ПАНИЋ НИЈЕ БИО ДРАГИ ВОЂА

Поводом доласка делегације (само) амбасаде Северне Кореје у Ниш и сусрета са челником нишког огранка братске Социјалистичке партије, савезним послаником Милетом Илићем, нишки дневни лист Народне новине објавио је следећи критички интониран чланак.

тичке партије, савезним послаником Милетом Илићем, нишки дневни лист Народне новине објавио је следећи критички интониран чланак.

10

12. фебруар 1993. године • петак • НАРОДНЕ НОВИНЕ

ПОВОДОМ РОЂЕНДАНА КИМ ЈОНГ ИЛ-а

КРАТКА БИОГРАФИЈА ДРАГОГ ВОЂЕ ДРУГА КИМ ЈОНГ ИЛ-а, ЧЛАНА ПРЕЗИДИЈУМА ПОЛИТИЧКОГ БИРОА И СЕКРЕТАРА ЦЕНТРАЛНОГ КОМИТЕТА РАДНИЧКЕ ПАРТИЈЕ КОРЕЈЕ

Друг КИМ ЈОНГ ИЛ, драги вођа корејанског народа, рођен је у скривеном кампу у планини ПАЕКДУ КОРЕЈА 16. фебруара 1942. године.

Друг КИМ ЈОНГ ИЛ добија основно образовање у ПОНГАНГ-у од септембра 1950. до августа 1960.

Друг КИМ ЈОНГ ИЛ више образовање стекао је на КИМ ИЛ СУНГ универзитету у ПОНГАНГ-у од септембра 1960. до марта 1964.

Током свог универзитетског образовања, друг КИМ ЈОНГ ИЛ бавио се обучавањем омладине и студената у следбенике ЈУСНЕ - идеје револуције и наставио са идеолошким и теоретским активностима на развоју обогаћујући револуционарне идеје великог вође друга КИМ ИЛ СУНГА.

Друг КИМ ЈОНГ ИЛ радио је на одговорним местима као службеник, шеф секције, шеф посланика, вођа одељка Централног комитета радничке партије Кореје, од априла 1964. до августа 1973. У овом периоду Радничка партија Кореје ојачала је организационо и идеолошки и довела до великог развоја на свим пољима изградње социјализма.

Друг КИМ ЈОНГ ИЛ био је изабран за секретара Централног комитета радничке партије Кореје у септембру 1973. а за члана Политичког комитета централног комитета РПК у фебруару 1974.

У фебруару 1974. друг КИМ ЈОНГ ИЛ поставља политику моделирања читавог друштва ЈУСНЕ идеја и организује борбу за њихово остваривање. Изабран је за члана Президијума политичког бироа и секретара ЦК и члана Централне војне комисије РПК, на VI Конгресу

Ким Јонг Ил и Ким Ил Сунг

Радничке партије Кореје одржаном октобра 1980.

Друг КИМ ЈОНГ ИЛ и даље је консолидовао основу Радничке партије Кореје да би постигао одлучујући успон у моделирању читавог друштва у духу ЈУСНЕ идеја после VI Конгреса РПК.

Друг КИМ ЈОНГ ИЛ био је изабран за делегата VII, VIII и IX Народне скупштине Демократске народне републике Кореје од фебруара 1982.

У мају 1990. друг КИМ ЈОНГ ИЛ био је изабран за првог потпредседника Комисије за народну одбрану ДНРК на првој седници IX Врховне народне скупштине ДНР Кореје.

У децембру 1991. био је изабран за врховног команданта Народне армије Кореје на XIX Пленарној седници VI Централног комитета радничке партије Кореје.

ВАЖНИЈА ДЕЛА И ЗАСЛУГЕ

Друг КИМ ЈОНГ ИЛ ОБЈАВИО ЈЕ МНОГОБРОЈНА ДЕЛА

као што су: "О ЈУСНЕ идеји". "О неким питањима да би се разумела Дјуче филозофија", "Радничка партија Кореје је Дјуче - тип револуционарне партије која је наследила славу традицију - доле са империјалистичком унијом". "Маршрајом динамично путем социјализма и комунизма под несавијеном заставом антиимперијалистичке борбе и наш социјализам усмерен ка масама неће пропасти и тиме је много обогатио ризницу Дјуче идеје.

ЗАСЛУГЕ:

Друг КИМ ЈОНГ ИЛ служио је многа одлиčka међу којима су - Звање хероја ДНР Кореје (два пута) и ОРДЕН КИМ ИЛ СУНГ-а (два пута). За свој допринос револуцији и изградњи.

Такође је награђен највишим одликовањима и титулама почасног доктора и професора и добио је велики број драгоцених поклона из многих земаља света.

СЛУЧАЈ ШЕШЕЉ

НАРОДНИ ПОСЛАНИК АЛЕКСАНДАР ТАСКОВИЋ

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

На основу Пословника о раду скупштине Србије, предлагем скупштини Србије да на својој првој редовној седници уврсти у дневни ред по хитном поступку доношење одлуке о упућивању захтева Министарству унутрашњих послова или другом надлежном органу за пренепитивање националног идентитета проф. др Војислава Шешеља, због које је јавност последњих дана узнемирена, а могуће су и последице те да о томе информише посланике и јавност

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Досадашњим понашањем господин Шешељ је довео у сумњу ранију тврдњу о својој националној припадности и добронамерности на којој је остварио политички маркетинг и садашњи статус. Заговарајући конфронтацију српског народа унутар Србије, српског народа из Србије са Србима изван Србије и државе Србије са целим светом, господин Шешељ је кренуо стопама свог великог учитеља Јосипа Броза на окончању дела започетог 1941. године. О томе сведоче изјаве, говори и други начини комуницирања господина Шешеља са јавношћу као и недолични поступци непримерени српском националном бићу. Јосип Броз је подржавајући „ослободилачку“ ратну опцију 1941. године учинио све да после четворогодишњег рата Србија остане без више од милион становника. Убијано је 100 Срба за једног Немца, измишљен је Сремски фронт на коме је много српске крви проливано, а Србе из Хрватске и Босне уништавала је усташка кама уз благослов великог „интернационалног“ вође Јосипа Броза. И поред тога нешто је Срба на тим просторима и остало. Под паролом њиховог спасавања господин Шешељ, попут свог великог учитеља, заговара крвави пир ратним покличима нудећи нови милион Срба као свој велики допринос идеји

о свесрпском уништењу. Јер, коју би другу идеју имао човек, који на идеји српства и паролама „за краља и отаџбину“, „сви Срби у једној држави“, о четништву као узору (поставио је и четнички војвода), помпезним уласком у Скупштину Србије са огромном кокардом на грудима, брзо трансформисао у супротност, сем ако му намере нису часне или ...

Не бих у овом тренутку размишљао као психијатар. На жалост, у свим овим походима господин Шешељ је подржаван од још увек комунистичке власти у Србији па и истицан као политичар достојан поштовања. Господин Шешељ је данас, када је то најмање потребно, српском народу почео да дели Српски народ на патриоте и издајнике или нове партизане и четничке заговарајући братоубиштво. Уличним обрачунама са таксистима, студентима, просветним радницима и другим честитим људима покушава да унесе немир и провоцира сукобе већих размера. Његовом је заслугом велики број младих Срба из Србије напустио Србију настављајући се по целом свету и ослобађајући простор за досељавање Срба из Хрватске и Босне, чиме наставља дело свог великог учитеља о мењању структуре становништва у Србији и етничким чишћењима са територија својих предака. Злоупотребљавајући патриотска осећања младих Срба шаље их недовољно спремне и обучене на ратишта не марећи за све већи број хумки и све више обогачених у Србији. Људе миротворце проглашава издајницима, а последњи је на његовој листи Добрица Ћосић, последња нада српском народу да прекине голготу и срамоту Србије. Можда ће у неко догледно време и господин Шешељ пред хрватским парламентом изговорити познату реченицу, коју је већ изговорио господин Месић: „Господо ЈА сам свој задатак извршио“. Велики број честитих и добронамерних Срба данас припадају Српској радикалној странци исказујући поступцима свој велики патриотизам, но ја бих их подсетио да су некада постојали и честити партизани које је предводио Јосип Броз, а који ни данас не могу себи да опросте грешке које су починили везујући се за погрешну идеологију и погрешно вођу.

ОТВОРЕНО ПИСМО ВОЈИСЛАВУ ШЕШЕЉУ

„Као што сте вероватно упознати, двојица новинара Српске телевизије канала С, Милован Пејановић и Огњен Тадић ухапшени су при обављању новинарског задатка од стране усташких „постројби“ код ХЕ Перућа, пре неколико дана. Пошто ни ми, нити наши послодавци из иностранства, нисмо успели да помогнемо нашим колегама, молимо вас да учините нешто конкретно за добробит бар ове двојице и њихових породица. Сигурни смо да вашим ауторитетом и родбинским везама можете помоћи да се ови новини млади људи ослободе. Судија надлежног суда у Сплиту је Анте Шешељ, па вас молимо да бар по тој основи испослужете нешто за наше колеге. Тешка срца смо пристали да молимо за помоћ једног Хрвата, али, као што сами знате, ми смо продане душе и није нам први пут да од странаца тражимо помоћ.“

Бранислав Чанак
Председник Савеза независних
новинарских синдиката

ВОЈИСЛАВ Шешељ виђен из Париза

ОСВЕТА ВУЛГАРНОГ ДИВЉАКА

Познати српски писац Милован Мића Данојлић, који већ више година живи и ствара у Паризу, написао је, а Радио Франс-интернационал објавио, изузетно занимљив политички портрет црвеног фашисте. Ево тог погледа са Ајфелове куле. Опрема текста је редакцијска.

„Војислав Шешељ, председник Главног одбора СРС, највеће је горко изненађење недавних скупштинских и општинских избора у Србији. Велики прилив гласача на његовим листама не значи само подршку програму једне странке, који, уосталом, и није јасно дефинисан. У сукобу између Србије и остатка света, Војислав Шешељ је оличење лудог националног пркоса. За њега су гласали многобројни грађани који не прихватају санкције међународне заједнице и који читаво уплитање Запада у југословенску кризу сматрају непримерним, погрешним, незналачким и штетним. На упрошћавања и равнодушност великог света мала балканска земља одговара изјавама и противнападима овог ненадмашног симплификатора, чија вербална агресивност увек иде даље и од размишљања и од чињења. Реч је о једној болесно разгневној осветољубивој природи, о мајстору вређања и провоцирања који је ионако уништеној политичку културу земље свео на најниже могуће гране.

Шешељу је данас 39 година живота. У четири деценије прошао је кроз многе политичке, духовне, интелектуалне метаморфозе. Од ортодоксног марксисте преокренуо се у екстремног десничара. Од интернационалисте у шовинисту. Убеђени комуниста постао је још убеђенији антикомуниста, секретар партијске ћелије се преобратио у самозваног четничког војводу. Доцент универзитета је постао политички активиста, осуђеник којем је једно време било ускраћено право на путовање у иностранство, данас прети одузимањем па-

соша својим колегама у Народној скупштини. Заточеник из Зенице прети хапшењима онима који у Женеви траже путеве споразумевања у Босни. Кроз оволике метаморфозе не може се проћи здрав и читав.

Војиславу Шешељу очигледно недостају морална и духовна уравнотеженост и у Београду су се својевремено чули захтеви да би неке личности из јавног живота морале проћи кроз претходну психијатријску проверу пре него што за собом повуку у понор читаве народне заједнице. Да, тешко је Шешеља узимати озбиљно, а истовремено је опасно нипоштавати његову значајну улогу. Он је пример како једна лична трагедија захваљујући стицају околности, а ваљда и мистичној коинциденцији о којој је говорио Бухарт, може добити размере националне несреће.

Побројане би противречности у нормалној средини биле довољне да дисквалификују јавну личност и да од ње одврате пажњу бирачког тела. Посткомунистичка Југославија, или оно што је остало од некада тако слављене самоуправне и титовске самозадовољне Југославије, очигледно није нормална земља, нити се њен политички живот одвија по правилима логике и уљудности. Јавна сцена је пуна конвертита чију је искреност немогуће проверити и који се не такмиче у решавању конкретних животних питања, него у остваривању миленарских пројеката.

ПАКОСТАН И БРУТАЛАН

Притисак Запада на садашње српско руководство један део јавности доживљава као неправду и заверу целог света против националних интереса једног народа који се с распадом заједничке државе и бившег режима нашао цео у бродолому. Тако се десило да Милошевићева позиција ојача и да Шешељ, као савезник на десном крилу, добије необично велики број гласова. Овај успех он је постигао, а да такорећи није ни учествовао у изборној кампањи, пошто се у то време налазио у болници.

Додуше, у последње две године њему су довољно често препуштана студија званичне телевизије да би се наметнуо публици као радикални бранилац угрожене нације, као опозиционар који у садашњим приликама признаје Милошевићу првенство и право у спровођењу патријстског програма, уједињавања свих српских земаља и покрета. Пакостан и бруталан у општењу с представницима опози-

ционих партија и листова, он је трпељив једино када говори о садашњем председнику Милошевићу, који је, са своје стране, једанпут изјавио да је Шешел једини опозициони вођа који ужива његов респект. Ако би се сутра указала реална могућност да Шешел узме власт од Милошевића, није тешко замислити каквим би га све погрдама засуо. Засад, њихови стратешки и тактички интереси се поклапају. У обрачуна са опозицијом Шешел обавља многе прљаве послове којих се владајућа странка либи. У кошмарној ситуацији која је настала после распада земље и избијања ратних сукоба у Славонији и Босни, Шешел се сналази као риба у води. У неким другим, нормалнијим приликама, он не би имао ништа рећи, нити би се ко озбиљно обазирао на оно што говори. Могао је доћи до изражаја једино у земљи која званично не учествује у рату, а њени регрути и добровољци гине на ратиштима. У земљи уништене привреде и галопирајуће инфлације где је мерило патриотизма ступањ непоштовања других и дружбених етничких група, где бити у позицији значи пружати отворену помоћ режиму, где вербална агресивност пролази као храброст, а вулгарност као природност и отвореност. Његово вршљање на ратној сцени и скупштини иоле нормалним и либералним људима личи на ружан сан.

Војислав Шешел је први и једини од српских политичара изразио отворене територијалне претензије према крајевима Југославије који никад у прошлости нису припадали српској држави. Његова линија разграничавања према западним републикама требало би да иде од Карлобага на северном Јадрану до Вировитице у дубокој унутрашњости Хрватске. Основа овог предлога је кратковекни Лондонски споразум из године 1915, по којем је простор бивше Аустроугарске монархије ваљало поделити између Србије и Италије. Каснији развој догађаја њега не занима. У његову би државу исто тако требало да уђе Скадар у 12-ом веку учврстои као албански, а Задар као хрватски град.

Мало је оних и међу српским националистима који овај програм узимају озбиљно, али се проширило уверење да је, с обзиром на освајачке претензије других националиста на Балкану, којима је Србија окружена, добро да и ми имамо једног који им узвраћа равном мером. Од овог империјалистичког програма за који се Шешел залаже не ограђује се отворено ни владајућа Социјалистичка партија, која је од социјалистичких моралних норми задржала једино име у свом називу. Њој не смета овај савезник, помагач са крајње деснице. Она није осудила његов предлог да се за неправде које се чине Србима у Хрватској имају кажњавати Хрвати који живе у Војводини и Београду, чак и када су лојални грађани и када са неправдама на другом крају земље немају никакве везе.

ИНТЕЛЕКТУАЛНИ ТЕРОРИСТА

Као што владајућа странка нема много додирних тачака са било каквим социјалистичким програмом, тако се ни за Шешела не може рећи да је вођа самосвесне и одговорне фашистичке странке. Све су ово конфуз-

не појаве у једном друштву чије су структуре уништене, грађани давно деполитизовани, онеспособљени за смишљено деловање и где ниједно опредељење нема праву тежину, где се за реч и чинове не сноси истинска одговорност. Шешел је несвесни фашиста, што је у извесном смислу опасније од свесног деловања са позиција екстремне деснице. Ако личи на агентпровакатора који ради у корист владајуће партије, он на жалост, није ни то. Да га је пола века припремала, владајућа партија не би успела да створи тако вештог разбијача опозиције.

Он је самоникла појава једног друштва у стању општег распада бивших комуниста, отрован мржњом према својој политичкој прошлости, који је решио да се одржава на површини коштало што коштало, донде докле то буде било могућно, по цену сталног провоцирања и дрског изазивања. Осиромашене и обезбучене масе нису гласале за њега због брбљања о Србији до Карлобага и Вировитице, а можда и од Трста, колико због обећања да ће, ако дође на власт, завести општу уравниловку пензија и плата. Он се не разуме много у привреду, али се разуме у потребу да се онемогући бољи живот богатима, па макар сиромашни од тога не имали никакве користи.

Слаб писац, пристојан говорник, интелектуални терориста који ужива у вређању и понижавању противника, монтањар који никада није прихватио правила уљудности и грађанске пристојности, он је прави пример бившег комунисте који се одупро дисциплини монолитне партије и у јавни живот увео логику силе, дивљаштва и вулгарности. Њега, чија су уста до јуче била пуна похвала радничкој класи и њеној историјској мисији, није стид да са оружјем у руци прети београдским таксистима који су се дрзнули да ступе у штрајк у време када је отаџбина била у опасности.

Његов животопис је сјајна илустрација којим је путевима комунистички тоталитаризам Титове Југославије напредовао према националистичкој искључивости, нетрпељивости, мржњи, рату. Сваки се комуниста у бившој Југославији морао борити против два вида

национализма. Онога који носи у себи и онога који су исказивали припадници суседних народа и племена. Он је толико више мрзео конкурентски национализам колико је више тешкоћа имао у гушењу сопствених осећања и на сваку сумњиву појаву код суседа реаговао гневом некога ко сам себи забранивши слична испољавања никако не може допустити да други ужива у дивотама које су њему самом онемогућене.

Шешел, комуниста у вишенационалној Босни, у Сарајеву притуљеним мржњи карактеристичких комбинација испод жита, морао се осећати као веома фрустриран човек, утолико више што је под комунистима на национализам мањина и слабијих етничких група гледано са разумевањем које је национализму најбројнијег народа ускраћивано. У неким микросрединама, поглавито у Сарајеву, или на Косову, мањински национализам некада угњетених група претварао се у већински, па и у један облик угњетавања, те се он, Шешел, попут свог ондашњег идола Тосића, побунио против ове издаје марксистичких полазишта и повео бробу против професора Филиповића као немарксисте и тобожњих исламских фундаменталиста, а онда и против Хамдије Поздерца као њиховог званичног заштитника у партији и влади. Сукобу су претходили, како то обично бива, сасвим лични, ситни и непринципијелни разлози, неке тегобе у каријери у универзитетском напредовању.

Тако је дошло до поступног преображавања тврдог марксисте Шешела у уверљивог и, у почетку, прогоњеног српског националисте. Као и да су комунисти или бар хаотична маса која је од 1975. године чинила чланство ОКЈ, једва дочекали смрт своје идеологије да се покажу у свом правом светлу, тј. као примитивни националисти и политички сасвим закржљала бића да нас почетком 90-тих увале у ратни сукоб који данас траје и којем се не назире крај.

Данас је Шешел председник главног одбора слабо организоване Српске радикалне странке, себе поставио и за председника отаџбинске управе Српског четничког покрета.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

ПОЗИВАМО СВОЈЕ ЧИТАОЦЕ ДА ИЗВРШЕ ПРЕТПЛАТУ НА „СРПСКУ РЕЧ“ И ТИМЕ ПОМОГНУ ДАЉЕ ИЗЛАЖЕЊЕ ЛИСТА.

ТРЖИШТЕ У ЈУГОСЛАВИЈИ НЕ ФУНКЦИОНИШЕ. „СРПСКА РЕЧ“ НЕ ДОЛАЗИ У МНОГЕ КРАЈЕВЕ ЗЕМЉЕ И ПОРЕД ЖЕЉЕ НАШИХ ЧИТАЛАЦА КОЈИ НАМ СЕ ЈАВЉАЈУ И ПРОТЕСТУЈУ. ЈЕДИНИ СИГУРАН НАЧИН ДА ДОБИЈЕТЕ „СРПСКУ РЕЧ“, ПРАВУ ОПОЗИЦИОНУ НОВИНУ, ЈЕСТЕ ПРЕТПЛАТА. ПОРЕД ТОГА, ПРЕТПЛАТОМ БИ ПОМОГЛИ И САМУ „СРПСКУ РЕЧ“, КОЈА ВРЛО ТЕШКО НАПЛАЋУЈЕ СВОЈА ПОТРАЖИВАЊА ОД ПРОДАТЕ ШТАМПЕ, А ТАКОЋЕ ЈЕ ЖРТВА ОГРОМНОГ БОЈКОТА У САМОЈ ПРОДАЈИ.

РАЗЛОЗИ ЗА ПРЕТПЛАТУ ПОСТОЈЕ — ПРЕТПЛАТИТЕ СЕ! ПРЕТПЛАТОМ И ШТЕДИТЕ, ЈЕР ЋЕ СЕ ЦЕНА „СРПСКЕ РЕЧИ“ У МЕЂУВРЕМЕНУ ПОВЕЋАВАТИ, А ВАМА ЋЕ ВАЖИТИ ИСТА ЦЕНА ДО ИСТЕКА ПРЕТПЛАТЕ.

УПЛАТЕ ИЗВРШЕНЕ У ЗЕМЉИ ЈУГОСЛАВИЈА

3	МЕСЕЦА	6	БРОЈЕВА	60.000
6	МЕСЕЦИ	12	БРОЈЕВА	120.000
12	МЕСЕЦИ	24	БРОЈА	240.000

Уплате извршити у корист:
„Српска реч“ БЕОГРАД
Ж. Р. 60801-603-27562

УПЛАТЕ ИЗВРШЕНЕ У ИНОСТРАНСТВУ ЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ

3 месеца	ДЕМ 40 УСД 25
6 месеци	ДЕМ 75 УСД 45
12 месеци	ДЕМ 140 УСД 85

ВАНЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ (авионом)

3 месеца	ДЕМ 50 УСД 30
6 месеци	ДЕМ 95 УСД 55
12 месеци	ДЕМ 170 УСД 100

УПЛАТЕ ИЗ ИНОСТРАНСТВА ВРШИТИ ЧЕКОМ НА АДРЕСУ: „СРПСКА РЕЧ“ БЕОГРАД, Бранкова 13-15.

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ „ЧИЧА“ ОГЛАШАВА ПРОДАЈУ КЊИГА

1. ДОКУМЕНТИ ХУВЕРОВОГ ИНСТИТУТА
РОДОЉУБ ИЛИ ИЗДАЈНИК: СЛУЧАЈ ЂЕНЕРАЛА ДРАЖЕ
МИХАЈЛОВИЋА, страна 500, ћирилица
ЦЕНА **30.000**
2. ЗВОНИМИР ВУЧКОВИЋ:
ОД ОТПОРА ДО ГРАЂАНСКОГ РАТА, страна 230, ћирилица
ЦЕНА **15.000**
3. ЗВОНИМИР ВУЧКОВИЋ:
СЕЋАЊЕ ИЗ РАТА, страна 230, ћирилица
ЦЕНА **15.000**

СВЕ ТРИ КЊИГЕ СУ ИЛУСТРОВАНЕ ФОТОГРАФИЈАМА ИЗ ДОБА РАТА

СВЕ ТРИ КЊИГЕ СУ ИЛУСТРОВАНЕ ФОТОГРАФИЈАМА
ИЗ ДОБА РАТА

ПОРУЏБЕНИ КУПОН

„Српска реч“ (за ИП „ЧИЧА“)

Бранкова 13-15, VI спрат, 11000 Београд Тел. 011/620-891, 628-242

Поручујем књиге

под редним бројем _____ за укупно динара

(презиме, име оца и име)

(занимање)

(број поште)

(седиште поште)

(улица)

(број)

НАПОМЕНА: књиге се могу поручити и преко напред датих бројева телефона.

ИЗУЗЕТНО ВРЕДНЕ КЊИГЕ — ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ

ЕКСКЛУЗИВНО, ПРВИ ПУТ КОД
НАС ДР РАДИСАВ ЦЕЛИЋ,
АДВОКАТ, КРАЉЕВО

ЗБИРКА
ОБРАЗАЦА

(ЦЕЛОКУПНО ЈУГОСЛОВЕНСКО ПРАВО
У ОБРАСЦИМА) ДРУГО ИЗДАЊЕ

Приватне тужбе, кривичне пријаве, оптужни предлози, оптужнице, молбе за помиловање, молбе за условни отпуст, предлог за понављање кривичног поступка, предлог за допуну доказа, кривична жалба, захтев за заштиту законитости, захтев за ванредно ублажавање казне, све врсте грађанских тужби, ванпарнични предлози, поднесци у извршном поступку, поднесци код управног спора, поднесци у прекршајном поступку, предлози за расправљање заоставштине, жалбе у парничном поступку, све врсте уговора, тестаменти: пуномоћја, (генерално и специјално) као и све врсте припремних поднесака у грађанском и кривичном поступку.

ЦЕНА **20.000 ДИНАРА СА ПОШТАРИНОМ.**
ШАЉЕМ ПОУЗЕЋЕМ. ПОРУЏБИНЕ НА ТЕЛ.
(036) 21-926 или на АДРЕСУ: РАДИСАВ
ЦЕЛИЋ, ХАЈДУК ВЕЉКА 6,
КРАЉЕВО

ДИРИГЕНТИ ОРКЕСТРА ЗЛА

Између два броја „Српске речи“ најцеловитији осврт на људе и збивања у бившој Југославији дао је лондонски „Тајмс“

Пише: Никола БУРЗАН

Када се, у Другом светском рату, појавило ново, дотад најубитачније руско оружје, из милоште звано „каћуша“, избезумљени немачки солдати дали су му име „Стаљинове оргуље“ — по главном диригенту. Њихова „музика“ била је тако стравично громопуцателна да су се Немци, већ на њен први „акорд“, давали у панично бекство.

„Стаљинове оргуље“ сада су модернизоване, ми их масовно производимо и — тако масовно — употребљавамо, под званичним називом ВЕ-ЕР-БЕ (вишецевни ракетни бацач), а на њима „свирају“ неки нови клинци. А ко су им диригенти? Њима и њиховим оркестрима зла угледни лондонски „Тајмс“ посветио је изузетно опширну анализу, представљајући их појединачно у свој њиховој слави и величини.

Палице главних диригената и даље неприкосновено држе **Милошевић и Туђман**, а тик иза њих су **Изетбеговић и Караџић**, па онда и њихови помоћници и посилни — **Шешељ, Бобан, Аркан...** „Оди који повлаче konce“ — Туђман и Милошевић — према лондонском дневнику, у свакој прилици, па и у Венс-Овеновом плану, само вребају шансу и траже начин „како да се приближе територијалној подели Босне“.

На бојном пољу, каже, српски господари рата желе да воде рат — делимично зато што намеравају да створе велику Србију, али пре свега зато што је рат за њих постао начин живљења: они не могу више да замисле живот без ратишта.

МИЛОШЕВИЋЕВА „КУЛТУРНА РЕВОЛУЦИЈА“

„За распад некадашње Југославије у великој мери може да се окриви њено руководство. Психијатри, пословне самоуправе и

кувари који су испливали као водеће личности, показали су се као неспособни да предузму кораке у правцу организовања мирног изласка из Титове Југославије — истиче „Тајмс“. — Није баш умирујућа помисао да се тако скупоцен комад порцелана као што је мир у Европи налази у тако несигурним рукама“.

Запад ових дана, каже се даље, сматра **Слободана Милошевића** балканским **Садамом Хусеином**: препреденим, окрутним и увек способним да се одржи на површини... Права је иронија сада подсећати на чињеницу да је на почетку посттитовске ере, почетком 80-их година, Слободан Милошевић сматран једним од способних либерала у успону. Господин Иглбергер, који је у то време био амерички амбасадор у Београду, узео је под своје окриље Милошевића. Посматрачи у Београду сматрали су да је његово постављање на положај председника српске партије 1986. нешто као удар за политичку и економску реформу и модернизацију Југославије.

Пошто се осврће на Милошевићеву биографију, која (нам) је углавном добро позната, лист каже да је он консолидовао своју власт организовањем серије масовних митинга током 1988. и 1989. оцењујући их као део „културне револуције“, сличне оним спроведеним у Кини и Румунији. Од тада основу његове снаге чини савез конзервативаца и национа-

листа, који је Милошевић тако вешто и брзо склопио.

„Његов надмени антиинтелектуализам појачава његову популистичку привлачност. Овај човек — који у ствари није Србин, већ Црногорац према којим Срби не гаје баш увек најтоплија братска осећања — представља се као традиционални српски вожд: крут, одбојан, поносит, окрутан, непредвидив, а повремено изузетно суров — али само према српским непријатељима — Албанцима, Хрватима, босанским Муслиманима, Немцима и, у последње време, према Западу...“

Главни подстицај Милошевићевој каријери пре је била снага него идеологија, национализам или слава. Тиме је стекао значајну тактичку предност, што му је омогућило да буде онолико флексибилан и прагматичан колико му је то потребно — нешто слично **Стаљину**. Он по снази далеко надмашује своје ривале и то не само у Србији, већ и у читавој бившој Југославији. Показало се такође да може да парира многим западним политичарима и дипломатима. Једно од највећих Милошевићевих мајсторстава је започињање и настављање рата у Хрватској и Босни, али на даљину, пошто је на тај прљави задатак слао друге — Аркана и Шешеља, док се он охолно прави да је изнад свега...

На децембарским изборима Милошевић је освојио довољну већину да остане на власти и чини се да је ту сигурнији него икад, иако треба нагласити да су режими слични његовом склони да пропадну заједно са својим владарима — ако се њему нешто деси. Можда је један од ослонаца Милошевићевог режима управо страх од оваквог колапса који би довео до анархије и грађанског рата, али и један од разлога због кога он није припремио наследника... То би била иронија — а у очима многих жртава његове агресије и прави скандал — када би му Запад на крају одао признање и наградио га зато што је помогао да се окончају ратови које је он наметнуо својим суседима и свом заведеном народу".

ТУЋМАНОВ АУТОКРАТИЗМ

Туђмана и земљу му Туђ-манију анализирали смо у претходном броју, па сада само још неколико запажања „Тајмса“. Оно по чему је Туђман, каже, постао познат није само дириговање и свирање националистичких мелодија, већ — покушај да оспори званични податак о 700.000 убијених у усташком концентрационом логору у Јасеновцу.

Лондонски дневник сматра да је још увек контроверзан Туђманов начин вођења рата у Хрватској, а још контроверзнија његова политика у односу на Босну, која га је изложила оптужбама међународне јавности да је против Муслимана и да је Милошевићев саучесник у подели Босне. Стиче се утисак, каже „Тајмс“, да је Туђман био опчињен Милошевићем који га је у више наврата навео на преговоре који су Хрватску скупо коштали.

Оно, пак, што забрињава Запад јесу Туђманове аутократске тенденције у унутрашњој политици и његова претерана осетљивост на било какву врсту критике — јавне или, чак, приватне, што је постало још израженије после најновије изборне победе. Ипак, каже, чини се да Хрватска у овом тренутку више воли да је предводи очинска фигура по узору на Тита. Међутим, то можда неће потрајати. Све јача плима социјалног незадовољства при крају рата могла би одвући Туђмана и његову партију са власти. (Нисмо ми те среће! — прим. Н. Б.).

АЛИЈА — ИЗГУБЉЕНИ ВОЂА ИЗГУБЉЕНЕ ЗЕМЉЕ

А Алија, шта кажу за Алију? Изгубљени вођа изгубљене земље! Бољу карактеристику тешко је измислити. А шта ради? Седи за великим радним столом у пространом кабинету у Сарајеву и издаје наређења — у празно. У једној фијоци држи муслиманску бројаницу, у другој — пиштољ. Пред вратима су три чувара, а на крају оба дугачка ходника у председничкој палати налази се по још један стражар с токи-вокијем. Тешко је отети се утиску да је он више заточеник него владар. Сарајево је уништено као административни центар Босне, па је Изетбеговићев посао чиста илузија.

А шта каже Алија? „Избор између лидера Србије и Хрватске јесте избор између леукемије и тумора мозга!“? Поређење је, каже

„Тајмс“, можда грубо, а тон огорчен, али се не може сумњати у његово убеђење да би споразум са иједним од та два суседа могао бити кобан за Босну.

Изетбеговићу се признаје да се „у извесном смислу држи достојанствено“, као и да је, када је напунио 35 година живота, „већ могао да се назове исламским фундаменталистом“. Истичући да је Тито „дубоко омашио у Босни“, лист каже: „Под Титом, босански Муслимани су пили алкохол, јели свињетину, мењали обреде онако како им одговара, али су се молили у џамијама. Изетбеговић је тврдио да извесна строгост мора да се унесе у исповедање вере ако се жели да појам босански Муслиман има било какав смисао. Пошто босанског грађанина одређује приврженост исламу, тврдио је он, треба поставити строге дужности и обавезе — иначе ће Срби или Хрвати моћи да тврде да Босанци заправо и не постоје“.

Но, Изетбеговић није адекватно одговорио на изазове које носи његова функција. Бивши дисиденти на постају увек добри лидери. Један инцидент је променио начин размишљања босанског вође. У мају 1992. ЈНА у Сарајеву — изнервирана због напада Муслимана на војни конвој — заробила је Изетбеговића по повратку са мировних преговора под окриљем ЕЗ и задржала га 24 сата као таоца у касарни у Лукавици. После посредовања УН и ЕЗ, председник је ослобођен, али је из тога изашао као гневан човек.

Венс-Овенов план, каже се, обећава му државу, али поглед на мапу показује само три мрље од мастила у земљи у којој доминирају Срби и Хрвати. Стога није чудно што је босански лидер потиштен: изгубио је много, а може да добије мало.

ПСИХИЈАТАР И ПОСЛОВОЂА САМОПОСЛУГЕ

За Радована Караџића „Тајмс“ каже да га бије глас да „крши примирја и не испуњава обећања. Он такође има чудно схватање истине. У новембру прошле године он је порицао да се Сарајево налази под српском опсадом и то у тренутку када је у граду гинуло око 2.000 људи од српског бомбардовања.“

Он је свакако комплексна личност. Некада је био медицински стручњак у сарајевском фудбалском тиму и готово је подједнако фанатичан када је реч о утакмицама у рату. Он такође пише поезију о јунаштву српских горштака. На неки чудан начин, ово обиље улога има извесног смисла. Он сматра да је рат испит мужевности: фудбалске утакмице и јунаци из песама су део истог спектра“.

О Мати Бобану сви говоре с ниподаштавањем: пословођа самопослуге који је постао владар великог дела Босне, представља творевину свог покровитеља Фрање Туђмана. Он је потписао Венс-Овенов план, како му је наложено, и наставиће да клима главом са пуно ентузијазма док му Загреб не нареди другачије. Он се с „ХОС-овским презиром односи према локалним Муслиманима“ и то је, засад, довољно да избегне Туђманове критике. Међутим, ако се постигне споразум

о Венс-Овеновом плану, лако се може десити да Бобан буде замењен.

„Тајмс“ не заборавља ни остале првоборце овог рата. „За српске борце као што су Аркан, Драган, црвени војвода и мајор Чeko, увек ће бити разлога за рат. Мир, нарочито када је постигнут посредовањем Запада, представља у најбољем случају кратак прекид за чишћење пушака и куповину новог наоружања... Појам „господари рата“ потеже се на Балкану исувише олако, али ти застрашујући, некада помало неуравнотежени људи, заслужују ову етикету“.

Од њих је, каже, политички најмоћнији Војислав Шешељ. „То је онај човек који је рекао новинару телевизије: „Усавршавамо начин убијања зарђалом кашиком за ципеле, тако да је немогуће утврдити да ли је жртва заклана или је умрла од тетануса“. Лист истиче да се Шешељ налази на списку осумњичених ратних злочинаца и да је његову политичку каријеру „подстицао српски председник Милошевић, који га можда сада сматра сметњом“. Шешељ се назвао „војводом“, што је традиционална титула четничких команданата, а реч „црвени“ придодата му је, каже лист, због његове везе са социјалистом Милошевићем.

О Аркану се каже да је такође на америчком списку ратних злочинаца и да је недавно „под Шешељевићим покровитељством, изабран у српску Скупштину“. Но, његов главни интерес је — бојно поље. На Косову је херој српске мањине. У Крајини његови „тигрови“, са црним вуненим капама на глави, уливају страх не само хрватским цивилима, него и кенијском контингенту УН.

Још ортодокснији четник, истиче „Тајмс“, јесте „мајор Чeko“, чије је право име Милика Дачевић. Он је такође изабран у Скупштину и редовно прима наредбе од Шешеља. Пре него што се латио оружја био је кувар у једној београдској болници. Умешан је у „етничко чишћење“ босанских Муслимана... И тако даље...

Закључак лондонског дневника такође заслужује пажњу:

„Занимљиво је колико су тесно повезане ратне и антиратне крајности српске политичке класе. „Мајор Чeko“ зове Шешеља пре него што крене у нову мисију „етничког чишћења“. Шешељ седи у истом парламенту као Милошевић и редовно разговара с њим, а овај тврди да подржава Венс-Овенов мировни план! Зато је тешко поверовати да је Милошевић прошао кроз чудотворну трансформацију и од осумњиченог ратног злочинца (опет према списку Стејт департмента) постао мировни посредник. И тешко је полагати много вере у будућност Венс-Овеновог плана“.

Заправо, када човек мало боље размисли, тешко је полагати веру у било какву — будућност. Приготову са оваквим диригентима оркестара „Стаљинових оргуља“...

БОСАНСКИ ЛОНАЦ И ДАЉЕ НА ВАТРИ

НА МАПАМА НЕМА ЉУДИ

*Избором свог „делегата“ у
преговарачки тим о БиХ
Американци су ставили до знања
да их Сарајево подсећа на Бејрут.
У којем, иначе, нису имали ни
најмање успеха.*

Пише: Синан А. СОКОЛОВИЋ

тешки положај Сомалије објашњава много тога. Руку на срце, ниједна од фракција у овој земљи не представља појединачно неку снагу која би могла и да покуша да се одупре америчким војницима. Дакле, ризик је веома мали, а за америчког председника у крајњем случају најважније је да се што мање маринаца врати у земљу у мртвачким ковчезима.

„ЕКСТРЕМНИ“ НАРОДИ

„Јасно је да Америка мора да настави да води свијет за чије смо стварање учинили тако много...

Кад се доведу у питање наши витални интереси или се упуту изазов вољи и савјести међународне заједнице, ми ћемо искористити мирољубиву дипломатију кад год је то могуће, а силу кад је неопходно. Храбри Американци који данас **служе нашој земљи у Персијском заливу, у Сомалији и на другим мјестима потврда су наше ријешености**“, рекао је у приступној бесједи нови амерички председник Бил Клинтон приликом званичног устоличења на највишу државну функцију. Пасуси које смо издвојили, међутим, скрећу пажњу свијету да су САД једина велика сила у свијету, у правом смислу ријечи, и да могу да раде по свом ћефу много тога. Клинтон каже да „храбри Американци данас служе нашој земљи у Персијском заливу, у Сомалији...“. Што се тиче првог, добро се знало да су САД ушле у рат са Ираком због нафтних богатстава у земљама Арабијског полуострва и ту нема никаквих дилема. Што се, пак, Сомалије тиче, свијет је убијеђен да је у питању само акција чији је главни циљ спашавање тамошњег становништва од глади и међусобног истребљења. Мало је ко рекао, осим заклетих противника Вашингтона, да су и тамо у питању „витални интереси“. Додуше, геостра-

Оно што пада у очи, посебно човјеку који живи на турском ратном простору какав је балкански, јесте порука „да Америка мора да настави да води свијет за чије смо стварање учинили тако много“. Чак ако ове ријечи имају више симболично значење, говоре да су САД газда у свијету и да то свима треба да буде јасно те да ће се понашати у складу са својим интересима, а ако преостане нешто од тога водиће рачуна и о „вољи и савјести међународне заједнице“.

Што се тиче рата у БиХ и на ширим просторима бивше Југославије, Вашингтон нема посебних геостратешких интереса — бар тако тврде неки аналитичари на Истоку и Западу. При таквим процјенама увијек треба имати у виду и да су и ти аналитичари у „старим шемама“ и размишљају на старински начин — као да постоје још увијек двије суперсиле. То што САД нису предузимале конкретније и јаче дипломатске акције не може се сигурно оправдати предизборном председничком кампањом и временским вакуумом од њиховог завршетка па до званичног устоличења господина Клинтона. Управо у том међувремену Буш је наредио бомбардовање циљева у Ираку, као и искрцавање маринаца у Сомалији. Мало им је ко у свијету замијерио и то што су примјењивали силу према неким ло-

калним милицијама и војскама приликом дотурања хуманитарне помоћи онима који су најугроженији. Повремене тврдње да се амерички маринци у Сомалији вјежбају за Босну нису биле баш најубједљивије, али никад се не зна. Американци све гласније говоре о дотурању хуманитарне помоћи из ваздуха угроженом становништву, нарочито у Источној Босни, што би српска страна у босанскохерцеговачком рату сматрала повредом свог (истина, непризнато) ваздушног простора. Осим тога, нико летилице са хуманитарном помоћи не би смио да пошаље без одговарајуће пратње. Мало је вјеровати да би у тим ситуацијама дјеловала српска авијација, али у садашњем галиматјасу у БиХ сваки потез, макар имао и најбоље намјере, може да изазове непредвиђене реакције. Карацићеви људи су, бар за себе, увијек налазили изговор зашто не дозвољавају дотурање хуманитарне помоћи опкољеним муслиманским мјестима. У крајњем случају изјављивали су да то не да њихов народ који је озлојеђен због погибје својих најближих. Сам Карацић је рекао у једном интервјуу ТВ Србије да је народ кога представља „екстремнији од његовог вођства“. Ове ријечи свако може да (зло)употребљава на свој начин. А ако би се мало дубље заорала бразда дошло би се до истине колико су национална вођства у БиХ утицала да

њихови народи постану „екстремни“. Јер, колико је познато, народ је живио и могао да живи заједно чак и уз одређену мржњу, која се појављивала углавном у кризним ситуацијама или у временима када су, због интереса политичких врхова или кланова, откривани „четници“, „фундаменталисти“ и остали неподобни људи. Додуше, у већини случајева свако је судио „својима“. Нико, међутим, није био свјестан колико су суђења у Сарајеву, затим групи Срба из Зворника, који су тада названи „четницима“, утицала на буђење мржње припадника разних нација, изазивања страха, сијања неповјерења (мада ни повјерење не треба идеализовати чак ни у романтичним међунационалним односима) и свега онога што је полако водило времену у коме сада живимо. То што је касније откривено да су процеси били монтирани мало је помогло. Нису ли се и тада стварали „екстремни“ народи. Лијеplење такве етикете једном народу може се сматрати злочином посебне врсте. Вјероватно ће социологија једном дати одговор колико су националне вође, не само у БиХ, учиниле сопствене народе „екстремним“.

БЕЗ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

САД су се веома касно укључиле директније у мировне преговоре око БиХ. То што је са америчке стране именован прави стручњак за либански проблем, **Рединалд Бартоломју**, само за себе говори. Тиме се босанскохерцеговачки рат директно упоређује и мјери са блискоисточним, односно либанским галиматјасом. При томе треба подјесити да је либански грађански рат трајао пуних петнаест година и да Американци нису имали никаквог успеха у његовом смиривању. Насупрот! Неколико су се пута наивно насанкали својим предлозима, њихови маринци су у Бејруту доживјели добро познату судбину. У Вашингтону је очигледно његовим именовањем повучен знак једнакости између Бејрута и Сарајева. Уз све то поставља се оправдано питање; да ли САД могу учинити нешто у БиХ, која се тренутно сматра компликованијом него Либан чак у најцрњим данима, ако нису могли да докажу своју дипломатску умјешност у Либану. Карактеристично је да се Американци уопште не сналазе у подручјима гдје немају конкретних интереса, а тамо гдје имају углавном употребљавају силу. Послије добрих припрема и дуготрајнијег упозоравања противника (случај Ирака). Тако се од Вашингтона тешко може очекивати неки корак који би могао да преобрати ситуацију. Војна интервенција је, бар за сада, отпала. Подршка мировном плану Венца и Овена има, чини се, више моралну димензију. Битно је да се преговара.

Укључивање руског подсекретара за спољне послове Виталија Чуркина у мировни процес има, такође, више моралну димензију и охрабрење председнику Борису Јељцину као шефу велике државе. С друге стране, Клинтон хоће на неки начин да подијели одговорност са Русијом уколико би се рат са простора бивше Југославије проширио на друге земље. Наравно, при томе треба имати у виду да је у овом времену моћ Русије као државе

у свјетским релацијама још увијек више симболична. И то не само због унутрашњих потреса него и катастрофалне економске ситуације. Запад је изиграо прво Горбачова, а затим и Јељцина да ће их финансијски помоћи у огромним количинама. Осим тога, све је више аналитичара који тврде да предстоји распад Русије на четрдесетак државица и да су „догађаји у бившој Југославији само увертира за оно што ће се догодити у некадашњем великом Совјетском Савезу“.

Чини се да америчка администрација гаји исувише илузија како руско руководство може да утиче на председника Србије Милошевића, а да овај опет може да okreће око прста господина Караџића. Ако је то некада и могао данас је стање битно другачије. Без сумње, Милошевић има симпатије многих Срба у БиХ искључиво због његових изјава на почетку политичке каријере. Све већи број Срба, истовремено, постаје свјестан да их је директно или индиректно гурнуо у ратни пакао. Исто тако, врло је могућа борба за власт међу босанскохерцеговачким Србима као и међу онима у Книнској крајини. Слична борба предстоји и међу Муслиманима, док су Хрвати један дио те борбе завршили смјењивањем Кљујића и још неких босански оријентисаних људи из ХДЗ-а БиХ.

Шта у свим овим трагичним догађајима може да учини четворац: Венс — Овен — Бартоломју — Чуркин? Бојим се да ће им требати доста времена да уђу у суштину проблема. План Венца и Овена већ је показао своје мане на самом ратишту. Да њега није било сигурно не би дошло у толико мјеста до оружаних сукоба Муслимана и Хрвата. Јер, послједице његовог објелодањивања свако је почео дефинитивно да „чисти“ своје провинције. Ова двојица бивших дипломата хтјели су да постигну мир под сваку цијену не питајући се да ли те мале значе нешто на терену.

Чуркин може као Словен да се солидариса са православном браћом, а Бартоломју, као и његов председник Клинтон, да „има симпатија за патњу муслиманске стране у

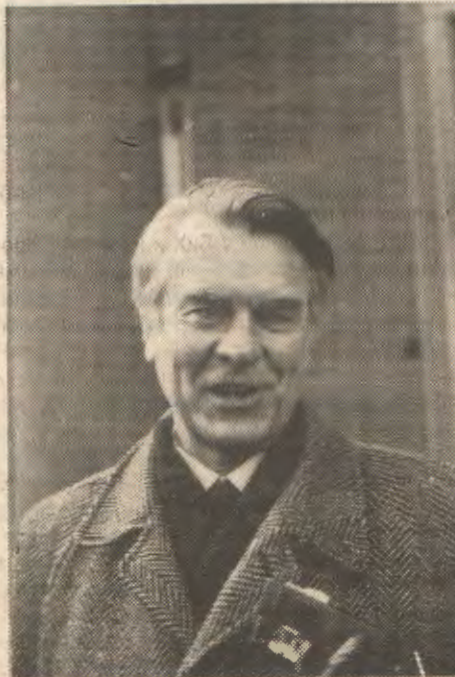
Босни“, односно да више нагиње на њихову страну зато што су, по већини извора, највише страдали. Венс и Овен могу да и даље понешто учртају у постојеће мале и да се поново нађу у зачараном кругу кад било која страна у босанскохерцеговачком рату каже да план неће потписати. И тако у недоглед.

Кад се сабере цио њихов труд све се потиरे кад од националних представника из БиХ сазнају да Срби неће заједно да живе са Муслиманима, да Муслимани не пристају на било какву подјелу БиХ, а да Хрвати све могу и не могу ништа — зависно не само од њихових него и интереса Загреба.

УСЛУГЕ ВЕНСУ И ОВЕНУ

Укључивање Вашингтона у мировни процес, а касније и Москве, има за циљ да се финализира план Венца и Овена, који доказују да су урадили оно што је у овом тренутку најприхватљивије за све стране. Оцјене актера рата се крећу углавном у сферама дипломатске реторике. Тако Господин Караџић каже да је план реалистичан и изbalансиран те да га радује „повратак Америке на Балкан. Господин Изетбеговић оцењује да план „уноси нове елементе, углавном позитивне“ и да Американци боље разумију кризу у БиХ. Читалац ће сигурно примјетити да се обојица ових преговараца отворено удварају САД, мада свако на свој начин види у њој-и свог душманина. Изетбеговић не крије разочарање због тога што Американци нису давно бомбардовали српске циљеве, бар око Сарајева, као да је то вјежба из предвојничке обуке, а Караџић се жежи од ријечи Вашингтон управо због пријетњи да ће амерички авиони, заједно са још неким, бомбардовати циљеве његове војске. И овога пута представник Хрвата имао је само лијепе ријечи о САД.

Постоји велика опасност да ће се и будуће вријеме трошити искључиво око Венс-Овеновог плана, који има мало шанси да буде примјењен и у пракси. У односу на њега природнијим се може сматрати план који је недавно у САД предложио господин Вук Драшковић, по коме би БиХ била подијељена на шест умјесто на десет провинција. Ријеч је о Цазинској, гдје доминирају Муслимани, Бањалучкој — Срби, западној Херцеговини — Хрвати, источној Херцеговини заједно, са источном Босном, која би била изразито мјешовитог састава (Муслимани и Срби); док би средња Босна припала Муслиманима, а Сарајево би имало специјални статус. Наравно, и овај предлог би могао бити само полазна основа за темељитије разговоре и евентуалне договоре. Драшковић је помињао и „мини кантоне“ у оквиру провинција што би омогућавало нормалније циркулисање људи. Овај предлог се може окарактерисати као природнији. Јер, само онај ко добро зна људи БиХ и нарави њених људи може предлагати мале и организацију живота у неким (тешко) могућим мирним временима. Од странаца се тешко може очекивати да знају једно и друго, макар то биле дипломате из САД и Русије.

ТЕЛЕВИЗИЈА БЕЗ ТАЈНИ

„ВРБАСКА ВЕЗА“ ОБИШЛА СВЕТ

Назад је стигло тумачење главног уредника Информативног програма ТВБ Д. Милановића зашто је једном броју запослених забранио да ради свој новинарски посао. Тумачење је стигло сасвим неочекивано — из иностранства! Наиме, у публикацији на енглеском језику која је ових дана редовном поштом (аутору ових редова поштар је на кућна врата донео поштом уредно отворену, без покушаја да се то прикрије) стигла из Диселдорфа на разне адресе у Београду (укључивши и надлежне министре и надлежне у РТС-у) штампана је и дотична изјава. Реч је о резултатима истраживања посматрачког тима Европског института за медије који је боравио две недеље у Хајату децембра прошле године да би утврдио понашање југословенске штампе, радио и ТВ станица у предизборној кампањи. Наручилац посла — Европска заједница.

„НИСМО ДЕЦА“

Пикантерији, коју је понудио поменути Д. Милановић, није одолео међународни тим састављен од хладнокрвног, презапосленог Енглеца и радозналост, шармантног Холанђанина. Део разговора са главним уредником главне ТВ (срели су се, иначе, два пута) дословно је цитиран у невеликој публикацији од 70-так страница.

„Неке сам новинаре морао да ставим „на лед“ за њихово сопствено добро, да их заштитим од напада. Из политичких разлога уклањао сам новинаре једино када су желели да у програму изразе сопствене политичке ставове“.

Очигледно фасцинирани разговором са Editor-in-chief in Belgrade, Мр. Милановићем, нису могли да одоле, а да даље не напишу: „Милановић се слаже да његове сопствене уређивачке процене одређују садржај дневника... На примедбу посматрачког тима због објављивања полусатног прилога о Милошевићевој кампањи на Косову, Нишу и Врању (чиме су прекршена предизборна правила), Милановић каже да је тај догађај легитимна вест... да гледалиште жели да чује мишљење председника „са турнеје по крајевима Србије у којима има много тешкоћа.“ Милановић признаје да је то неубичајено екстензиван извештај у корист Милошевића и додаје: „Нисмо деца, знамо да је то део председничке кампање!“ (Ваља подсетити да је објашњење за ово кршење правила „део убичајених председничких активности“).

Посматрачки тим Европског института за медије оценио је протеклу председничку кампању у југословенским медијима као изразито пристрасну и строго контролисану. Извештај је наручила Европска заједница, а у њему има домаћих пикантерија којима нису одолели ни странци.

Пише: Бранка МИХАЈЛОВИЋ

Мониторинг тим даље преноси своје утиске да Милановић не крије своју наклоност према Милошевићу кога назива „човеком доказаних квалитета“. На питање о другом председничком кандидату, (у том тренутку званично равноправном са актуелним председником) главни уредник државне ТВ, која по законским прописима мора да буде непристрасна, само хладно одговара: „Он је управо стигао из Калифорније!“

Не знамо да ли су међународни посматрачи схватили интензитет негативне конотације овог податка. (У приложеној табели може се проверити склоност Милановићевих политичких ставова са потезима на програму ТВ. Табела бр. 1 и бр. 2.).

Посматрачки тим је, иначе, анализирао, поред ТВС и (19.30) програме НТВ Студија Б, (емисија у 19 час) ТВ Политике, (емисија у 22 часа), Радио Београд (15 час.), ТВ Приштине као и писање листова „Политика“, „Борба“, „Вечерње новости“.

СТРОГО КОНТРОЛИСАНИ МЕДИЈИ

Свесни, међутим, несразмерно великог утицаја државне ТВ, посматрачки тим ЕЗ јасно оцењује да су државни медији строго контролисани и да постоје „јаки докази о наклоности државних ТВ станица у Србији и Црној Гори према владајућим партијама у време предизборне кампање. Утврђено је да су владе вешто манипулисале у корист владајућих партија упркос правилима и изборним дого-

ворима сачињених да би се то онемогућило.“

Пред изборе у Србији јасно су била уочљива два изборна блока: један, који је подржавао Милошевића и други премијера Панића. Зато је и пристрасност медија највидљивија у односу на два председничка кандидата. У игри није било само то ко ће сести у председничку фотељу, већ који блок-позиција или опозиција — ће освојити власт. Посматрачки тим је то разумео, па се и анализа понашања медија практично своди на анализу писања о главним ривалима.

Занимљиво је запажање какав су имидж о себи градили кандидати Милошевић: чувар Србије, отац отаџбине, заштитник и бранилац свих Срба ван Србије. Патриота и националиста, бранио би Србију од Американаца и њихових европских савезника и сигурно би победио. „Србија је богата земља јаким људи, који знају да брину о себи. Ниједан Србин неће бити остављен сам и ми ћемо преживети санкције“. Користи историјску борбу свог народа против Немаца, Турака, Аустријанаца и Мађара који су нападали Србију кроз векове.

Панић: рационални националиста који ради на заустављању рата, уместо да у рату победи. Обећава либерализацију економије и јачање демократије. Покушава да смири етнички екстремизам. „Ми смо мала европска нација и не могу да видим разлику између Албанаца и Срба“. Весео, насмејан што је неубичајено за политичаре у Србији. Окружен америчким саветницима чиме доприноси да буде оптужен као агент ЦИА-е. У току једног његовог говора посматрачки тим је видео на снимку, у првом плану, руку која пред њега ставља флашу кока коле. За тај гест је, како је утврдио посматрачки тим, одговоран члан Панићевог изборног штаба. Кока коле је, јасно, употребљена као симбол промена, младости, и различитог схватања политике. Не зна се да ли је кока коле помагала Панићеву изборну кампању.)

Подаци о томе колико је који кандидат добио простора на државној ТВ, а колико на независној станици НТВ Студио Б, недвосмислено показује да је прва била део машинерије за Милошевићеву кампању, док је друга имала равномернију заступљеност оба кандидата.

Страни посматрачи навели су неколико примера кршења изборних правила на програму ТВ Србије:

24. новембра је у ударном дневнику емитован извештај о Панићевој посети Војводини у трајању од 2,20 мин. И смештен у 29. минут дневника. Сутрадан, Милошевићева посета Бору смештена је у врх дневника а извештај

је трајао 12 минута.

29. новембра два министра су напустила Панићеву кућу. Они су добили у дневнику неколико минута за нападе на премијера, а Панић за своје образложење само 20 секунди.

8. децембра забележене су посете обојице председничких кандидата мањим градовима у Србији. Милошевић је добио 16 минута, а Панић један и по минут.

Иначе, чланови тима **Брајан Лакхам**, стручњак за медије и **Ричард Шонховен**, бивши директор Холандске телевизије, осетили су на сопственој кожи ТВС маказе. Једне вечери појавио се извештај о посети господина Лакхама Студију ТВБ у Краљеву. Изненађење је било комплетно: гост је похвалио толеранцију на политичкој сцени и у медијима. Објашњење г. Лакхама — он јесте то рекао, али за локалну краљевачку средину и ТВ станицу. Недостајао је део у коме он исказује забринутост за сасвим другачију слику на републичком нивоу! Слично искуство имали су гости са извештајем о посети републичком министру за информисање и председнику Надзорног одбора. Није пренета ни једна критичка примедба посматрача.

ТРОЈАЦ ИЗ ВРБАСА

Занимљиво је који су све детаљи нашли места у овом тексту достављеном високим функционерима ЕЗ. После посете Н. Саду, остало је записано: „М. Кековић је близак сарадник М. Вучелића, генералног директора РТС-а и члана Извршног комитета СПС. Обојица су пријатељи српског премијера Божовића који поставља руководећи тим РТС-а. Њих тројица, који су пореклом Црногорци,

ишли су заједно у школу у Врбасу у близини Новог Сада.“

Да ли зато што је све мање-више у РТС-у парадигматично, или зато што су домаћи достављачи информација били снабдевени пикантеријама за медијски најатрактивније личности, тек занимљивости тог типа („Врбаска веза у РТС-у“) нема у извештају о штампи. Напротив, озбиљне оцене са отвореним признањем овдашњој новинарској традицији (Европљани су имали прилику да прелистају монографију „Два века српског новинарства“) записане су у публикацији: „Јасно одређење штампе у изборној кампањи показује одсуство грубости и вулгарности, што је у потпуној супротности са уређивачком политиком РТС-а. Уочљива је традиција слободне штампе у Београду, и у изборној кампањи. На жалост, читаоци штампе у Србији постали су текмањина становништва“.

УПОТРЕБА ЋОСИЊА

Поред ове уопштене, и за наше прилике, ласкаве оцене овдашњим новинама (не треба заборавити, све се то дешава после ослобођења Политике. Нин-а и Експрес политике), Институт за медије анализира писање на једном заиста атрактивном примеру: Како су листови у Србији забележили и пласирали интервју Добрице Ћосића крајем новембра, у коме се он дистанцирао од српског председника Милошевића?

„Борба“ је уступила читаву страницу интервјуу који је описан као изјава о политичкој стратегији живог оца српске нације у драматичном тренутку. Наслов: „Дубоке разлике са Милошевићевом политиком“.

„Вечерње новости“ нису ни поменуле Ћосићев интервју на насловној страни, али су на 4. страници цитирали Ћосића под насловом: „Предвиђам парламентарни рат“. Био је видљив напор уредника да сакрију Ћосићево дистанцирање од Милошевића. Тиме овај лист открива сличност са уређивачком политиком РТС-а. Новосадски лист „Дневник“ уопште није поменуо интервју, а „Политика“ је известила да светска штампа уочава разлику између Ћосића и Милошевића“.

ПРЕПЛИВАВАЊЕ ДУНАВА

Посматрачки тим је отишао из Београда пре него што су били познати први подаци о резултатима избора, уверавајући оне који остају да се ништа битно неће променити. Да су победници унапред познати. Тако је и било. Није било ни другог изборног круга, што су Европљани такође тачно предвидели.

Убрзо потом стигла је њихова књига утисака из које још треба пренети причу о овдашњој мржњи. О овдашњој нетолеранцији према свакоме ко мисли другачије од званичне власти. О овдашњим прозивкама и лову на издајнике уз саучесништво државног медија. „Посејано је семе мржње у Југославији и з ње тај вирус још није пронађено антитело. Значици у медијима треба да знају да је у њиховим рукама моћ узгајања тог антитела“.

Институт је одаслао и своје препоруке. Између осталих, да се помогне стварању мреже независних медија који би уздрмали монопол државних сејача мржње. Нама који остајемо, одали су признање за слободарску традицију. Одали су признање људима који се одупиру овом паклу.

Књига, штампана у Европи, је заклопљена. Поред ње, исти формат, иста боја, сличне дебљине, још једна анализа. Румунски избори септембра '92. Ако је прелистате, прочитаћете ову оцену о нашим суседима: „Румунска РТВ, мада је државни медиј, има интенцију да постане уреднички непристрасна и независна“.

Румунија — беше ли то она држава чији су грађани, не тако давно, под кишом метака препливали на ову страну Дунава?

	ТВС	НТВ Б	ТВ ПОЛИТИКА	РАДИО БГД
Слободан Милошевић и његове присталице	48%	32%	30%	57%
Милан Панић и партије које га подржавају	24%	37%	51%	23%
Остале партије	22%	31%	19%	14%
Изјаве против Панића (организације, групе, појединци)	6%	—	—	6%

ТАБЕЛА 1

заступљеност партија и кандидата на телевизијама

	С. МИЛОШЕВИЋ		М. ПАНИЋ	
	извештај о активностима	говор	извештај о активностима	говор
ТВ СРБИЈА	75	45	20	10:
НТВ СТУДИО Б	19	8	18	6

ТАБЕЛА 2

3—17. децембар 1992. (у минутима)

ПОГРЕШНО РОЂЕНИ

Дође човеку сама по себи мисао: да ли је његов живот и живот око њега збиља или само нека лоша чаролија. Уплашен више него смирен оним што се свакодневно дешава разапет је између сопствених хтења и надања и обећања којима га засипају са свих страна, која никако да се обистине, или, што је много горе, обистињују се готово без изузетка супротно од обећаног. Док је крхка граница издржљивости и стрпљења била нешто удаљенија, остављајући додатне просторе да се на обману гледа као на случајност којој нема понављања и изазов који ће помоћи да се дође до правог циља чим се отклоне неспоразуми, случајни или узроковани грешкама нестручних пре него злонамерних, свакако не бројних, властодржаца различитих нивоа, показивало се доста и разумевања и стрпљења. Ишло се дотле да су грађани били стрпљиви и лаковерни у тој стрпљивости до те мере да су прихватили ризике за које се иоле трезвен човек ретко или никада не опредељује. О штетама што су их тако сами себи наносили изlišно је и говорити. Једноставно, у стању чудне летаргије која никада и нигде добра није доносила, они су своју иначе злу судбину предавали у зле руке, верујући, искрено или у самообманама, да је предају у најбоље. Хипокризија достиже врхунац на изборима превремено расписаним и одржаним 20. децембра 1992. године. Искуство стечено између децембра 1990. и тек минуле године, уколико га је уопште било, а можда је боље рећи уколико су у условима у којима живе из дана у дан људи могли и да га стекну (привид лагодног живота има изгледа исту ополноћност као и када је он стварно такав), није значило ништа. Поновни поход социјалиста на власт, иако не тријумфалан као некада, уродио је плодом, уз иста или чак и безобзирније изабрана средства и поступке. Заборављајући да су били жртве олако даваних обећања и да се налазе у катастрофалном положају, изгубивши све или готово све, грађани су им још једном поверовали. Феномен који и збуњује али и који се релативно лако да разумети. Поред лаковерности дошло је и незнање. Једна истина настала из лажи и остала лаж заслепљивала је неупућене. Они су слушали и прихватили приче о злочинцима са стране и непријатељима изнутра, укључујући ту припаднике свих етничких група, које су чешће биле измишљене него засноване на чињеницама. Бар се ретко догађало да су пружани поузданији подаци којима би се поткрепило оно што се јавности саопштава. О префуткивању збивања која би се најблаже назвала друга страна медаље има места да се говори и пише надугачко и нашироко.

У једном политичком програму, насталом двадесетих година овог века записано је: „Данас када гласачки листић маса одлучује, пресудна одлука се налази управо код бројчано најјаче групе... гомила припростих и лаковерних људи. Државни и народни интерес првог реда је да се спречи да ови људи допадну у руке рђавих, неуких или чак злона-

Злочинци су се нашли у положају да се исказују као поборници моралне чистоте, сејући до безумља страх међу суграђанима, који могу да стану на пут моралног очишћења

мерних васпитача. Држава стога има обавезу да њихово васпитање надзирава и да спречи сваки неред у томе". („Моја борба")

НЕЧАСНЕ КОМБИНАЦИЈЕ

Да ли се то понавља погубна идеја која је била прескупа и за народ у коме је поникла и за цео свет? Ако не у целини, оно извесно је да је вешто коришћена од стране новог соја следбеника и чврстих заговорника ауторитаризма и тоталитаризма на самом крају столећа и миленијума, када се очекивало и још се очекује, са нешто мање сигурности и извесности, да демократија неповратно потисне политичке системе насиља и обесправљења. На свим просторима Средње и Источне Европе, где су колебања још присутна и продубљују се због недораслости носилаца жељених промена да их доследно спроведу, то је више него видљиво. Политички аналитичари и стратежи демократских земаља сада учестало опомињу да је обнова бившег поретка, на пример, у негдашњем СССР—у лако могућа. Иако су ти аналитичари и стратежи по опште прихваћеним стандардима бивших тоталитарних властодржаца, ковачи светских завера и хаоса у међународној заједници, њихова размишљања заслужују и те како пажњу. Јер, њих вишеструко потврђују догађаји и у бившем СССР и нарочито на просторима сада већ давно непостојеће Југославије. Потврђују их догађаји о којима се зна, у потпуности или бар делимично, а кудикамо више догађаји о којима се ћути, које веште руке пропагандиста и бескрупулозних политиканата из свих друштвених слојева, покушавају да прикрију, са променљивим успехом, и од светског јавног мњења и од сопствених грађана. Добро је уочено да се економско безнађе ставља у други план у односу на национално питање, али да се из тога јавља изузетно опасно средство владања, већ опробано са исходима који могу једино да застрашују. Популизам хвата маха. Деоба социјалне беде је прихваћена зарад непостојећих и ослабоћених виших интереса. А за те и такве „интересе" обезглављен, забудео и надасве заплашен грађанин, систематски излаган притисцима који се непрекидно повећавају, јављајући се у најразноврснијим облицима, прихвата и саможртвовање. Препознатљива сли-

Пише: Владан А. ВАСИЛИЈЕВИЋ

ка провиђењем подареног вођства и непогрешиве елите, која у социјалној беди и економском безнађу вишеструко из свега тога повећава своја материјална богатства и систематски разара духовна блага нације. Зло-сутним се јавља наговештај да је време председника Јељцина прошло, уколико то може да се доведе и у сасвим далеку везу са настојањима председника СР Југославије и председника Србије да Русију придобију као заштитника сопствене, крајње ризичне политике. А изгледа да такве везе нису само нагађање, нарочито не ако се подсети спонтаног одушевљења испољеног у Београду покушајем државног удара у Москви, 1991. г. у чему је учествовао сам врх СПС и војске, као и неуморно додворавање сваком ко је спреман у Русији да га прихвати, наравно под претпоставком да се не слаже са званичном политиком. Изгледа да Лимонов, Филатов и сл. нису тако безазлени партнери у политици роварења и нечасних комбинација, какви су били са друге стране, окренути Западу, Кенеди, Шифер и њима слични.

Како вели Т. С. Елиот „те огромне безличне силе" готово да су потпуно ослобођене било каквих стега. Оне себи подређују сваки део преосталих простора са којих би се евентуално покренула и најмања противљења њиховим намерама. За те силе границе по свему судећи и не постоје, како оне у физичком смислу, тако и још више оне у моралном. Мешање у туђе, коришћење сваког средства које иоле обећава досегање циљева, били они чисти или не, оправдани или неоправдани, дозвољени или недозвољени. И баш када се постави питање честитости у испољеним хтењима, недоумице око значаја и вредности тих циљева се нагомилavaju, збуњују и воде у неверице и људе који су склони да праштају и моралне постулате одређују крајње либерално.

НЕМА ЗАКОНА

У српско-југословенској пракси, гледано у оквирима садашње државе сасвим трошних темеља од настајања и већ истрошеног имена кривицом самих њених творца, отворени су процеси бременити огромним опасностима и само то подручје и за знатно шира подручја на Балкану и изван њега. Приказана као мирољубива политика, стварна политичка де-

латност СПС која је и материјално и, што је далеко важније, идеолошки правонаследник СКС, несумњиво има сва обележја милитантног, агресивног наступа. Промене политичким средствима и поступцима су јој туђе. Нема ни воље, ни снаге, ни знања, а ни интереса да се окрене променама у економији и осавремењавању државних и политичких институција. Следе је радикали који су дрско покрили свој ауторитаризам именом једне за српску традицију непоновљене странке, предвођене државником који је такође бесрамно обезвређен стављањем у исту равну са садашњим председником Србије (да се не помине огушвање и интелектуалне и остале Србије на стављање његовог lika у пару са председником данашње СРС, васпитаником на најгорим традицијама антидемократије) у смислу потврђивања овог потоњег као највећег или међу највећим српским државницима (поређење до те мере неморално да нема одговарајућих речи осуде). Растурена партијска држава замењена је наводно правном државом. У суштини укинута је свака држава у правом значењу те речи. На делу је пара држава. Зацарили су обест и самовоља појединаца и група, њихови „закони“ и приватне војске које не прекидају да воде некакве приватне ратове амбициозних психијатара и неумешних књижевних преводилаца, службених генерала, магационера, Пророкових поклоника и сл. Мир је на свачијем уснама. Када се искаче хтење зазвуче Армагедонове трубе. Наравно, они не кажу да су ратови и војске приватни. Јер, ратују за национални интерес ољаганог народа, који су на много начина зналачки уновчили. Обесправљени грађани нема где да се склони, нема од кога да затражи заштиту, а живот, телесни интегритет и елементарно опстојавање угрожени су му него икада. Сан или јава све мање ће се питати суочен са нараслим насиљем свих облика. За њега ће сигурно бити коначно јава оно што властодршци смишљено, са нечасним намерама хоће да прогласе измишљеним. Али до тада ће требати упорности, добре воље и знања и одрицања сваког ко је иоле обавештенији и упућенији у узбуркане, преопасне токове живота који се живи као живот у ружичастом, иако је живот у црном.

МОРАЛНИ ЗЛОЧИНЦИ

При том, снаге које би и могле и хтеле да зауставе и окрену у супротном правцу пропадане целог једног народа, целе једне културе и још увек значајних природних богатстава, налазе се у крајње неповољном положају. Помањене групе на власти са великом умешношћу су обезбедиле своје положаје. Неприкосновени су господари сваког могућег, а нарочито најутицајнијег, средства за сталну везу са грађанима. Они су знали и добро научили од својих учитеља, којих се тренутно на речима јадно одричу, следећи их у основи свуда и у свим ситуацијама, оно што њихови неистомисљеници нису ни били у прилици да науче, нити су, бар већи део њих, ни желели да то учине. Напрецац настало „презрење“ првих према претходницима показало се као предност у односу на друге који су те претходнике политичких неистомисљеника презирали деценијама, истрајно и неретко по цену великих жртава. Српски социорадикали су одлично савладали лекцију забележену и у већ навођеном политичком програму из двадесетих година овог века. Пропагандне делатности су средство којим су „управо мајсторском вештином владале со-

цијалистичко-марксистичке организације и умеле да га примене“. По истом извору, добро познатом и СПС и СРС, „тачно примењивање пропаганде представља стварну уметност, која је грађанским партијама била и остала готово сасвим непозната“. Те тезе су се као нигде и никада до сада потардиле у Србији и СР Југославији, мада су их и те како проверавали и сами творци. Неистина којој нема мере испуњава сваку секунду програма државног радија и телевизије Србије. Њој најверније служи група професионалаца која са професијом и професионалном честитошћу нема ничег заједничког. То су бестидници, полуписмени, необразовани, долутали са таласима ратних разарања да би из осоја која им нуде и добро плаћају њихови наредбодавци, разарали свест просечног грађанина, на најокрутнији начин. Они су знали да тог грађанина доведу у стање изгубљености и страха у коме не зна шта ће му се догодити наредних неколико часова, пошто је против њега окренут цео свет, маса злодуха похрлих из Пандорине кутије. Завере се ређају једна за другом. Једна гора од друге. Ту су Немци, Американци, Ватикан, неваљали Руси и Бог свети зна по њима ко још. Због тога се на југословенским просторима гине, силује и пљачка; због тога се у пребогатој земљи наткриљује авет глади. Прокажен је од тих недобронамерних људи и њихових присталица, лоших Срба, како би рекли г. Гојко и Ристо Ђого и њима сродне душе, народ који је недужан; једини му је грех што тражи права призната и другима. Никада није речено да ли су та права стварно угрожена, да ли је било могућности да се до њих дође и без крвопролића и зверстава, да ли су у име тих права гажена иста или слична права осталих, колико је злодела учињено са стране праведника, са ореолом светаца, у име тих права и слободе, непостојећих било где на окрвављеном и зграштаном замрлог простора некадашње Југославије. Злочинци су се нашли у положају да се исказују као поборници моралне чистоте, сејући страх од безумља међу суграђанима који са далеко више основа могу да стану на пут моралног очишћења.

Најновији догађаји упућују на помисао да се тај ранији простор у коме је имало места за стрпљење и трпељивост обмањиваних грађана значајније сужава. Упркос огромним напорима које чини власт заједно са радикалским прирепком, појачавајући, уз пропаганду, и непосредно насиље и немилосрдне обрачунае нарочито са интелигенцијом, изгледа да је свака неистина огољена или бар у највећој мери постала провидна. Објашњења о невиности правоверника и њихових предводника све су мање убедљива. Најављени или већ спроведени штрајкови, нарасло негодовање и незадовољство постојећим стањем, нове жртве које даје већ преко сваке мере жртвован народ, а да нема никаквог померања набоље, праћене неодобравањем, са изузетком виновника који их славе као јунаке нације, чак и у крилу опасно исполитизоване СПЦ речити су докази извесних промена које су закасниле али их треба прихватити и помоћи да се оне размахну.

СВЕ ШТО ЈЕ ПРЕЋУТАНО

Озбиљност ситуације и опасности за владајућу идеологију, победничку у другом светском рату на штету српског народа, која по сваку цену треба да остане неокрњена, показало је и недавно иступање председника СР Југославије. По већ препознатљивим, углав-

ном највећем броју грађана сада испразних и бедних, обрасцима, заклоњен иза књижевног дела пролазне локалне вредности, у које се често зариче и у коме тражи „моралну“ потврду својих ставова у које изгледа и сам не верује много, шеф нове југословенске државе, узео је у заштиту од свеколиких неправди свог духовног сина председника Србије. То што је прешао и седми круг пакла њему не значи ништа. Рече „отац“ нације: истина се у овом свету не подразумева, ово је време лажи; а Срби нису спремни за такав свет (Ћосић: Духовни геноцид према српском народу, „Политика“, 16. фебруара 1993. стр. 6). Криви су сви. Сви су дубоко искаварени. Свет је потонуо у прљавштину и злу. Занимљив начин размишљања за „великог“ писца, који боље од свега открива његов суштински провинцијализам. Ако није даље његово да штити српског председника, свог љубимца коме је омогућио да донесе поново зло на овај део балканског простора, требало је да место на коме је одмах уступи ономе за кога га тако брижљиво чува. Овако свом данашњем и најновијем греху додаје још један, за њега најтежи, због кога ће доживети једну судбину јефтиних политиканата које народ жели да заборава што пре и да их се никада не сети. Зар није могао бар овлаш, као некада у „Времену зла“, изгледа неискрено ствараном духовном делу, погледа, бар овлаш, и унутра. Додуше сам је изјавио да не прати телевизијски програм, сачињен руком његовог другог опаког духовног детета, па можда не чита ни новине. Али могао је да затражи од својих сарадника да му помогну. Сазнао би тада да народни посланик, познаник ИНТЕРПОЛ-а, јунак над јунацима и командант Добровољачке гарде мора да напусти Крајину на захтев тамошњих власти; да у Београду, у његовом центру, убија чуваре јавног реда припадник крајишке милиције, иначе криминалац, да је прећутана истина о Зворнику у Бијелини која би далеко убедљивије донела истину о Србији итд. итд. Зашто се о то огулшило, зашто сам себи подастире чудну истину у преписци с добронамерним Французом Едгаром Мореном? Зар су заиста Европа, а онда и цео свет безразложно окренути против Срба, ако су уште против њих окренути? Или од масе светаца, предвођених председником СРЈ који су запосели овај простор не може да се заиста види да међу њима и око њих има и те како и нечистивих? Ваљало би одгонетнути ту загонетку: не због душе светаца и шејтана, већ због Србије и Југославије о којима се тако здушно брину и свеци и шејтани.

Није ваљда да је истина на другој страни, председничковој и његових штићеника, истина коју и народ прихвата? Треба веровати и настојати да они схвате да је за народ истина нешто сасвим супротно: за бесмислено измишљање нико неће добити подршку, ко што је неће имати ни за предстојећи завршни круг економске катастрофе. Најзад, извесно је да је већина оних који неће да се баш на овом простору потврде зле слутње Троцког: „Онај ко жели миран живот погрешно је што се родио у двадесетом веку“. Ту своју кардиналну грешку коначно морају да схвате садашњи властодршци. Боље они сами, него да их у томе поучи жртвовани и осрамоћени народ.

ЦРНА ГОРА: ВИШЕСТРАНАЧКА ВЛАДА ИЛИ СМЕНА ВЛАСТИ

ЧЕКО ИЛИ ПРЕВЛАКА

Они који су помислили да је поразом на предсједничким изборима др **Бранко Костић** завршио своју политичку каријеру, грдно су се преварили. Све и да је тако, грађани Црне Горе дуго би живјели под хипотеком духа, кога је са својим београдским наредбодавцима одавно из боце извадио овај човек. Силе хаоса, мрака и деструкције, потпомогнуте ратничким поклицима и јуришима овог човека, тешко би биле враћене у боцу, све и да је др „Коцкица“ наставио да сијече лозу у родним Рвашима, као у данима када је након одласка из „Предсједништва СФРЈ“ једно вријеме политички апстинирао.

Бранко Костић ових дана дјелује, ваљда више него икада раније. И то управо на начин који му највише одговара: из потаје, потмуло и подмукло. Наговјештај таквих Костићевих активности, осјетили су већ у другом изборном кругу и они гласачи који чврсто стоје на позицијама самосталне Црне Горе и давањем гласа Момиру Булатовићу јасно изразили наду да актуелног предсједника сматрају степеницом ка остварењу својих замисли. Заправо, они којима никада ни на крај памети није било да могу подржати Булатовића, схватили су да од једног зла постоји веће.

ЕКОЛОШКО СРПСТВО

Велика позорност јавности за проблем загађења подручја Зете и митинг протеста који је тим поводом одржан, у првом моменту није асоцирала на било шта што се иза брда ваља. Подручје Зете, то је већ одавно познато, годинама живи у средини неусловној за живот. Богата зетска равница уништена је отпадним водама и материјама из Комбината алуминијума, који о свог постојања ради без потребних филтера и пречишћивача. Уз то, Комбинат алуминијума већ двије деценије је главни извор финансирања црногорског државног буџета па и шире, тако да је свака власт као змија ноге чувала тајну о загађености овог подручја. Када је, међутим, ових дана процурила информација да је злогласни пирален неусловно чуван и складиштен истекао изван Комбината и када су осим промјена на биљкама и стоци примјећене и наговјештене деформације код људи, све је попримило други ток.

Иако је питање загађења подручја Зете и 25.000 њених становника отворио на скупштинском засиједању посланик Либералног савеза, све је већ било спремно да се оно актуелизује на посве други начин и са посве другачијим аспирацијама. Они који су дошли на заказани протест, морали су се изненадити када су тамо угледали неколико камера бео-

Почело је са „еколошким“ протестом у Зети, наставиће се након пресуде Чеку Дачевићу, а завршиће онако како актуелна власт буде спремна и способна да се супротстави новој АБ револуцији

Пише: Небојша РЕЏИЋ

радске телевизије и бројне новинаре београдских режимских листова. Посебно када су најприје у маси, а затим за говорницом угледали **требињског шофера Божицара Вучуровића** и предсједника Одбора за Србе ван Србије у србијанској Влади — **Симона Дуратића**!

Заиста, **Бранко Костић** и његова екипа, сасвим су се лијепо досјетили да би актуелизовано зетско тровање могли претворити у српско тровање и тако створити незадовољство код иначе револтираних становника Зете. Кад се зна да је и иначе највећи број Зећана још од времена краља Николе просрпски оријентисан, онда није било тешко закључити како мало треба па да се ови људи инструментализују за потребе Костићевог „изборног штаба“, који након избора није престао са

својим активностима.

У свему томе, осим многих других, апсурдне су и неке фрапантне чињенице: оштрица критике усмјерена је ка актуелној власти, иако је свима познато да проблем загађења Зете постоји више од двије деценије и да се Зећани данас не трују ништа више него седамдесетих или осамдесетих година. Такође, више је него невјероватно да су најпопуларнији људи у Зети двојица бивших и садашњи директор Комбината алуминијума **др Бранко Костић**, **др Радоје Контић** и **Данило Вуксановић**. И поред тог сазнања, ни један од њих није се јавно одважио да им помогне у заштјеву да се престане са тровањем.

НОВИ НАЛЕТ

Све ово могло би да послужи као један од повода да се крене у покушај организовања нове АБ револуције са циљем да се сруши непоћудно црногорско руководство. Закључивши ваљда да су Булатовић и његови „другови“ недовољно Срби и недовољно послушни, Милошевић и његова експозитура на челу са др Костићем, кренуће, прича се, ових дана у нове подухвате. Наиме, сазнајемо из повјерљивих извора да ће растуће незадовољство осиромашених и изгладнелих грађана покушати да искористе добро уигране групе и већ познатим методима кренути у обарање за све криве власти. Они, међутим, власт

неће кривити због тога што је савезом са Београдом Црну Гору увалила под санкције међународне заједнице, нити ће тражити њену самосталност, већ брисање конфералних елемената из Устава, још већу послушност Милошевића и нове фронтове у којима ће гинути црногорска младост.

За такво што, већ су објављене припреме у легендарном „Радоју Дакићу“, Алуминијумском комбинату и Рудницима боксита, као и у низ мањих колектива. Зетски протест био је само наговјештај бунта, а сада се само чека иницијална каписла која може упалити већ помало успавани црногорски фитиљ.

Неће бити изненађење уколико до таквог развоја догађаја дође већ ових дана. Наиме, у тренуцима док настаје овај тест (понедељак, 22. 2) у Окружном суду у Бијелом Пољу очекује се изрицање пресуде **Милики — Чеку Дачевићу** због познатих пљеваљских догађаја. Тужилац је тражио максималну казну од 15 година, која додуше, неће бити изречена, али је сасвим извјесно да Чеко неће бити помилован. Црногорским властима такав потез био би раван самоубиству, јер би то био сигнал за нова терористичка оргијања и балансе којима више не би било лијека.

У ишчекивању ове пресуде, у Пљевљима је ових дана ситуација затегнута до максимума. Најављени долазак „шешелеваца“ и појачано присуство резервног састава МУП-а Црне Горе лош су знак не само за све малобројне пљеваљске Муслимане, него и наговјештај да би се хрватски и босански крвави сценарио могао догодити и у Црној Гори. А за такав подухват, свуда, па и у Црној Гори, Милошевићев пиромани имају довољан број бацача ватре.

ВИШЕСТРАНАЧКА ВЛАДА?

И док се у позадини црногорске политичке сцене одиграва већ описани живот, на самој сцени ствари већ другачије изгледају. Наиме, егзодус етнички очишћених требињских Муслимана наговјестио је нови курс у дјеловању црногорских власти. Четири хиљаде невољника из комшијског Требиња по доласку у Црну Гору имају само ријечи похвале на понашање црногорске милиције и организација које су задужене за помоћ избјеглим лицима. Другачије је, међутим, било када је велики број ових људи покушао да прође до Новог Пазара и даље према иностранству. Наиме, србијанска милиција враћала је са границе све оне који су имали муслиманска имена, тако да су сви они принуђени да смјештај потраже у Црној Гори. Тако је ових дана највише погођено Рожаје, градић са три хиљаде становника, који је прихватио више од три хиљаде требињских Муслимана!

У склопу покушаја да се у Црној Гори очува какав-такав мир, црногорска власт предузела је бројне активности. Између осталих и ону којом је опозицији, иако то изборним резултатом није завриједила, понуђено учешће у новој црногорској Влади. Потреба за сарадњом најприје је исказана додјељивањем двије потпредсједничке столице у републичкој

Скупштини Либералном савезу и Српској радикалној странци, а сада и понудом неодређеног броја ресора у Влади.

Не треба, међутим, имати илузија да је ДПС напрасно демократизован, већ се једноставно ради о калкулантству или интересу црногорске власти. Постоји низ разлога због чега се власт одлучила на овакав потез: врху ДПС-а је јасно да је Република запала у кризу и да је из ње не може извући само једна странка. Затим власт је схватила неопходност потребе да се приближи двема супротстављеним опцијама — српској и црногорској, тако што би њиховим увођењем у систем власт биле смањене међусобне тензије, али се и отворила могућност за цивилизовано рјешавање могућих тензија у наредном периоду.

Након тих, могу стајати и други разлози за овакав потез: рецимо да се скине дио одговорности за пропадање Црне Горе и да се та одговорност подијели са другима.

Избори у децембру прошле године, означили су значајан пад популарности ДПС-а од 15%. Стога се и њена политика према матичној држави и опозицији морала измјенити у правцу који ће коначно уважавати и сопствене, а не само туђе интересе. Тако се цивилизованијим и толерантнијим понашањем према опозицији желе прикрити лоши резултати владавине на које су они из опозиције редовно указивали и које увијек могу извући као аргумент против власти. Можда тиме и треба тумачити лагано приближавање власти према опцији коју заступа Либерални савез и друге странке црногорског блока.

С друге стране, приближавање српској опцији такође је мотивисано ситним калкулантством, посебно због чињенице што би и њих у погодном моменту ваљало имати уз себе.

Тако ДПС, захваљујући медијима и својим политикантским умијећима, овај потез „продаје“ као демократски гест, без обзира што ће нерадо признати да то означава крај једнопартизма и могућности да се Црном Гором ведри и облачи на начин како је то до сада чињено. Јер, доскора је ДПС тактику соп-

ственог одржања заснивао на максими „заводи па владај“ и конфронтирањем зелено-бијеле подјеле себи обезбјеђивао позицију центра. Ствари су се у међувремену исконпликовале, а и у комшилуку је постало превруће да би се такве подјеле и даље потпљивале. Због тога је играње на карту мира у времену изборне кампање, сада је то већ јасно, био очајнички потез власти да спаси што се спаси може. Није без значаја у тим сазнањима ни мрежа агентура што ју је широм Црне Горе исплела београдска врхушка у сарадњи са Војском Југославије која је за своје савезнике у Црној Гори ангажовала чланство СНО и СРС. Управо зато, понудом Народној странци, власт се обезбјеђује и од могућег конфронтирања са овом, једином респектабилном просрпском странком у Црној Гори.

КАКВА ВЛАДА?

Након првих разговора са новим мандатаром Владе Милом Ђукановићем, све парламентарне странке осим радикала прихватиле су понуду за учешће у власти. Народна странка, осим потпредсједничког мјеста, понудила је своје кандидате за још седам ресора, тако да ће Ђукановићу посао бити знатно олакшан чињеницом да од свих кандидата може одабрати двојицу тројицу, најбољих. Либерални савез је, међутим, ставио на муке Ђукановића. Либерали, наиме, траже само два ресора — културу и екологију, али ултимативно, у пакету. И ту би Ђукановић имао лак посао, јер у екологији и култури није богзна каква власт, да један од двојице предложених није **др Радослав Ротковић**, несумњиво један од највећих црногорских интелектуалаца, али безрезервни Црногорац и доказани борац против политике губљења црногорске државе националне посебности.

Социјал-демократска партија реформиста затражила је само један ресор — поморство, док је Српска радикална странка одбијањем учешћа у Влади, наводно због суђења Дачевићу, вјероватно наговјестила и непризнавање саме власти у Црној Гори.

Уступање министарских функција опозицији треба гледати као потез условљен карактером тренутних односа у Црној Гори. Власт је, изгледа исправно, процијенила да је прави моменат за то. Ради се, заправо о надомјестку за упорно инсистирање опозиције да се створи Влада националног спаса, па овај потез има карактеристике средњег рјешења. Такође, и у односима и понашању према Београду, више неће бити као што је до сада било. Наиме, тешко ће бити за нешто се одлучити а да се претходно не уважи мишљење народњака и либерала. Биће то добро и за Црну Гору и за смањење самовоље ДПС-а. Све то, наравно, под условом да неки Чеко или нека Превлака поново не натјерају црногорске младиће да се склањају од пушака и униформи за чије ношење и облачење Црна Гора није имала ама баш ни један разлог.

КАРАКТЕРИСТИЧНИ ПРИМЕРИ ЧИСТКЕ У РАДИО ТЕЛЕВИЗИЈИ БЕОГРАД

ДА ЛИ СТЕ ВИ СЛЕДЕЋИ?

МИЛИЦА ЛУЧИЋ

Коментатор у Информативном програму, ВСС, 25 година стажа. Прошла све ступњеве новинарског усавршавања — од репортера до коментатора, уредника и водитеља ДНЕВНИКА III, БЕОГРАДСКОГ ПРОГРАМА, ПОРОТЕ, ПИТАЈТЕ СИБ. Писала за 16 листова и часописа. Награде: „Светозар Марковић“ и Годишња награда РТБ-а. Њено име је у међународној енциклопедији за врхунска професионална достигнућа КО ЈЕ КО, која излази у Кембриџу.

Због залагања за професионалне критеријуме у новинарству и неслагања са уређивачком политиком на Телевизији, програмски је маргинализована (дуго времена било јој је дозвољено да прави само сторије од једног минута у послепоноћном дневнику). Од априла 1992, када се нашла на Шешељевој „листи за одстрел“ неподобних новинара, није добила ни један радни задатак у Информативном програму. Премештена је у Документарни програм где је понудила пројекат који је прихваћен, али никад није дозвољено да се реализује, мада су понуђени и спонзори за целу серију под називом ЖИВОТ И СМРТ У ЕКОНОМИЈЕ.

Вишеструко је професионално деградирана и више пута новчано кажњавана. Потпредседник је Извршног одбора Независног синдиката РТБ. Забраном уласка у РТС онемогућена јој је синдикална активност. Према Општем колективном уговору, као члан синдикалног руководства, није могла бити послата на принудни одмор, нити на други начин доведена у неповољан положај.

БРАНКА МИХАЈЛОВИЋ

Коментатор у Информативном програму, ВСС. 21 годину стажа. У јануару '89, на сопствени захтев, престала да уређује ДНЕВНИК II и тада је добила задужење да, као уредник и водитељ, реализује емисију ПОРОТА. Међутим, већ после прве емисије о политичком плурализму, главни уредник Предраг Витас повлачи је из ПОРОТЕ, са образложењем да је на њега изван Куће извршен притисак да тако поступи. Понуђена јој је емисија СТВАРАОЦИ, која је убрзо укинута. Наставила је да ради у Унутрашњој рубрици, где је програмски маргинализована. Од априла '92. није више добијала радне задатке. После реорганизације Унутрашње рубрике (подељена је на Привредну и Политичку), сазнала је да се не налази на списку чланова Редакције.

Као да помало заборављамо на оне који су престали да буду радници Телевизије Београд. Вучја времена наступају и у нашој професији. Ако сте склони да заборавите оне које сте ценили и волели, „Српска реч“ незванично преноси део радне верзије публикације Независног синдиката РТБ са биографијама људи који су остали на улици.

Деградирана је на звање новинара-репортера, са почетничким коефицијентом плате — 2,65. Више пута је новчано кажњавана, а одузимања јој је, без објашњења, и цела плата за поједине месеце. Жалила се Комисији за заштиту права радника и генералном директору РТС, Милораду Вучелићу, али није добила одговор на жалбу, нити било какво решење о свом промењеном радном статусу.

Члан је Извршног одбора Независног синдиката РТБ. Према Општем колективном уговору, као члан синдикалног руководства, није могла бити упућена на неограничено принудно одсуство, нити на други начин доведена у неповољан положај. Забраном уласка у РТС, онемогућена јој је синдикална активност.

ВЛАДО МАРЕШ

Уредник у Информативном програму Телевизије, ВСС. 13 година стажа. Почетком 90. године дао оставку на рад у ДНЕВНИКУ због неслагања са уређивачком политиком и непоштовањем професионалних критеријума у Редакцији. Био програмски маргинализован до 9. марта 91. затим наставио да ради и успешно испуњавао радне обавезе до почетка марта 92. године. Извештавао и са ратишта. Уочи 9. марта 92., позвао га је лично Д. Милановић, уредник Информативног програма, и саопштио му да за њега више нема посла у Информативној редакцији. Тога дана Д. Милановић је Владу Мареша скинуо са „листе снимања“ и, уместо његовог, на листу својеручно уписао име своје супруге Љиљане Милановић, а затим је послао да обави Марешов задатак.

Деградиран на звање новинара — извеш-

тача, добио је почетнички коефицијент плате — 2,60. Био је председник Штрајкачког одбора РТБ у априлу 1992. Члан је Председништва Ванредне скупштине Удружења новинара Србије у сталном заседању. Члан је Независног синдиката РТБ.

МИЛИЦА ПЕШИЋ

Новинар у Информативном програму Телевизије, ВСС. 10 година стажа. Први пут суспендована у фебруару '91. због оптужбе председника Синдиката Србије, Т. Миленковића, да подстрекује штрајкове. Судски спор који је повела ове клевете, М. Пешић је добила у лето 92. Радила је до фебруара 92., када су њени уредници, без образложења, престали да јој дају радне задатке. У јулу 92. године добила је решење о премештају у Прес биро, због чега је повела судски спор, који је у току. Више пута је новчано кажњавана, а одузимана јој је и цела плата за поједине месеце. Члан је Извршног одбора Независног синдиката, и, према Општем колективном уговору, није могла бити послата на тзв. принудни одмор, нити премештена на друго радно место. Забраном уласка у РТС, онемогућена јој је синдикална активност.

МИЛОРАД ПЕТРОВИЋ

Коментатор за банкарство и финансије у Информативном програму Телевизије, ВСС. 25 година стажа. Прошао све ступњеве новинарског усавршавања у Радију и Телевизији. Уклоњен је из програма због сукоба са најдоговорнијим програмским људима у ТВ Београд, јер се супротставио директивама за које сматра да су атак на професију. По ступању Крсте Бијелића на место уредника Редакције, повукао се са свих уредничких и водитељских дужности ТВ Дневника II и емисије АКТУЕЛНОСТИ.

Као председник Актива новинара ТВ Београд, затражио је ревизију „тарске скупштине“ УНС и сазивање ванредне изборне скупштине Удружења новинара Србије. Непрекидно је новчано кажњаван и деградиран на почетничко звање новинара-сарадника.

МИХАИЛО КОВАЧ

Уредник у Спољнополитичкој редакцији Телевизије, ВСС. 25 година стажа. Прошао све ступњеве новинарског усавршавања од сарадника до коментатора. Био је један од најбољих водитеља ДНЕВНИКА у историји ТВ

Београд.

У Митевићево време смењен је са места уредника ДНЕВНИКА и одређен на споредне послове. Нашао се на Шешелјевој „листи за одстрел“ неподобних новинара. Када је постао посланик у Скупштини Србије, уследила је апсолутна забрана рада у ТВ Београд, без било каквог образложења. Добио је један од најнижих коефицијената плате за ВСС — 2,95. Члан је Независног синдиката. Изабран је по други пут за посланика у Скупштини Србије.

НЕБОЈША ЈАНКОВИЋ

Коментатор у Спољнополитичкој редакцији Информативног програма Телевизије. ВСС. 15 година стажа. Прошао све ступњеве новинарског усавршавања — од сарадника до уредника.

1. августа 1992. године усмено је суспендован са места коментатора и деградиран на звање новинара-репортера. Од тада је уследила апсолутна забрана рада у ТВ Београд. Непрекидно је новчано кажњаван. Добио је један од најнижих коефицијената плате за ВСС — 2,95.

Члан је Независног синдиката. У децембру 1992. изабран је за посланика у Скупштини Србије.

МИЛОРАД ЈОВАНОВИЋ

Уредник у Спољнополитичкој редакцији Информативног програма Телевизије. 15 година стажа. Прошао све ступњеве новинарског усавршавања. Десет година пратио блискоисточни сектор. Направио 65 интервјуа са шефовима влада или држава.

Последњих годину дана програмски је маргинализован и деградиран на звање новинара-репортера. Више пута је новчано кажњаван. Добио је један од најнижих коефицијената плате за ВСС — 2,95.

Члан је Независног синдиката РТБ.

ИВАН БРЗЕВ

Уредник у Спољнополитичкој редакцији Информативног програма Телевизије. ВСС. 10 година стажа.

Подржавао своје колеге у захтеву да се поштују критеријуми професионалног новинарства. Пао у немилост Руководства после појављивања на студентском протесту у јулу 92. године. Од тада је програмски маргинализован.

Члан је Независног синдиката РТБ.

МИРЈАНА ФИЛИПОВИЋ

Уредник у ДЕСК-у. ВСС. 15 година стажа. По општем мишљењу колега, најбољи уредник ВЕСТИ.

Превентивно је уклоњена из ДЕСК-а, где је, после њеног одласка на тзв. принудни одмор, примљено осам почетника. У њеном случају није примењен ни један од „критеријума“ за слање на неограничено одсуство.

Члан је Независног синдиката РТБ.

ГОРДАНА ПЕТРОВИЋ

Уредник у ДЕСК-у. ВСС. 8 година стажа. Својим јавним примедбама на непрофесионалне директиве непосредних руководиоца изазвала је њихово неповерење. Због тога је „превентивно“ уклоњена из ДЕСК-а, где је, после њеног одласка на тзв. принудни одмор, примљено осам почетника.

У њеном случају није поштован ни један од „критеријума“ за слање на неограничено одсуство, па ни социјални (самохрана је мајка).

Члан је Независног синдиката РТБ.

ДАНКА НИКОЛИЋ

Коментатор у Редакцији за културу Информативног програма Телевизије. ВСС. 30 година стажа. Један је од најугледнијих филмских критичара. Уређивала је и водила више информативних и документарних емисија.

Пре годину дана деградирана је на звање новинара-уредника. Више пута је новчано кажњавана и добила је један од најнижих коефицијената за ВСС — 3,05. Својевремено, главни уредник Информативне редакције, Предраг Витас, у једном интервјуу „Борби“ сврстао је Данку Николић међу вође опозиције у Редакцији. Од тада њене рубрике више

нису објављиване.

члан је Независног синдиката РТБ.

АЛМА МИЦИЋ ШОШТАРИЋ

Уредник у Редакцији за културу Информативног програма ТВ. ВСС. Преко 20 година стажа. Пратила је издавачку делатност и књижевност. Добијала је признања готово свих угледних културних институција: Плакета Народне библиотеке Србије, Златну значку КПЗ-а и многе друге.

Најновијом систематизацијом деградирана је на звање новинара-репортера и добила је готово почетнички коефицијент плате — 2,93. Последњих годину и по дана програмски је маргинализована и више пута новчано кажњавана без икаквог образложења. У њеном случају није примењен ни један од тзв. критеријума за слање на неограничено одсуство.

ЈАДРАНКА ДИЗДАР

Уредник у Редакцији за културу Информативног програма ТВ. ВСС. 15 година стажа. Члан је Интернационалног удружења ликовних критичара и Удружења ликовних критичара Србије.

Најновијом систематизацијом деградирана је на звање новинара-извештача. Смањен јој је и плата без икаквог образложења. Њена програмска маргинализација почела је од јесени 1991. Очигледно је да се није нашла на листи за неограничено одсуство ни по једном од „критеријума“ објављених у штампима.

(У Редакцији за културу Информативног програма из које су отишле Данка Николић, Алма Мицић-Шоштарић и Јадранка Диздар, недавно је у стални радни однос примљен један почетник и доведена су три хонорарна сарадника).

Само од новембра '92. до јануара '93. године, у Информативну редакцију Телевизије у стални радни однос примљена су 24 новинара — од тога деветоро их је са средњом стручном спремом. У овом временском периоду много је већи број новопримљених хонорарних сарадника у ову Редакцију. — **НОВИНАРИ И УРЕДНИЦИ КУЛТУРНОГ И УМЕТНИЧКО-ЗАБАВНОГ ПРОГРАМА**

МУХАРЕМ ПЕРВИЋ

Друго времена уредник Уметничког програма. Уважено име наше културе. Критичар, писац, члан многих жирија за књижевност и позориште. У овом часу председник Жирија за избор најбоље послератне позоришне драме. Избор најбоље драме организује ТВ Београд, Кућа у коју му је тренутно забрањен улаз. Издржава двоје мале деце и незапослену супругу.

ЧЕДОМИР МИРКОВИЋ

Дугогодишњи уредник Образовног програма, по општем уверењу једног од најбољих програма ТВ Београд. Добитник је највиших телевизијских признања. Угледни књижевни критичар. Председник Социјалдемок-

Fond "Solidarnost"

I novinari su sada ugroženi. I njima je potrebna vaša pomoć. Solidarišući se sa novinarima u nevolji, iskazujete i vašu podršku slobodi štampe, bez koje nema ni drugih građanskih sloboda.

Hvala!

Upravni odbor Fonda

Vaš prilog šaljite na žiro-račun:

Credibel banka Beograd 60811-620-539

poziv na broj 80700/14-84-00503-7

ратске партије.

У новембру и децембру 92. године ускраћен му је, без образложења, лични доходак. Супруга незапослена. Последњих осам месеци остао је у Телевизији практично без посла.

ФИЛИП ДАВИД

Дугогодишњи уредник Драмског програма, затим Програма из културе. 30 година стажа. Добитник годишње награде за најбољи програм. Један је од оснивача II програма Телевизије. Неке његове ТВ драме представљале су Југославију на међународним фестивалима. Члан је ПЕН клуба. Добитник „Андрејеве“ и „Ракићеве“ награде за књижевност.

У његовом случају није примењен ни један од „критеријума“ за слање на неограничен принудни одмор. У Филмском програму, где је радио, последњих месеци запослена су два нова уредника на сличним пословима. Његови претпостављени га нису предложили за тзв. принудни одмор. Напротив, изненађени таквом одлуком — протестовали су.

Проблеми Филипа Давида на ТВ почињу доласком Милорада Вучелића. Плата му је смањена на ниво уредника почетника.

Забраном уласка у РТС, онемогућена му је синдикална активност. Један је од оснивача Независног синдиката РТБ и Удружења независних писаца. Потпредседник је Београдског круга.

Према Општем колективном уговору, као члан Извршног одбора Независног синдиката, није могао бити послат на принудно одсуство.

ДРАГАН БАБИЋ

Уредник у Програму за културу. Преко 25 година стажа. Један је од најкреативнијих телевизијских посленика. Аутор емисије ДВОГЛЕД, сарадник Душка Радовића, уредник и водитељ КИНО—ОКА и других емисија. После укидања КИНО—ОКА 1990. године, премештан је у Документарни програм, где му до данас није одобрен ни један пројекат.

Члан је Независног синдиката РТБ.

МИОДРАГ СТАНИСАВЉЕВИЋ

Уредник у Филмском програму. Магистар. 30 година стажа. Угледни филмски критичар и песник. Аутор сатиричних песама и критичких текстова.

Није предложен за принудни одмор од стране непосредних руководиоца, нити је у његовом случају примењен било који од „критеријума“ за неограничено одсуство.

Члан је Независног синдиката РТБ.

ИЛИЈА СЛАНИ

Уредник у програму за културу. ВСС. Преко 20 година стажа. Један је од најкреативнијих телевизијских посленика. Аутор серије етно-документарних филмова ЧУВАРИ ТРАДИЦИЈЕ. Уређивао преко 30 емисија годишње. Једини је аутор у ТВ чија су дела у протекле две године, па и у време блокаде, приказивана на три велика међународна фестивала. До-

битник је највиших међународних награда у области етнографског филма.

У његовом случају није примењен ни један од „критеријума“ за слање на неограничен одмор. Вест о одласку на принудно одсуство затекла га је на терену, где је отпочео снимање нове серије.

Десетак дана уочи забране уласка у зграду Телевизије, претресан је на портирници и том приликом одузета му је фотографија Милана Панића.

ИСИДОР СЕКУЛИЋ

Уредник у Програму за културу. ВСС. 20 година стажа. Имала је око једанаест сати емитованог ауторског програма годишње, што је далеко изнад просечне норме у Телевизији. Била је уредник КИНО ОКА, емисије ОНА, ПУТЕВИ КУЛТУРЕ, ЛИЧНИ СТАВ.

После укидања КИНО-ОКА, годину дана јој је био забрањен рад на ТВ. Има плату уредника почетника.

Члан је Извршног одбора Независног синдиката РТБ. Према Општем колективном уговору, као члан синдикалног руководства, није могла бити послата на тзв. принудни одмор. Забраном уласка у РТС, онемогућена јој је синдикална активност.

АЛЕК БУДИМЛИЋ

Уредник у Програму за културу. ВСС. 11 година стажа. Аутор једне од најзапаженијих емисија са младим спољним сарадницима ПУТОВАЊЕ. Изванредан критичар културних стереотипа, представник модерног сензибилитета, због чега је долазио у сукоб са главним уредником Редакције Петром Савковићем („Не може то тако!“). Послат на принудни одмор усред снимања емисије. Ни у његовом случају није примењен ни један од критеријума за слање на временски неограничен принудни одмор.

МИРОСЛАВ КАРАУЛАЦ

Дугогодишњи уредник у Културном програму. ВСС. Преко 35 година стажа. Један је од оснивача Драмског програма ТВ Београд и аутор изузетно запажених истаживачких емисија о Иви Андрићу, Мешу Селимовићу и другим писцима.

Члан је Удружења књижевника Србије, писац неколико романа, збирки песама и есеја.

МИЛАН БРУЈИЋ

Уредник у програму за Културу. ВСС. Дечји писац. 30 година стажа. Један је од оснивача Играног програма за децу заједно са Душком Радовићем и Љубивојем Ршумовићем. Аутор је најгледанијих емисија за децу.

Најновијом систематизацијом деградиран је на звање новинара — уредника. Добио је један од најнижих коефицијената за ВСС — 2,45. У протеклим годину дана програмски је маргинализован.

Члан је Независног синдиката РТБ.

МИРКО ЗАКИЋ

Уредник у Филмском програму. ВСС. 15 година стажа. Имао је пуну радну обавезу. Емисије које је уређивао и даље су на програму Телевизије.

Хранилац је породице, издржава супругу и дете од 11 година. У Закићевом случају није потшован ни један од „критеријума“ за слање на тзв. принудно одсуство, па ни социјални.

— НОВИНАРИ СПОРТСКЕ РЕДАКЦИЈЕ

ДРАГАН НИКИТОВИЋ

Легенда спротског новинарства. У ТВ преко 30 година, а пре тога био уредник у листу „Спорт“. Преносио такмичења са 7 летњих и 6 зимских олимпијских игара, и 30 европских и близу 40 светских шампионата. Добитник највиших награда за спортско новинарство.

Протекле две године више пута јавно иступао у одбрану високих стандарда новинарске професије. Члан је Независног синдиката РТБ.

— НАСТАВИТЕ СЕ —

(У следећем броју: редитељи, техника, остали)

Архим. Др ЈУСТИН ПОПОВИЋ
професор Универзитета

СВЕТОСАВЉЕ КАО ФИЛОСОФИЈА ЖИВОТА

Ваљева, 1993.

У издању манастира Ћелије изашла је књига „Светосавље као философија живота“ од блаженопочившег Архим. Јустина Поповића.

Формат Б-6. Цена 15.000 динара.

На 10 примерака попуст 20%.

Шаљемо поузећем. Тел.

014/21-708.

Из исте књиге Сепарат — 5.000 динара.

Управа манастира Ћелије

ТРИБИНА „СРПСКЕ РЕЧИ“: СТРАВА У КУЛТУРИ

ЈОВАН ЋИРИЛОВ, УПРАВНИК ЈУГОСЛОВЕНСКОГ ДРАМСКОГ ПОЗОРИШТА.

ПУШТЕНИ ЗЛИ ДУСИ

У тренутку када је позориште потребније него икад, јер је изнад дневног, а о дневном прича преко вечног, позориште уздрмава сурова стварност.

Нема елемената тог и таквог живота са којим се из многих разлога мучимо да не узнемирава позориште. Материјална оскудица, друштвена раслојавања, тероризам на шовинистичкој бази, нови облици једноумља — све то заплускује театар.

Позориште се показало као место разума и племенитих емоција када је једног глумца, кога је одгајио Београд и као човека и као уметника, а коме није никада имао разлога да мења порекло, протестом заштитило од физичког напада на бази дивљега и опасног шовинизма. Данас ће сметати нечије име и вера, а сутра свако различито мишљење, и обрећемо се једног ружног дана у паклу, у ком неће бити добро ни онима који су лакомислено пустили злог духа из боце. Такви „патриоти“ показаше се да нису патриоти и да нису донели добро ни своме народу, јер ће створити пакао. Страшна је и помисао да смо јавним претњама и анонимним писмима помало на прагу тог пакла. Недавно умрла Десанка Максимовић је показала да се може бити велики патриота сваким својим стихом и чином, а не мрзети друге народе. Треба слушати ту нашу до скоро живу свемајку свих нас.

Позориште мора бити изнад дневне политике и непосредног утицаја странака на њега, по мом мишљењу и оних на власти и оних у опозицији. Странака је политика за парламент, а позорница и позориште су створени за уметност. Театар је старији од сваке странке и сваке политике и преживеће све политике и политичаре.

Зато приликом именовања челника позоришта и других уметничких установа мора на првом месту бити уметнички критериј. Странаке заслуге не могу бити квалификатив за именовање једног управника позоришта, што не значи да припадност и владајућој или опозиционој странци аутоматски искључује кандидатуру некога квалификованог по уметничким мерилима за челно место у позоришту.

Када се после једног и по века именује први пут глумац на место управника најстарије позоришне куће у Београду, онда није самоуправна пракса, већ и европска да се опица пулс глумаца, поготову што је било раније јасно изражених отпора на ту тему. Сада када је то тако како је, ја лично желим много успеха Народном позоришту у сваком периоду његовог живота. Само варварин може желећи неуспех тако древной кући која је праотац свих осталих позоришта у којима живимо и радимо.

У нашој јавности постоји предрасуда да се на Западу са сваком сменом странке на

власти аутоматски мењају и сви челници културних и јавних установа. То просто није тачно. Мењају се на челу државне телевизије, али не и професионални новинари и уредници. Не мењају се челници културних установа. Рецимо, у Немачкој, управници (тамо се зову интенданци) позоришта, који нису баш неки страначки припадници, јер су обично ванстраначки редитељи и театролози (драматурзи, тамо веома цењена професија) закључују са сенатом града уговор и остају на челу кућа до краја уговора, без обзира на политичке смене у граду и држави. Свугде на Западу министри и „културтрегери“ града пазе како ће уметници примити човека, кога именују и консултације нису искључене, мада важи оно што рече са извесном горчином један познати социолог у „Дуги“, не баш тако, али што се своди на ово: „Ти си то хтео, Жорж Дандене! што рече Молијер. То јест хтели сте грађански стил, па ево вам га. Не може самоуправљање када вама одговара, а када вам не одговара онда грађански принципи у јавном животу“.

Ја још једном наглашавам да је најважније за културу демократска атмосфера, у свим елементима живота, која омогућује да се развија та упорна, а па ипак нежна биљка уметност. Све што је насиље над уметношћу, убиствено је, а што је убиствено за уметност, убиствено је ускоро и за човека... Зар у Берлину нису прво гореле књиге, па људи?

„Српска реч“ наставља са својом трибином која говори о догађајима у београдским позориштима. У овом броју о томе говоре Снежана Богдановић, Јован Ћирилов и Љубомир Драшкић.

ЉУБОМИР ДРАШКИЋ, УПРАВНИК АТЕЉЕА 212

ВИШЕ ДОМАР НЕГО УПРАВНИК

Не знам како је дошло до именовања управника Народного позоришта, али знам последице тог именовања. Чињеница да је из позоришта после његовог доласка моментално изашло седморо људи који су чинили то позориште значајним, а да то у јавности нико озбиљно није приметио, забрињавајућа је ствар. Када најбољи људи оду из једног театра, оно се дуго и тешко опоравља — то знам из личног искуства. Публика се вежује за одређене глумце и тешко је наћи нове личности које могу да попуне њихово место, посебно када су у питању перјанице драме. Могу да кажем да је прерана смрт Зорана

Радмиловића коштала наше позориште огромном кризом која је потрајала 2-3 године, и то у једном врло уиграном ансамблу.

Морам искрено да вам кажем да су драмски уметници урадили много више од опозиције чија су кретања, колико сам их пратио, била променљива и ја, као грађанин, нисам могао да „ухватим“ њихове крајње нејасне програме. Оног тренутка када је наша професија била угрожена — мислим на Удружење драмских уметника — сва београдска, изузев Народного позоришта које је тада било под великим притисцима, дигла су глас против репресије. Што се тиче гласности драм-

Трибина „СРПСКЕ РЕЧИ“: СТРАВА У КУЛТУРИ

ских уметника — мислим да су чак и прегласни у неким стварима. Политички ангажман појединих колега је без спора, али се не може захтевати од свих људи који се баве позориштем политичких агитација. Ми ћемо, наравно, подржати сваку хуману идеју, али нико од нас не сме да очекује политичку агитацију по сваку цену.

Има ли сумњи да Берчек може успешно да се бави послом управника Народног позоришта? Ја могу само да говорим на основу неких претходних искустава и да позовем на историју. Народно позориште су водили истакнути интелектуалци међу којима је био Грол, Предић, Нушић. Нисам сигуран да је човек који је неоспорно даровит глумац, а који је врло мало играо у позоришту и гледао још мање представа по мом сазнању, у стању да води једну тако велику позоришну фабрику. Време ће показати, не бих хтео унапред да га дисквалификујем, али по ономе што се

зове „улазни подаци“, мислим да не може.

Шта мислим о претњама отказа које је упутио глумцима који су напустили Народно позориште? Позориште тражи врло специфичну атмосферу, тражи топлину, специфичну негу. Врло тешко се ради у условима претњи, страха, отказа. Глумци су суптилни људи који траже велику бригу и толерантност. Има оних са незгодним карактерима, долази увек до трвења, али све је то пролазно. Ту нема строге дисциплине и лажне, самоуправне демократије — зна се ко је велики глумац и њему се на неки начин мора прогледати кроз прсте. Претње отказима ће погодовати за уредност куће, за чистоћу, за хигијену, али не верујем да ће бити добра атмосфера за стварање неког уметничког дела, па се бојим да је онда замењена теза — да је управник Народног позоришта више домар него управник.

СНЕЖАНА БОГДАНОВИЋ, ГЛУМИЦА БЕОГРАДСКОГ ДРАМСКОГ ПОЗОРИШТА

ХЕРОИНА У НЕМОГУЋИМ УСЛОВИМА

„Можемо мислити потпуно различито — не морамо због тога нестати, ни ви, ни ја“...

РАЗГОВОРЕ ВОДИЛА: Славница ЛАЗИЋ

Београдско глумиште „запалило“ је ових дана јавност низом политичких гестова. Имате ли утисак са се предуго чекало, да је разлога за штрајк и протестне вечери било далеко раније, да су драмски уметници помало закаснили да се прикључе цивилном отпору који задње две године потреса ову земљу?

Не могу да кажем да сам равнодушна или да је за мене као уметника све ово што се данас дешава у београдском јавном животу неважно, али морам да кажем да је моје изненађење, узбуђење и моја „запаљеност“ свим овим што нам се дешава почела далеко раније. Све ово што се сада дешава у Београду, а тако нам је близу, мање је шокантно у

односу на време када је кренуо рат. Жао ми је што је свако од нас почео да реагује тек онда када су ствари сасвим близу њега или тек када га се сасвим лично тичу. Ако је неко дизао глас за све ово ратно време — наравно без одјека и често веома немоћно, били су то уметници, најчешће глумци. Не можемо бити гласни само када се нас интимно нешто тиче — мислим да етичан живот мора да функционише и када неки проблеми нису тако близу нас. Што се дешавања око Народног позоришта тиче, нисам изненађена и не верујем да ће глумци смоћи снаге да се еснафски, јединствено супротставе диктату који нам се намеће, јер то еснафски ни до сада нисмо чинили. Увек је то био збир индивидуалних гестова непристајања на репресију и терор.

Објасните нам суштину страха који се увукао међу глумце Народног позоришта доласком њиховог колеге Александра Берчека на чело ове куће?

У Александра Берчека као глумца ниједног секунда не сумњам — напротив, мислим да је један од наших највећих глумаца и имала сам задовољство да радимо неке пројекте. Овде се ради о неким другим стварима — ради се о томе да лагано све ствари у уметности, што је најгоре и најтеже, почињу да би-

Снежана Богдановић у представи „Запали ме“

ТРИБИНА „СРПСКЕ РЕЧИ“: СТРАВА У КУЛТУРИ

вају строго контролисане. Тај потез изазива страх од једне врсте централизма, што је погубно за културу, за уметност уопште, он претпоставља самим тим немање довољно слободе у креирању репертоара, избору представа, одабиру људи који раде. Постоји реалан страх од контроле, цензуре коју нам се чинило да смо успели да избегнемо ових година, или она није била тако јака.

Сада се страх од диктата реално надвио над културу. У корену сваке уметности као претпоставка постоји нешто што се зове слобода изражавања, а не усмеравање, контролисање, кочице. То је оно што тренутно изазива највећи страх с обзиром да се шири, да то људи доживљавају као интимни а онда и egzистенцијални проблем.

Перфидни начин да се контролише „другачије“ мишљење у позоришту замењени су мање рафинираним, бруталним начином да се у уметност уведе „национална чистота“. При том мислим на отпоре и претње које има ваша кућа јер у ратним временима дозвољава себи да игра љубавне сторије. Да ли нас то враћа на време политичког театра?

Притисци су различити и разноврсни. Почев од тога да неко, да ли намерно или случајно, оставља наше позориште без грејања премда га друга позоришта имају. Не знам због чега се то дешава, али знам да ме је ужасно срамота када изађем на сцену у леденој сали и станем пред публику која седи у капацитетима, којој је хладно. Ја можда могу да издржим да играм представу два сата у балетском трикоу, али то је обострано мучење. То довољно говори какво је стање у позориштима и какви се сви притисци могу смислити.

С друге стране, моје колеге и ја нападани смо зато што смо играли представу „Запали ме“ јер у ратним временима говоримо о проблемима љубави и пријатељства. Питајте човека од 20 година на улици шта је његов највећи проблем — рећи ће вам да га мучи проблем љубави, пријатељства, љубоморе, што га је оставила девојка и страшно пати... Сигурна сам да га то више мучи од тога што га свакодневно убеђују да би морао да пати због политике, угроженог националног идентитета и сл. Живот није само оно што нам испричају да мора да буде. Наш живот је онда када останемо сами са собом и својим проблемима. Ова представа говори о томе и код младе публике има невероватан одјек. Има и осуда — зашто у овом тешком времену нисмо политички ангажовани, зашто не радимо нешто што би требало ваљда да буде политички театар? Мислим да је „Запали ме“ у том смислу политичнија од било ког политичког театра. Људи који долазе да нас гледају одбијају да њихов проблем буде рат, они хоће да њихов проблем буде љубав, пријатељство, каријера, посао — то су проблеми који чине живот.

РАД ИЛИ УТОПИЈА?

Имате ли утисак да Београд постаје културна провинција?

Рачуна се, наравно, и на то да ће отпор престати када се повуку, на овај или онај на-

чин, људи који другачије мисле. Ужасно ми је тешко, јер некако осећам да је то ипак став већине, а по природи оно што је негативно увек је агресивније од позитивног. Приватно сам дубоко несрећна, јер припадам мањини која мисли другачије. Дуго сам се уздржавала да говорим на ову тему, не из неког личног страха, него зато што сам осећала да је температура у овом граду толико несрећно висока да је потребна једна реч да човек буде претворен у непријатеља, да то што сам мирољубив човек може некога да иритира. Могу вам само рећи да не видим неку своју будућност у догледно време, не знам на шта да се ослоним, зашта да се ухватим, осећам се као да живим на неком стенд бају и повремено имам налете неког оптимизма — мислим да добро на крају крајева мора да победи, да мора постојати космичка правда. Када ухватим спону са тим, за неко време сам мирна, а онда опет помислим да живот није оно на шта су га осудили да буде тренутно, да може бити другачији ако човек направи дистанцу и премести се из једног простора. Можда то није тако страшно — не осећам да су они који нису издржали све ово и отишли су, немоћни или непријатељи.

Ту вероватно мислите на одлазак хиљада младих из ове земље, на одлазак Ваших колега Мире Фурлан, Радета Шербеџије, Хариса Бурина, сада Ирфана Менсура, из овог града и ове земље?

Тачно. Не ради се о простој физичкој угрожености. Сви ти људи имали су дилему — да ли је то што мислим и како радим, стварно неке потребно? Да ли ово што радим нечему служи или је то моја утопија? Откуда ми право да намећем свој стил живота и мишљења када овде укус очигледно диктира просек? За ово што радим нема се слуха, зашто да инсистирам даље?

Ако се чистке и репресије у позориштим наставе, верујете ли да могуће да позоришни живот стане, да драмски уметници једноставно и коначно кажу — не желимо и не можемо да играмо под овим условима?

Не верујем да је то код нас могуће. У неким срединама у сличним друштвеним ситуацијама, те врсте протеста су се дешавале. У Пољској су знала да се зауставе читава позоришта, да глумци престану да играју. Ако је било оних који су ипак хтели да глуме, публика их је бојкотовала тако што им није давала да на сцени изговоре ниједну једину реченицу — они који нису хтели отпор били су бојкотовани од своје публике. Тамо је цивилни отпор био масован. Ми нисмо у тој ситуацији, не мислимо као еснаф исто, ужасно смо разједињени. Нисмо реаговали када су почеле да падају прве жртве, наши пријатељи у Босни. Ништа није стало, а требало је све да стане! По мени је све требало да стане када су по-

чела убијања на 500 километара одавде. Можемо мислити потпуно различито — то је наше право, ми ћемо се некако договорити да бисмо живели заједно, без обзира што различито мислимо. Не морамо због тога ни ви ни ја нестати.

АНОНИМНЕ ХИПЕРПАТРИОТЕ

Бард нашег глумишта, глумац Љуба Тадић, захвалио се на позиву који смо му упутили и рекао да о позоришту од сада могу да говоримо само млади глумци, као нова критичка свест позоришта. Какав је утицај Ваше генерације која полако заузима места у београдским позоришним кућама?

Млади људи су онемогућени, јер им се, између осталог, узима за зло што нису агресивни, што не пружају отпор, што се не гурају, што смо као генерација неочекивано мирољубивији од претходних. Људи су искључени и мало је простора на којима могу да кажу шта мисле. Млади људи су у овој земљи пружили отпор на начин на који су умели. Мислим да нам се често приписује да чинимо више него што то заиста можемо.

У Београдском драмском није, колико је јавности познато, отворена сезона лова на етнички неподобне...

Постоје и овде ломови, на жалост. Постоји један ужасан страх да ће се ствари врло брзо, са једне сцене пренети на другу, да ће и овде људи бити подељени на подобне и неподобне, да ће се и овде десити нешто ружно. Људи живе са тим страхом, пролазе ходницима са тим страхом. У овом позоришту су се такође појавили ружни натписи у витринама, преко ноћи, да ту, међу нама, има неких људи који су другог порекла, са питањем: шта они ту раде са нама? То су неке хиперпатриоте наравно за сада анонимне, који окаче памфлете са текстом од кога се човеку дигне коса на глави. То је страшно и тога се плашим у овој кући. Ако се такве ствари буду дешавале, стварно нећу имати разлога да и даље останем. Они осећају да могу то да раде, да можда имају подршку. Такви испадни нису лична лудила да би их занемарили. У таквим стварима нема случаја.

Увек када завршавам неки разговор помислим: Боже, да нисам рекла нешто што ће неко погрешно да прочита од онога што сам мислила? Да ли је могуће да када хоћу нешто најбоље и најплеменитије да кажем, да има оних који би из тога извукли оно што њима треба за неке друге интересе? Мислим да се из начина на који говорим и мислим види мој став који не мора да се прикључи ниједној политичкој партији. Ја сам дала свој глас и прикључила се нечем што се зове опозиција у овом граду, колико сам то умела и могла.

ОБАВЕШТЕЊЕ

Обавештавамо наше читаоце да ће, због недостатка простора, одговор господину Небојши Пајкићу бити објављен у наредном броју „Српске речи“.

О ДЕСАНКИ

ОДЛАЗАК У ОЗОН ЗАВИЧАЈА

Има одлазака који то нису. Они готово да не боле, већ само постварују и онако свеprisутно осећање сете, и другачијом, изоштренијом и усредсређенијом светлшћу зраче из Дела које смо волели, знали, тумачили себи и другима, стасавајући, на обичан поглед неприметно, од младалачког одушевљења до критичког просуђивања и назад (или напред?) — до поштовања коме нису дорасле речи. Можда би ћутање било прикладније када бисмо за њега нашли саговорника. Али како ћутати о некоме ко је говорио до последњег даха, а и сада нас гледа, и слуша, са места које је за такав, вечити разговор, сам одабрао.

Сећам се и нехотично исповедам: била сам затечена рукописом *Озон завичаја*, као и толики пре мене неким другим Десанкиним књигама. Да ли смо заиста могли помишљати да знамо оно што ни сама песникиња није знала: каква ће бити њена нова, следећа, наредна, будућа књига? Хаику, понављала сам у себи немало изненађена, носећи попут свих наших вајних уредника кући терет папира, па још формата ђачке свеске, и питајући се да ли носим драгоценост или... радим свој посао, а други, мимо мене и без мене, нека просуђују, те сумрачне по издаваштво 1990. Године, шта сам урадила. Година ми се и онако чинила суновратном, ваљда стога што су следеће чекале у непрозирној тами будућности.

Недоумице око „вредности папирића“ које сам донела развела ми је већ прва реченица *Разговора са читаоцима*. Као да сам је чла, а не прочитала. зазвучала ми је благо и правдајуће, па пркосно и подругљиво, па самоуверено и убедљиво, па помирљиво и обећавајуће, чак хуморно и зачикавајуће:

„Вас који ме знате још из мојих песама о покошеним ливадама, стрепњама, из песама о кривим бајкама, о Србији великој тајни, вас који ме знате као песника који тражи помиловање за вољне и невољне грехове, као песника сонета, — нека не зачуди мој занос јапанском древном поезијом која је повезала бројне југословенске песнике, као каква политичка странка.“

Тако је до мене, а потом и до читалаца, дострујао чисти, у хаику форму природно (без строгог бројања слогова) заоденути *озон завичаја*, кисеоник који нам је песникиња подарила и сама га тада удишући пуним плућима, озон преплављен мирисима, звуковима и бојама, озон/ сан — о завичају, природи, људима, земљи, биљу, животињама, трајању у животу и одлажењу из њега. Прозрачан попут воде на крштењу и густ попут мириса тамјана на крају пута, улегао у чеону кост и полагао по завичајном своском гробљу, он пропушта кроз своје свеprisутно безграниче слике чудне лепоте и једноставне мудрости, светле и тамне, конкретне и астралне, али увек некако пријемчиве за чула, празничке за душу,

„Земља јесмо,
остало су све привиди.“

Десанка Максимовић

спотичуће за ум који би да их до краја дефинише. Из веома сажетих хаику оквира упорно измиче неки на први поглед неуловљени „сувишак смисла“ и лебди, изван шкртих речи, озарен ауром тајне, или неког још недоживљеног искуства, недосежне спознаје, недосањаног сна.

„Слике се као ватромети нагло пале и гасе“, непогрешиво описује сама песникиња своју хаику фазу, свој раскошни излет, далек када је у питању колевка песничке форме, али близак — по много чему што хаику одређује суштину — песницима света, па тако и Десанки. Њеним језиком речено, или њеним поимањем песничких слика посведочено, *Озон завичаја* заправо и јесте јато свитаца које се тражи и дозива у тами памћења, чу-

ног опажања, искуства, мишљења. И у коме пакаткад исти свитац промине кроз исту таму да посведочи о неумитности истих дилема или понављању идентичних слика, идеја, представа о свету (колико се само плашила да то само њој својствено понављање идентичне песме не схватимо као омашку у обиљу, као случајност, већ да то понављање разумемо и осетимо му разлоге, смисао и дубоку песничку намеру!).

Назвали су овај специфични, Десанкин хаику, неки проциљиви тумачи словенским, хришћанским, пантеистичким, и били су у праву, али се ипак нико до сада, у три године постојања ове необичне књиге, није тумачењем приближио изворишту оне неисцрпне енергије која је обузела, не тако давно, песникињин дух и преточила се истовремено у песму, у слику, у музику, у један синкретизам какав је уметност ваљда била пре гутенберговске галксије.

Има одлазака који то нису. Овај је само вечна посета озону свога завичаја.

Љиљана Шоп

А, Б, В, ГОСПОДЕ, ГДЕ СМО?

„Још ми нико није објаснио чија сам ја војска и за чије се здравље ја борим. Никога није срамота што то не зна да ми каже. Ко ће овде да живи, па да буде сто пута српско? Овде су и мрави мртви, а камоли људи.“
Славиша Радовановић: **А, Б, Вуковар**

Једна потресна и мучна азбука континуиране несреће одвија се пред читаоцем свиклим и на овакву историју и на овакву литературу. Уобручена између прошлог и најновијег рата, пренаглашене конструкције која на крају има за циљ да два последња ратовања доведе у директну везу, где је последњи последица нерешених питања претходног, конфузнији и бесциљнији од њега, у понечему и безнаднији и суровији.

Када се историја претаче у књижевност без временске дистанце, као огољено сведочанство исхода још увек неизвесног, немогуће је створити дело сложеније приповедне структуре и систематичнијих спознајних вредности. Стога је **А, Б, Вуковар** у првом плану сиров и суров документ издвојен из непосредне стварности, ковитлац крви, псовки, буке и беса који се још нису слегли. Мозаични збир слика које остају у памћењу попут неког натуралистичког филма, епизода којима се не види след ни смисао, детаља издвојених селекцијом пољуљане емоционалности, окупља се око приче о мирнодопској прошлости једног од вуковарских ратника, баченог у славонску равницу из родног Поморавља, да буде нови Милутин нашег времена. Али и природни наставак старог Милутина, у свему што је то време донело на овим просторима овом народу, ако не и његов крај. Крај свих вредности у које је, у посувраћеном свету, Поповићев Милутин још могао веровати, и свих извесности које су му како-тако одржавале морал у паклу кроз који је пролазио, крај свих напора да се ратује чиста образа и прича оконча мирне савести.

Изнемоглог и распаханог вуковарског борца, који је ратиште напустио да би украденим оружјем разрешио личну, породичну трауму (венчање своје жене с рођеним братом), прихвата у свој сељачки дом јунак прошлог рата, потом бечки гастарбајтер и њихов пензионер, понајвише зато што га подсећа на сина који се одродио, а и зато што му патријархални морал не дозвољава да се оглуши о људску несрећу. Са странцем у кући окованој снежним сметовима, па још дезертером — што силно збуњује бившег борца и упућује га на неминовно поређење прилика у којима се сустичу разлике али и сличности између два ратна метежа — старац преживљава поновно сопствену животну голготу, осветљену овом садашњом и увиђа бесмисао своје борбе за бољу будућност која се, између осталог, своди и на вуковарску садашњост. Странчева смрт, страх од сукоба са влашћу, сахрана уз помоћ једнако уплашених и збу-

**Јунак романа „А, Б, Вуковар“
Славише Радовановића нека је
врста Милутина нашег времена.
Наставак његов, ако не и крај.
Крај свих вредности у које је, у
овом посувраћеном свету,
Поповићев Милутин још могао да
верује, и свих извесности које су
му како-тако одржавале морал,
крај свих напора да се ратује чиста
образа и прича оконча мирне
савести**

Пише: Љиљана ШОП

њених комшија, одвијају се као ледена прича о временима када је људски живот јефтинији од било чега, прича о неизбежној моралној низбрдици којој узроци сежу у прошлост а последице у неку нову, ништа бољу будућност.

Пуну узрочнопоследичну спрегу прошлог и најновијег ратовања Радовановић разрешава на нивоу приче, случајним сазнањем бившег ратника да је младић кога је кришом сакранио син његовог бившег команданта, храброг и честитог човека који је убрзо схватио да су идеали за које се борио изиграни, и у време информбировске хајке покушао бекство у Румунију. Од заблуда прошлости и, макар и несвесне кривице за будућност, не може се побећи, као што то неће моћи ни садашњи творци историје, ма с каквим је мотивима стварали и ма какве жртве за њен неизвесни ток полагали.

Радовановић, свестан тешкоћа па и немогућности објективног сведочења о данашњици, али и да се прича о овоме што нам се догађа мора барем начети у времену када се догађа, подсећа на човека који обаврзо пила по непрозирном мраку, згађен и ојађен, бесан и немоћан, у потрази да нитима које су се трагично сплеле у неразмрсиво клупко. „На српску војску можеш да се мрштиш — бадава. Зна она, одвајкада, за ким треба да иде. И куда треба да стигне, осим у овом случају“ вели данашњи Милутин, да би, у очајању с каквим се негдашњи Милутин није сретао, наставио: „Јесу те учили целог живота да је ово Хрватска, а оно Србија, шта сад? Треба да дам тај живот да би ме научили другачије“. Вуковарски очајник, Милутинов потомак (заљубљеник у кукурузе на онај исти, племенито тужни начин на који је то и његов предак по земљи и судбини био), окончава причу без

краја горком милутиновском псовком, верном дружбеницом војничке судбине: „Јебем ти и Велику Србију, и Велику Хрватску и Великог Мене“. У њу је, у тај вапај до глувог неба и равнодушне земље, скупио све своје сазнање о циљевима рата у који се вратио из Француске, иако није морао, док су хиљаде његових младих сународника покушавале да се домогну неке Француске, да их мимоиђе ова крвава чаша националне жучи. „Или се само у социјализму бежи са фронта“, упитаће се пак стари борац за социјализам, кога су учили да капитализам трули, а он живећи и тамо и овде сам доконао да „у социјализму труну људи, што по гробовима без ознака, што у души, ментално“.

Нема тог судије — а најмање то може бити литература, зна Радовановић — који би у овим питањима пресудио коначно, праведно по свакога и све, који би се разабрао између храбрости и кукавичлука, памети и лудила, истинских народних интереса и заблуда о тим интересима. Али ако је нешто у људској моћи и у људском интересу — а онда је то и врховни интерес књижевног дела — онда је то очистити и просветлити народну душу довођењем појединаца „к познанију права“, или барем покушају да се пробуди осећање за неправдо. Да се осети сопствено место, сагледа свој лик, пронађе властита душа. „Била је то врана ва душом голуба“, сновиди се старом Жарку, да би се та слика (симбол тајновитим духовним путем пренела у Беч, на сина му Јована: „Подсећа ме на врану са душом голуба. Ето шта ти је Србин без Србије“).

Подједнако је тешко вредновати ову прозу као што ју је тешко било и написати: исти је проблем у дистанцирању од њеног актуелног садржаја, од њене грађе која нам свакодневно разара чула и ум, свест и савест. Ово је књига сумњи, дилема, питања, књига ружних истина коју живимо и чије ћемо последице тек живети, књига најтежег од свих обрачуна — обрачуна са самим собом, својом пасивношћу или ангажманом, својим опредељивањем у метежу и хаосу. Радовановић се определио да сведочи, срећом не и да суди и пресуђује. У књижевном смислу определио се да, чини се свесно, настави **Књигу о Милутину**, опору и мучну сагу о шумадијском сељачу коме је судбина доделила да убија чак и славонске кукурузе, да полуписмен хамлетовски размишља, да у ђавољем леглу некаквог свог Бога измишља: „Нека се ова намучена звезда, Земља, окрене наопако, неће имати шта да истресе из ње у шаку Господа. Из овога му дела Славоније неће мед и млеко. Нису челик и олово за свете спаситељске руке“.

Зато ваља и јесу речи данас и овде: да очовечују човека у ужасу.

ПЕШКЕ ПО СРБИЈИ

РУКА ГОСПОДЊА

На насловној страни петровданског броја „Политике“ (12.7.92) учавала су се три наслова. Први — писмо Патријарха Павла Уједињеним нацијама о геноциду над православним народом, о мучењу српских цркава, манастира, гробаља, прогону владике Атанасија и свештеника у земљи Светог Саве, у немањинској Херцеговини. Други наслов о пловидби речног бродовља са авионима и силним наоружањем према лепотици Јадрана — Боки Которској. А трећи наслов и текст о појави видри и ракова у Великој Морави.

Прва два наслова и поднаслова изазваше намах низ асоцијација о коранима и сеобама, о путовањима и боравцима, о литератури, кућама и људима из тих крајева крша и епске песме. А трећи текст, након читања богме, и неколика питања.

Ево неколико недоумица.

Да нисмо наједном постали економски богата земља па у последњи месец-два из белог света набавили и укључили скупе уређаје и средства за пречишћавање силних отпадних вода у фабрикама подигнутим крај Мораве?

Да није сазрела еколошка свест код моравског народа?

Нису ли творнице дуж Ибра, Јужне и Западне Мораве услед блокаде престале са радом, па тиме и са изливањем отровних вода у водотоке?

Да ли су текстови о убојним бродовима и о раковима повезани?

Можда је објављивањем овог текста почињена национална издаја, јер је непријатељима откривено национално благо — рибом богати вирови Велике Мораве.

Неће ли сада италијански, амерички, британски и ини војници са плавог Јадрана похитати у зелене дублијане Мораве, у сеновите врбаке да се, проводећи лето и јесен, сладе шкољкама, раковима и рибама?

Да ли је напис покушај учвршћивања власти која нас је и довела у чудно стање да се као деца обећаним шећерлемама радује мо копривама, корењу, пужевицама, гљивама, шкољкама... Свему чиме се можемо прехранити?

А шта ако је појава риба и ракова у Великој Морави дело свемоћне руке Господње?

Да ли су Срби изабрани, небесни народ који се, ето, може прехранити и рибом, једном јединцама, оном којом је и Христ нахранио сватове Галилејске?

Да ли је нужно да моравски народ делимично изумре да би се очистио и поново оживео, баш као што су се овога лета, први пут после неколико десетљећа, очистиле воде Мораве?

И у њима, Богу милом хвала, оживели водоземци?...

Пише: Јанко ВУЛИНОВИЋ

ДОГОВОР

Јутрос сам разговарао са једним познаником, пријатељем, који, ево, већ двадесет и пет година живи у Немачкој.

После поздрава пита ме земљак — како сам.

— Добро сам. Добро! — кажем. И док то говорим, телефонским жицама, на даљину клизе све могуће, неизговорене варијанте одговора на постављено питање. На пример: Добро сам, да горе не може бити. Добро сам, стварно сам добро. Како сам, невероватно. Сјајно. Никад боље. Како мртви, ја добро. Живи се. Истрајава. Ово још није рђаво како може бити. Преживљава се. Не питај ме како сам...

А да би разбио збуњеност земљака својем одговору додајем и то како не само да сам добро, већ и одлично.

Онда ми и даље збуњени добродушни пријатељ постави и друго тешко питање.

— Треба ли ти што?

И поче објашњавати како он ускоро долази у отаџбину. Па уколико ми нешто, било шта, треба, да кажем. Он ће ми то донети.

Колико је ово друго његово питање било изненадно, толико је и одговор био брз.

— Не, не! Не треба ми ништа!

Онда се земљак почео распитивати о храни, бензину, лековима, цигаретама, шећеру и уљу, о хигијенским потрепштинама...

Не верујући да чује то што чује, пријатељ ће опет:

— Сигурно ти не треба ништа?

— Сигурно. Сто посто! Све што ми треба имам овде.

Потом је из Немачке уследило питање.

— Одакле зовеш? Из редакције?

— Не, зовем те из куће. Да те чујем и питам како си. И долазиш ли овамо ускоро?

— Да онда пожуримо, да не трошиш паре на телефон. Долазим тамо идуће недеље.

— Чим стигнеш, јави се. Да се видимо. И да попијемо кафу. Ја частим. Јесмо ли се тако договорили?

— Јесмо, договорили смо се — да ти частим.

Обрадован постигнутим договором спустио сам слушалицу.

ЗАПИС О СУСРЕТУ У СЕЛУ ЦЕРСКА

У шест си кренуо из Нове Касабе. Добродушни Мијо, код кога си на стану и храни, ти као доручак отсеца са пања четврт киле овчијег печења. Пешачиш асфалтним путем ка Коњевих-пољу. Можда ће те неко примити у возило и превести та три километра до куће Николе рабаџије, одакле се одваја пут за

Церску. Онда ти преостаје још само шест километара пешачења до школе у којој радиш.

Али, возила не пролазе. Аутобуси су ретки, три четири пута дневно, они Центротрансви на линији Сарајево—Београд. До њих и не очекујеш да стану, али ходајући послушкучеш неће ли ти се иза леђа зачути тешки камион. Овуда често пролазе камиони вукући у дугачким приколицама загасито црвену руду боксита од Милића ка Зворнику. Рано је и за камионе. Али, до те не брине, спокојан си, равномерно корачаш даље, посматрајући јесењу изамглицу која се диже изнад реке која је просекла уску долину и чији ток час јаче а час слабије чујеш у зависности од удаљености водотока и пута.

Ако ништа друго бар си на пешачење навикао.

Скрећеш са асфалтног пута, идеш сад уз јак поток који се ту одмах испод моста улије у Јадар, далеко мањи од оног Јадра у Србији на којем си одрастао. Корачаш колником који се пење благим узбрдицама. Неколико ћеш пута и поток брвном да прећеш. Пут прелази поток, али пешаци могу брвном да га премосте. Иначе, пут је пун каљуга, тешко тим путем прођу коњска кола, једном недељно када Никола рабаџија вичући и бичем шибајући јаке теглеће коње потера кола претоварена еспапом ка сеоској продавници смештој двеста-триста метара од школе. Салкова продавница (тако је зову по продавцу, иначе је државна) опслужује шест-седам заселака, сваки са својим називом, али и са заједничким, вероватно у неке карте детаљније уписаним именом — Церска. Јеси, за три недеље боравка сазнао си читаве приче о том селу. Кажу, љути су сви Муслимани, али сү међу њима најљући Крајишници, то јест Муслимани из Истичне Босне. А у свој Источној Босни, од Фоче и Горажда па до Бијељине најљући су Церски Муслимани. Изоловани, сами себи довољни, не резежу никакву власт. Зато им је и село најзаосталије у том делу Босне. Без пута, струје. Донедавно и без школе. У другом светском рату, хитлеровци и усташе су наоружале цело село, које се бранило од партизана и четника. И још је, веле, Хитлер, баш он лично наредио својим војницима да не улазе у Церску, и да се љутим бојовницима не замерају. Могу напасти Русију, могу поробити и Србију, и сва села Пољске, али да не улазе у Церску. Истина, чуо си и другу причу о том Хитлеровом наређењу. Плашећи се да му се војници не заразе сифилисом, вођа Трећег Рајха је забранио Немцима да улазе у Церску. Партизани сү тек 1946. године ослободили село. И љути, сеоску џамију запалили. О свему томе размишљаш, помало и својој судбини, одакле ти ту, и како да баш у таквом селу добијеш први посао, док се полетан и млад, пењеш према новосаграђеној школи.

Јесте, научио си да идеш блањавим путем а да обућу не искаљаш. Бираш сувоту, мало мало па је ту и путањ крај пута, сув, за разлику од колника.

Хучи поток. Пролети понека птица узнеми- рена твојим ходом, једини си пролазник горе ка селу, шта ћеш им и ти, само птице узнеми- раваш. Прелете над стазом, стресу росу са над путићем спуштеним гранама, пошкропе те капио по коси.

Идеш стазом уском коју си свакодневно два пута прелазио још од почетка школске године. Посматраш воду и дрвеће. Па из не- ког несазнатог разлога а не због глади одви- јаш у папир увијени комад меса, вадиш и јак нож из канија, сечеш добро усољено месо, гризеш овчетину у ходу. Не ниси гладан, али једеш. И мислиш још како си почео на време, таман да поједеш до успутног извора, где ћеш се напиту воде, и ићи, ићи даље.

Одозго из заселака, које са уске стазе не видиш, она су изнад брда, на благим заравни- ма, чујеш псе, дозивања, терају чобани овце и говеда у шуме и на пропланке, на пашу, пре него што оскудне испаше кроз који дан заве- је снег.

Зачујеш и коњски ход. Иза шибља које са горње стране надраста пешачку стазу пома- ља се коњ. На зекану је коњаник, усправљен постарији сељак, горштачког лица, јаким, ду- гачких бркова. Да му је на глави шајкача уместо феса, могао би, чини ти се, фотогра- фију или цртеж његовог лица објавити као илу- страцију изгледа српског сељака на поте- зу од Мачве, преко Јадра и Рађевине, Ваље- ва и Ужица па све тамо до Старог Раса. Али, авиј, он на глави носи фес, јаше, благо прут- ићем шица зеканчића који осим њега носи и двоје пуне бисаге и иде право напред, стазом којом и ти идеш. Надесно ти је страна, густа обала и шума, са леве пут, блатњав. Једино је путић сув, али њима на горе идеш ти, а на до- ле, теби у сусрет коњ. Гледаш се са коњани- ком. Мислиш, ко ли ће скренути. Оно, дејеш себи за право, требао би он да благо повуче узде и да скрене коња, природније је да коњ у блату укаља копита него ти лаке, јесење ци- пеле. Ти си, уосталом, гост, домаћин је коња- ник. Ти учиш његову децу. Све то размиш- љаш док се приближавате једном другом, све себи обећаваш да нећеш скренути са стазе, јер слутиш да се, уколико сада скре- неш после не би могао ни колником кретати, ни у село улазити, а немоли ићи сувом ста- зом. И децу учити. А знаш и ко је коњаник ко- ји ти иде у сусрет, један од богатијих у иначе сиромашном селу, има воденицу и велике воћњаке и доста стоке. Највиђеније човек у селу. Најзаслужнији за почетак градње џамије у Церској. Све то знаш, нешто из прича, а не- што си га и препознао по детету, твојм ђаку, једном од бистријих дечака у разреду, и бис- тријих и чистијих.

Не скрећеш са стазе, идеш, присећајући се литературе, Вукових записа о понашању Срба сељака при сусрету са Турцима, Веселиновића и Андрића, народних песама о че- му, иначе, децу учиш. Због нечега си најед- ном помислио и на нож, који те, иовако, у хо- ду додирује по крстима са десне стране, јер ти је разлог због којег га носиш непознат. Нож, а тече јесен 969. године у веку двадесе- томе а далеко је и описано доба Срба и Тура- ка. Минуло је то време, далеко је, баш како што је теби сусрет са коњаником близу као временски тако и просторно. Минут — два.

Неколико корака. И неминован. Сусрет о ко- јем, сигуран си, размишља и Бего коњаник, надајући се како му реченица о брадатом учи који је из Србије дошао у сред Босне да њи- хову децу учи српском језику није кључна у том размишљању док се неминовно прибли- жавате један другом. Пешак и коњаник.

И на метар — два сеоски првак благо скрену коња, скрете га, али не и довољно, та- ко да си ти, хтео не хтео, морао једном ногом стати у страну. Коњаник се коњићу обрати са — Оо, оој!, а теби, док сте се међусобно гле- дали:

— Мер'аба!

— Добар дан! — одговориш, па одмах, кајући се због таквог отпоздрава, додајеш и оно — Помоз бог!

— Јеси ли ти учи? Нови учи из српског? — Јесам, ја ко ће други бити у овој дивљини. Ко ће други ићи ка школи?

— Учиш ли ти мог Фикрета, у петом.

— Учим га. Добар ти је Фикрет, Бего.

— Окле ти мени, учи, знаш име?

А знам, како не би знао. Чуо сам за тебе. Ко није чуо за Бегу Авдића?

— Чуо сам и ја за тебе, учи. Ко си, и шта си! Нех си ти нама дошо.

— Ако, ако, учи. Него, добро је што сам те срио. Оћу да ти речем да мој Фикрет неће сутра у школу. Неће моћи!

— А што Фикрет неће моћи у школу?

— Сјутра ти нам дооди оца. Почиње меј- теп, једном у хефти, у новој џамији. Па сам ти, учи, рад да га тамо упутим. Да и тамо нешто научи. Доће он у школу прекосутра.

— Ти Бего како оћеш. Али ја не би Фикре-

та слао тамо. Штета је да из школе изостаје. Добар је ђак...

— Теби сам ја, учи, реко. Нех иде у меј- теп, макар први дан. А за ону хефту ћемо ви- дети. Јер тако, учи?

— И ја сам теби, Бего, реко? Али жао ми Фикрета...

— Немој ти, учи, ништа бринути. Тераћу ја њега да учи и код тебе, и код оца.

Растао си се од Беге и продужио стазом ка школи у Церској.

А јутрос, прекуцавајући овај запис, чуо си на радију вести неких страних агенција како Муслимани у селима Источне Босне, у селу Церска, немајући хране једу оно што једу жи- вотиње. Каже репортер дословно да станов- ници Церске „једу животињску храну“, јер Срби недозвољавају пролазак камиона са храном коју им шаљу Уједињене нације.

Који би то човек хранио себе и децу оним што једу говеда и овце. А не би, на прилику, заклао, осушио и појео овцу?

ОПОЗИЦИЈО, ОТРЕЗНИ СЕ!

Недавна сцена када сви посланици опозиције напуштају Скупштину Србије и цинична опаска новоизабраног председника Скупштине Лилића да се затворе врата и у стилу — наставимо и завршимо започети посао, посао најуривања опозиције из званичног политичког живота.

Тако је лакрдија око превремених избора 20. децембра 1992. год. дошло до свог финала, јер уз један мафијашки маневар сестринске партије социјалисти и фашистички Шешељеви радикали за трен су променили закон (на миг великог војводе), који су сами раније донели и тако елиминисали посланике опозиције да не уђу са бар 4 — 6 посланика у Савезну скупштину. Следећи циљ је стварање Савезне владе која ће бити крајње послушна и сервилна према политичким циљевима „великих српских заштитника националних интереса“. И даље као и пре ових задњих избора Србијом влада ратна мафија, шверцери, новокомпоновани богаташи, дежурни „патриоти“ који имају сталне наступе у готово свим ТВ дневницима озлоглашене ТВ Бастиље Србије.

А сети се опозицијо, како су Вам обећавали разговоре и договоре о истинским демократским променама на некаким округлим столовима, у чију истинску добробит за српски народ, од почетка нису искрено веровали. Било је то добро изрежирано „замајавање“ и надмудривање да би се изгубило у времену и дошло у теснац за прави споразум пред изборе и за то време су тимови њихових људи и „специјалиста“ радили на основном задатку: како изрежирати изборне резултате и наравно успели су.

Они су ипак веома добро знали да и поред трагичног утицаја ТВ Бастиље и свих лажи, губе подршку народа и да морају „ганстерским потезима“ обезбедити подршку наивних и лаковерних маса пензионера, сељака и због егзистенције послушних службеника, да се не говори о милицији, маси директора пропалих фирми и др. По њиховој концепцији опозиција у Србији треба да буде само некакав и узгредни фолклор и покриће „демократског поретка“ Милошевићко—Шешељево политике самовоље пред спољним светом. Дobar део народа ко зна већ по којем пут је загрисао на њихову проверену „удницу“ да су они једини прави заштитници националних интереса свих Срба, у које се Милошевић и његов гласник Шешељ, у свим јавним обраћањима жестоко заклињу (тешко српском народу док буде трајало ово национално заклињање и заштита која доноси ратну хистерију и тоталну економску беду!)

А њима је кратко речено основни циљ: што дуже остати на власти уз политичко и национално излуђивање осиромашеног и опљачканог народа који је уз то доспео и у велику духовну кризу и апатију. Сачувати власт која доноси огромне посласице и профите јер практично владајућа врхушка је претворила читаву Србију у лични посед, на коме на-

род треба да буде безлична маса која ће само повремено „иступити“ у јавности када њихова режија то захтева ради изражавања „воље народа“!

И тако се овај жртвовани народ вртоглаво прибуљује оној чувеној изјави Милошевићевог послушника и потрчка Бранка Костића да ћемо „корјење јести али се нећемо покорити“.

„Велике светске завере“ против Србије и српског народа и даље су омиљене тезе у ТВ дневницима, разговорима са поводом, округлим столовима. Сви који су за смирење и престанак крвопролића, разарања, плјачки и хаоса су чисти издајници и страни плаћеници.

Својевремене разумне иницијативе Вука Драшковића, Војислава Коштунице и др. вођа опозиције за мирни расплет политичке кризе у бившој Југославији, са игнорисањем и клеветама су одбацивани. Али протекли догађаји су неумољиво сва њихова указивања потврдили.

И шта сад треба чинити? Мислим да апсолутно треба напустити Скупштину у којој ће сваки конструктивни предлог и иницијатива за решавање нагомиланих привредних и политичких проблема од стране опозиционих посланика биће дочекани на нож, са поспррдним и осорним коментарима и њиховом гласачком машинном одбачени. Треба форсирати владу у сенци и уз паралелни политички рад својим срећним политичким програмом привући све честите и истинске патриоте из редова интелектуалаца, књижевника, академика, православне цркве, професора факултета, непоткупљиве новинаре. Морате створити моћно језгро другачијег јавног мњења него што су га они за ових 5 — 6 година створили. Галопирајућа и највећа стопа инфлације у свету у Србији и Црној Гори коначно ће пре или касније отрезнити и овај заведени и изманипулисани народ. Тек тада ће моћи да почне права привредна и духовна ОБНОВА СРБИЈЕ, која ће бити дуга и мукотрпна али на крају успешна. Наш народ ће се поново наћи међу цивилизованим народима, где владају закони и уважавање рада и памети. То је и једини пут изласка из садашњег страшног ратног кошмара и мафијашког понашања у свакодневној збиљи у којој живимо. Будите јединствени, разумни и истрајни, успеће те!

**Спасоје Марковић
Шабац**

СРБИЈА ГУБИ СВЕ

Србија је заронила у дуг мрачан тунел. Када ће и да ли ће уопште изаћи не зна се. Завладао је мук, царује епидемија страха. Свуда су доушници који помно прате шта се где проговори и да ли се хули на власт. Опет људе позивају на „информативне“ разговоре јер се слободна реч мора у зачетку угушити.

Велика чистка је при крају. Функционери на власти више се никога и ничега не боје, сматрају да им нико ништа не може. Није тим довољна само власт, треба себи приуштити и уживање. Неки својим љубавницама купују станове, запошљавају их на шефовска и дру-

га руководеће места. Тако треба. Тако је један поставио своју драгу љубавницу за директора школе. А када је у предизборној кампањи гурао у наше поштанске сандучиће слику своје срећне породице на њој није била и љубавница. Она је чекала своју шансу и добила је. Поштење губи сваки смисао, рад губи сваки смисао. Није важна памет, знање, важно је да си у одређеном клану, на правом месту. Србија губи своју памет, своју душу, своју младост. Губи све.

Људи навикли на фотеље неће се лако њих одрећи. Власт је сласт. Али дешава се нешто нимало чудно. Они који су му колико јуче тепали Слобо, који само што нису лизали стопе по којима је ходао, који су за сваку ситуацију трчали к њему као мала деца да га питају може ли ово или оно да се уради осетили су да се нешто мења, да он не може бити вечит и непромењив. Али би хтели да они остану непромењиви, вечити. **НОВИ КАМЕЛЕОНИ** гъезде се и множе по Срији правећи себи одступницу за нека друга надоласећа времена. Стварају кланове, херметички затворене групе, кругове и на својим седељкама полако почињу да отрцавају свог идола, свог Слобу. Причају како је искључив, како сам све одлучује, налазе му разне недостатке за које су у своје време тврдили да су врлине. Зашто то ови камелеони раде? Праве за себе алиби, одступницу праве. Једнога дана ће се позивати на те разговоре, један другом сведочити како су они давно учили његове мане, како су били дисиденти, чак ће измислити да су били и због тога малтретирани и прогањани. Такви се окрећу како ветар дува, таквима је увек добро. Промени ли се газда они ће одмах отрчати новом газди и у ручицу га љубити.

Желим и ово да кажем. Често се питам и опет питам какав је то човек наш председник. Има ли трунке осећања? Када остане сам са собом, када његови чанколиси оду кућама да ли икада помисли на све оне гробове у којима лежи српска младост, на децу сирочиће, на рушевине, на уништenu имовину стицану годинама, на убијену децу? Децу му никада нећу опростити — пева Бора. Да ли се икада због нечега потресао или је човек-челик? Пре неколико година пуштена је по народу прича да је он шећераш, али ја сада сумњам у ту бајку. Зна се да стресови јако лоше утичу на здравље шећераша. Или он ту болест уопште нема или је толико неосетљив и не пати од гриже савести те све ово што се са нама збива на њега не утиче. А да ли бар утиче на госпођу Мирјану? Она је мајка. Да ли је икада помислила како се осећају све оне жене чији синови труну, како се осећајем ја отац док гурам колица у којима је мој син богала, без обе ноге? Мирјана, жено, мајко, где ће ти душа?

Ми Срби мора да смо много грешан народ кад нас Бог овако сурово кажњава!

М. В. ПОЖАРЕВАЦ

РАВНА ГОРА ПОБЕДИТИ МОРА

У правној држави коју нико на земаљској планети не признаје одређен сам само ја да тамнујем. Сви закони и прописи неваљани су јој, устав јој је за ноћ сročен. Сила и безвлашће кулминира. Робља се за једну цигару а ко прода државну фабрику па паре истаји са влашћу јок. Затворена је само једна страна. Друга сме све. Милион и по људи страхује што рекоше „против“.

Праве се спискови преко ноћи (неподобних) за све сем за рат. Оружје се отима само једној страни. Грађански рат је на прагу, једино за њега нема неизвесности. Очеви и деде мораће пуцати у унуке и синове. Милион младих млађих од мене, ни тридесет им није а мораће пред цев. Педесет хиљада пендрека сада бране двојицу. Шта је данас милион-два, али требаће милион метара црног платна, милион пута ће се знати коме ће звона да звоне.

Двојица су се удружила, тешко свима, пут зна један или ниједан. Морам чекати други вакат и на другом месту, њино ме место не држи. Реко себи, ако је и од њих много је. Помагаћу колико могу своје признаће ми то сутра. Да не верујем у сутра не би мрдо.

Гледо сам спискове који испред имена и презимена и редног броја крстић имају. Живи су. А колико и докле ни они незнају. Али има ко о томе води рачуна. Даће Бог да ће усуд и по њино доћи, и њима ће прекрст метнути, испред имена додати.

Нећу више да ме они држе у проклетој авлији, много су они гори од мене. Био сам у Славонији, по Босни, није морало, али они су то хтели.

Само им то било остало, шта рећи опљачканом и извараном народу. Шта им рећи, кад им прво на зајам узеше, после оно што им држава гарантова, отеже. Сад двоје задужише да ресто покупе, и они су њини.

Одјездиће и они, и однеће што буду прикупили, или ће им њини отети кад буду бежали, неможе ни Ципар све примити, неки ће морати даље.

Неке цела планета већ тражи. Остаће ваљда неко да и мене (нас) замени.

Остаће шљам, остаће послуга, остаће и палице њих нико неће. Свануће сунце Србији. Штета што свако сунце краљу дочекујемо. Највише нам наши узеше, зато и најтеже пада.

Кад они кажу да нас је милион ипо, мора да нас је бар још толико пунолетних. Увек сам се надао да зелену траву неће дочекати. Сад су најгори, ваљда крај назиру.

Ђурђевдан је наш, браћо Срби, немојмо да и овај прође узалудно, врата њина никад се неће отворити пред нама, мораћемо разбити и врата и њих.

Бог нек' нам опрости ако братска крв потече.

Зар опет да чекамо да нас преваре, зар да црни петак опет чекамо па и овај нам је у недељу дошао (на други Никољдан).

Кад су у старту овакви шта даље да чекамо.

С њима ниучему неучествујемо.

Очекујмо и устанимо на наше пролеће јер РАВНА ГОРА ПОБЕДИТИ МОРА.

НЕДИЋ ДРАШКО

АРИЈЕВЦУ — КАЛАИЋУ

Срамите се до гроба због чланка који сте написали у „ДУГИ“ број 494.

Тако Вам мајчиног млијека и руку родитељских које су Вас хљебом храниле не узимајте више оловку у руке да нешто напишете, да ишта напишете а поготово немојте онакве глупости. Немојте тако Вам Господа Бога и тако Вам Сунца које нас греје. Онакве будалаштине излазе само из глава конзумирана алкохола испред СПС шанкова. Врхунац неукуса, да не кажем и коју тежу ријеч, лежи у ријечима којима алудирате на Небојшу Јанковића, — портпарола „опозиције“ који је у својству водитеља ТВ дневника РТС „својим одвратним лицем огађивао српском народу обеде“. Алал Вам вјера.

Па рећи ћу Вам да је кадровска листа ТВ лица СПС — на којој су личности као љепотани: МАРКО КЕКОВИЋ, СЛАВКО БУДИХНА, БАНЕ ВУКАШИНОВИЋ права ствар. Ја се само питам да ли стручњаци СПС који ове личности изводе пред српски народ знају бар двије ствари најмање: Да нису Васкрсне покладе сваки дан па да нам приређују МАСКАРАДУ, и друго — да ли знају да СРПСКИ НАРОД има и дјеце па да није фер ту дјецу свакодневно плашити. Знам да смо у тешкој ситуацији па да не можемо да идемо на оне велике циркуске спектакл-представе гдје има и кућа страве и ужаса али не морају они од Телевизије Србије да то праве. Но, у свој несрећи има нешто и среће. Вас Калаићу нема баш тако често на те-ве екранима у поворци вампира и ревије одвратних фаца која свакодневно дефилије екранима ТВ Србије. Стичем напросто утисак као да хоће да парирају Хрватској телевизији и то по сваку цену. Болујете Калаићу од уобразиље да сте препаметни и да све знате под овом капом небеском. Већ годинама пратим шта пишете и морам Вам и то рећи као мој коначан закључак да је због тога што сте до сада написали најбоље да не пишете више. Изгледа да су Вас као и Вашег колегу Брану Црнчевића малигани узели под своје. Што се Вашег патриотизма тиче и ви сте како то лијепо Данко Поповић каже „Србин од јуче“ а чини ми се и из користолуђа. Зашто велите да не: СПС је добра крава музара. Има ту доста народне муке, може да се добро грицка и не оскудијева у овој кризи.

Питам Вас ко данас, баш данас уређује програме на РТС-у послјије ове велике чистке а програм је сваким даном све горни. Не вријеђајте људе који живе у америчком протекторату на Хаитију и Хондурасу они не гледају програм ТВ Србије.

Тако Вам мајчиног млијека не пишите ништа више. И никад.

Прото-синћел Лазар Кршић
ТАВНА
Доња Трнава

ЦРНОГОРСКА ЦРКВА ЈЕ БИЛА АУТОКЕФАЛНА

За оне, који нијесу довољно и адекватно упућени у историјат Црногорске цркве, карактеристично је резонување да Црногорска православна црква никад није била аутокефална (независна, суверена), што, дојста, не одговара, већ је у колизији, са стварним историјским чињеницама и истином. Зато ћу се ја овом приликом, у нади да ће ово моје писмо угледати свјетлост дана, осврнути да релевантним чињеницама експлицирам фактичку аутокефалију ЦПЦ, што је један неспорни историјски факат.

Најбољи демант идеолошких тврдњи да ЦПЦ није имала аутокефалију, представља Анкета Валтазара Богишића, међународно признатог и познатог научника. У тој Богишићевој анкети из 1873, Правни обичаји у Црној Гори, архимандрит Нићифор Дучић, који је био агент српске владе, на питање: — да ли је Црногорска црква аутокефална, а ако није под чијом је јурисдикцијом „под патријархом цариградским или под св. Синодом Петербуршким“, архимандрит Дучић је децидно одговорио: „Посве аутокефална и особену јерархију има“ и „са осталим аутокефалним црквама нема дуги однос осим мир и љубав“. Тај исти Нићифор Дучић, Књижевни радови, књ. 9, Београд 1894, с 245 вели: „Цариградска патријаршија није имала могућност да врши духовну каноничку власт над Црногорском црквом. Руски синод признао је православну цркву у Црној Гори за аутокефалну за вријеме славнога митрополита црногорског Петра I Петровића — Његоша“.

И књига др Никодима Милаша, задарског епископа, Србина, познатог стручњака канонско-црквеног права, под називом „Православна црквена право“, Задар, 1890, изричито, говори о аутокефалности Црногорске цркве. Др Никодим Милаш у поменутој књизи цитира званични каталог православних цркава: — Синтагма — чије је штампање одобрила Цариградска патријаршија (1855) ће се прецизира „АЦПЦ. Ту се „аутокефална митрополија црногорска“ налази под редним бројем 9, док се „црква у краљевини Србији“ налази под р. б. 14. Др Никодим Милаш у том дјелу каже да пошто је укинута Пећка патријаршија: „при државној самосталности Црне Горе и црква у њој сматрала се самосталном у своме устројству и унутрашњој управи, као што је самостална и данас. Самосталност Цетињске митрополије признала је Цариградска патријаршија“.

О аутокефалности ЦПЦ говори и руски црквени историчар Е. Смирнов. Он наводи чињеницу да је ЦПЦ задобила аутокефалност још прије укидања Пећке патријаршије (1766),

захваљујући томе што је Црна Гора била слободна. И због таквог положаја Црне Горе њена православна црква, каже Смирнов, „заузела је аутокефалан положај у реду дугих цркава, и њене владике — митрополити заузели су савршено независан положај, како од српског патријарха у Пећи тако, доцније, (у 18. в.) и од Цариградске патријаршије“ (Историја хришћанској цркви, изд. 5. С. Петербург 1891, 119).

Аутокефалност ЦПЦ експлицитно се изражава и Уставом св. Синода у књажевини Црној Гори од 30.12.1903. (Цетиње, Црногорска државна штампарија 1904), чији је аутор др Никодим Милаш. У члану 40 тог Устава стоји: „Државна вјера у Црној Гори је источно-православна. Црногорска црква је аутокефална. Она не зависи ни од које стране цркве, али одржава јединство у догмама с источно-православном весељенском црквом. Све остале признате вјероисповијести слободне су у Црној Гори.“

Црногорска православна црква као посве аутокефална укинута је на један нерегуларан и неканонски начин (1920), пошто је Црна Гора престала дјеловати као државни субјект. У Уставу св. Синода у књажевини Црној Гори у члану 5 стоји: „Црквену власт штити државна власт и према томе, чим би се опазило да су права црквене власти повријеђена, државне власти су дужне пружити јој законску заштиту“. Међутим, будући да Црна Гора, пошто је незаконито и насилно присаједињена Србији, није егзистирала као државни субјект није могла заштити своју цркву, тј. није се могла адекватно одупријети њеном укидању. Указ регента Александра о укидању ЦПЦ објављен је у службеном листу (нове) Српске патријаршије црквеном „Гласнику“, Београд од 19. VII 1920. с.л.

„Уредбом о централизацији управне и судске власти у Српској патријаршији „дефинитивно је укинута ЦПЦ. Члан други те одредбе гласи: „круг рада митрополита Црне Горе, Брда и Приморја изложен у Уставу св. Синода од године 1903. преноси се на српског патријарха православне цркве у Краљевини СХС“ („Весник“ бр. 6. Београд 7. II 1921.). На основу споразума између Цариградске патријаршије и владе Краљ. СХС 18.III 1920, св. Архиепископски Синод Цариградске патријаршије издао је одлуку бр. 2056, којом се „признаје проглашено уједињење (?) аутокефалних цркава: српске, црногорске и карловачке, као и двију далматинских епархија“ (Душан К. Петровић, Уједињене српске цркве и обнова патријаршије 1219-1969, Београд 1969, издање св. архиј. синода Српске православне цркве).

Дакле, ако желимо да служимо стварној историјској истини, без икаквих политичких предрасуда, не можемо спорити да је Црногорска православна црква имала потпуну аутокефалност док није незаконито укинута Декретом од 17.VI 1920. године.

НОВАК АЦИЋ
Цетиње

РЕЧ ЈЕ О ПОЈАВИ „ШЕШЕЉ“

Реч је о појави „Шешељ“ и о следећим чињеницама:

Ни један једини поступак Шешеља, откада смо осуђени да трпимо његово присуство у Србији није био у корист народа. Напротив, сваки поједини његов поступак је директно усмерен (свесно) против српских интереса

Његово оснивање тзв. „Четничког покрета“ усмерено је на отварање старих рана. У своме непознавању народа у Србији, сматрао је да је идеја, четништва најпопуларнија ствар у Србији и да ће на њој најбоље профитирати у планираном политичком раду. Кад му је тај план пропао, профитер је бесправно присвојио име Радикалне странке, некад најпопуларније у Србији, од чијих циљева је он и по формату и по идејама космички далеко. Ово је, као идеја о четничком покрету, директно штетан по српски народ.

Његов отпор према монархији је апсолутно штетан по српски народ, јер би монархија као институција у садашњем моменту огромно побољшала стање у земљи. Шта би Хрвати дали да сада имају једног аутентичног претедента из свог народа, који би подупрото климату државу. О принципијелности Шешеља у том питању говори и чињеница да је, не тако давно, и сам нешто покушао у својој режији у Шпанији. Његово називање Карађорђевића издајницима (у Скупштини Србије) је одраз дубоке (хрватске) мржње према династији, а дубоко је штетно по Српски народ.

Шешељево ступање у службу Милошевића је наступило из профитерских разлога у моменту кад је увидео да су му сви покушаји укључења у политику Србије пропали. Тиме почиње његов успон, јер (за пробу) добија један мандат и улази у Скупштину. После испуњених задатака и положеног испита бива на другим изборима награђен са нечувена 73 мандата. Сва та сарадња је усмерена апсолутно на штету Српског народа.

Шешељево витлање пиштољима на улици, против студената, просветних радника и таксиста, затим крајње недолично понашање у Скупштини, који је манир систематски примењивао, ишао је на компромитовање опозиције. Пред нама ненаклоњеним светом. Нов поступак на штету Српског народа.

Хушкање Срба у Хртковцима на Хрвате, дело Шешеља, западна штампа је одушевљено дочекала као непобитан доказ етничког чишћења од стране Срба. Следе нови притисци на Србе тиме и нове штете по Српски народ.

Предлог Шешеља у Скупштини да се из Србије протерају сви Хрвати, је (као и догађаји у Хртковцима) његов допринос Западу да може изнети доказе о етничком чишћењу у Србији. Дакле, његов разорни рад постаје јаван, те и службено даје материјала западној штампи (и факторима) за даље нападе на Србију. Треба ли да се каже колико је то штетно по Српски народ?

Шешељеве изјаве грчкој штампи са њего-

вом „понудом“ да се Македонија подели између Грчке, Бугарске и Србије, јесте директно доливање уља на ватру антисрпске кампање. То није политичко деловање, већ поткопавање Србије, рушилачки и штетан рад.

Шешељеве псовке (Батрићу Јовановићу) у Скупштини и претње савезним министрима да ће их похапсити представљају подгрејавање оцне западне штампе да се овде ради само о дивљацима. Опет рушилачки и штетан рад. Исти циљ је имао и његов безобразни напад на Ћосића и његове саветнике.

Рушење Панића имало је за циљ да за владајућу странку обави овај прљави посао против опозиције, посао врло штетан за Српски народ.

Планирано рушење Ћосића у дослуху са владајућом странком, треба да отклони и последњег утицајног човека са власти који би могао (сачувај Боже) да уради нешто у корист Српског народа. Такође штета по Српски народ.

Није далеко од здраве памети претпоставка да Шешељ ради по упутствима Туђмана, који не би имао приговора ни на један од наведених Шешељевих поступака.

Поред чињења, има и Шешељевих нечињења у корист Хрвата. И поред вишеструких позива власти из Требиња Херцеговцима у Београду и Србији да дођу тамо и да помогну малобројним голобрадим младићима у одбрани Херцеговине од усташих хорди, господин Шешељ се прави да то не чује, јер он добро зна да би на фронту морао да пуца на своје Хрвате. Сматра да је лакше, за Хрватску целисходније и за њега боље, да овде, у безбедности, прерушен у Србина, ради на уништавању Срба. Браниће се и обавезама у Скупштини.

Поставља се питање шта би био мотив таквог антисрпског деловања „Србина“ Шешеља. Мотив је у томе што у Шешељу живи Хрват. Напуштање католичког племена Шешеља у Опугену од стране његовог деда и каснији прелазак у Православље, не значи ништа. Прелаз из вере у веру није у друшћјем начину кршћења. Он захтева да се из себе избаце обичаји и навике повезане са ранијом вером, осећање припадности старој вери, традицију и историју старе вере, у овом случају потпуно заборавити Св. Анту, Св. Августина, Госпу и дух католицизма, а осетити себе као део Светог Саве и Пресвете Богородице. Затим, потпуно заборавити постојање рођака у старој вери. То је врло дуг процес. За 50 година се још није кренуло од почетка процеса осим спољних обележја. Због дуготрајности тог процеса, нови Срби — Шешељи, нису имали времена да постану православци и за њих је то још далеко. Доказ за ово је чињеница да се од Шешеља, тако великог Србина, апсолутно никада није чула реч Светосавље, а у Светосављу сада сви гледамо спасење. Светосавље је још увек далеко од његовог поимања нове вере и живота у њој.

Сава Максимовић, Београд

НЕШТО О Г. ШВАБИЋУ

У листу „Политика“ објављен је чланак „Одложено суђење — Швабић против Пејчића“. У том чланку Швабић сматра да се нападом на њега баца љага на партизански покрет и историју ове земље. Чудим се да досад нико није одговорио на тај чланак где Швабић себе сматра таквом величином.

Ја сам Швабића упознао 31. децембра 1973. г. када је дошао на Саобраћајни факултет да интервенише за своју ћерку. Његова ћерка дошла је код мене почетком семестра (у то време био сам виши предавач на С.Ф.) и обавестила ме је да је прешла са Техничког факултета и замолила ме је да јој признам положени испит из предмета основи народне одбране. Затражио сам јој индекс и у њему видео да је она положила испит из предмета предвојничка обука и то пре 1970. године. Објаснио сам јој да постоји одлука, да они студенти који пређу са других факултета, а положили су испит из предмета предвојничка обука пре 1970. г. морају полагаати допуну, а онима који су полагали после 1970. г. признаје се испит без полагања допуне. При том сам јој рекао које теме има да припреми за прву, а које за другу годину и чим се припреми ја ћу испитати.

31. XI 1973. г. имао сам предавања код II године студената од 9-11 часова у сали у Сарајевској улици. Пред почетак предавања дође код мене једна студенткиња и замоли ме да је испитам. Ја јој рекох па како сте дошли сада кад ја имам два часа предавања, а после предавања ја идем на факултет. Она ми рече да јој је секретарица рекла да јој неће признати семестар ако не положи предмет основи народне одбране. Ја јој тада рекох „у реду онда ћу вас испитати за време одмора“. Кад сам завршио први час позвао сам је у канцеларију и дао јој два питања. Једно питање је знала друго слабије и ја сам јој рекао положили сте и добили 6, дајте индекс. У индексу видим да је из предвојничке обуке добила 9. Ја јој рекох 9 и 6 су 15 а половина 7,5 да ли да дам мање или више. Она одговори дајте више и ја јој дадох 8. Она ми тада рече а другу годину. Ја погледах у сат и рекох, ја већ касним за час 6 минута, а ја никад не волим да касним. Дођите Ви 3. јануара у 8 часова на факултет, па ако положите ја ћу вам антитирати датум тј. као да сте положили 31. децембра. Она се захвали и оде. После одржаног другог часа ја свратих својој кући и моја пок. супруга ми рече, тебе већ три пута тражи секретарица декана. У том моменту звони телефон. Јавља се секретарица и рече ми „професоре дођите одмах декан Вас тражи“. Кад сам дошао на факултет секретарица ми рече уђите одмах код декана. Кад сам ушао у деканову собу видим у прочељу дугачког стола седи један човек, десно за столом декан, преко од декана, продекан, а до њега секретарица факултета (шеф студентског одсека). Декан ме представи и рече ово је колега Думитров, а ово је друг Швабић. Ја се поздравим са Швабићем и одмах

би јасно, она студенткиња која је полагала код мене зове се Швабић (Вера). Нисам хтео да седнем до њих, већ седох на други крај стола насупрот Швабићу. Декан Милошевић који је такође по вези, иако млад (ванредни професор) поред искуسنних старих и угледних професора биран за декана, а ја сам дискутовао против његовог избора, имао ме је „на зубу“, рече ми да је друг Швабић његов пријатељ, али је далеко дотерао, био је наш амбасадор у Пољској, а сад је директор за изградњу Београда. На ово Швабић одговори, па и ти си далеко дотерао, ето декан си. Тада Швабић поче „ја знам ако је неко нешто положио то је положено и нема ту никакве допуне. У том смислу говорио је око десет минута. Ја сам чекао да га прекине декан или продекан и да му они објасне, али пошто то нису учинили они, ја га прекидох и рекох „друже Швабићу дозволите да вас прекинем само два, три минута све ће Вам бити јасно. Декан ми рече „пустите га“ и Швабић продужи још око пет минута и то, као што је и првих десет минута говорио „како би се рекло из шупљег у празно и обратно“. Кад је престао са говором ја му се обратих и рекох: „Друже Швабићу постоји по овом питању одлука Универзитета у Београду, Одлука овог факултета (што друг декан и продекан знају) и одлука Савезног секретаријата за народну одбрану да они који су полагали испит из предвојничке обуке до 1970. год. и пређу на други факултет морају полагаати допуну, а они који су полагали испит после 1970. год. признаје им се испит. Оно што је досад важило за студенте који су прешли са других факултета важи и за вашу ћерку. Сад да ја Вас питам да ли се ваша ћерка на мене жалила да јој нисам рекао шта има да полаже и да нисам био фер код испитивања и да јој нисам рекао да ћу је 3.01.74. испитати за II годину. Кад ми је рекао да се није жалила, ја сам упитао декана могу ли да идем и отишао сам. Шта су они даље разговарали ја не знам.

3.01.74. г. око 7,30 часова ја се спремам да идем на факултет да испитам другарицу Швабић, кад зазвони телефон. Секретарица декана ми јавља „професоре декан вас тражи“. Ја се јавим, а декан ми рече „колега Думитров сад ми се јавио из Генералштаба генерал-потпуковник, начелник наставног одељења друг Вељко Кадијевић и рекао да Ви признате све ће бити у реду“. Ја му одговорим друже декане ја Вељко Кадијевића добро познајем, јер сам му предавао теме из ваздухопловства кад је био слушац на Ратној школи, па ме чуди да тако каже, када дође писмено ја ћу по томе поступити без икакве интервенције. Не знам сигурно, али претпостављам да је г. Швабић ишао и код њега у Генералштаб да интервенише за своју ћерку.

На следећем састанку Наставног већа декан је износио неке неправилности на факултету, па поред осталог наведе и мој случај како нећу да потпишем студенткињу да је положила испит из предмета основи народне одбране. Ја му одговорим „друже декане потпишите Ви, ја немам ништа против. Он ми одговори „па ја немам право на то“ ја му исто одговорим да и ја немам право по постојећој одредби, затим рекох „колико је мени познато да је пре рата неко од родитеља дошао да

интервенише за своју децу на Факултету студенти би га извиквали, а исто тако да Вас питам друже декане да је неки сељак из Рушња или Зуца дошао да интервенише за своје дете да ли би нас Ви онако брзо сакупили, као што је то случај био са другом Швабићем?

Не знам да ли је неко после мене потписао индекс о положеном испиту Швабићевој ћерци, јер сам ја због ове своје упорности онемогућен да после 11 година успешног рада на том факултету будем изабран и трећи пут за наставника тог предмета је услов био морално политичка подобност, а Вељко Кадијевић је дао званично тумачење Генералштаба ЈНА да се пред морално-политичком подобношћу сматра и обавезно чланство у СКЈ. Како ја нисам био члан СКЈ то нисам био изабран. По овом питању водио сам спор. Најзад, после више од две године вођења процеса добио сам од ЦКЈ допис у коме се наводи да и поред тога што нисам члан СКЈ не може се узети да сам морално-политички неподобан.

Недавно сам сазнао од секретарице Саобраћајног факултета да Швабићева ћерка није завршила Саобраћајни факултет, већ се уписала на Интерну школу ЈАТ-а (двогодишњу) која није званично призната, већ је служила само за потребе ЈАТ. Та школа произвела је шест класа од по 20 ученика и није рангирана. Касније је слична школа отворена на Саобраћајном факултету званично призната. И у првој и другој школи даване су дипломе с том разликом што су за прву школу оне важиле само за интерну употребу, а ове друге су званично признате у рангу више школе. Како је Швабићева ћерка завршила трећу класу интерне школе Швабић је дошао на факултет и тражио да јој се изда диплома да је завршила ову другу званично признату школу. Секретарица се опирала и није јој могла дати, али изгледа да је она једина од свих својих колега, ипак, ту диплому добила.

Ево, из ова два поступка г. Швабића може се оценити његов карактер, можда други знају много више од мене.

**Добрићу Думитров
пуковник авијације у пензији и
дипломирани правник, Београд**

ЧЛАНОВИ И СИМПАТИЗЕРИ СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ!

Позивамо вас да својом чланарином или добровољним прилогом помогнете рад и опстанак Српског покрета обнове. У припреми су значајне страначке активности, које захтевају већа улагања, па је потребно да помогнемо сви према својим могућностима.

Чланарину и добровољне прилоге можете уплатити на жиро рачун 60812-678-91956, СДК ЧУКАРИЦА.

ХВАЛА ВАМ!

ЦЕНОВНИК ОГЛАСНОГ ПРОСТОРА

А. ОГЛАС У КОЛОРУ

- Задња страна корица, формат 1/1 2.000.000
- Друга и трећа страна корица, формат 1/1 1.500.000
- Вињета на насловној — по договору 800.000

Б. ОГЛАС ЦРНО-БЕЛИ

- Унутрашња страна, форма 1/1 1.000.000
- Унутрашња страна, формат 2/3 800.000
- Унутрашња страна, формат 1/2 500.000
- Унутрашња страна, формат 1/3 350.000
- Унутрашња страна, формат 1/4 250.000
- Унутрашња страна, формат 1/8 150.000

ПОПУСТИ
2—5 ОГЛАШАВАЊА 10%
6 И ВИШЕ ОГЛАШАВАЊА 20%

ОБАВЕШТЕЊЕ

Због великог интересовања редакција „Српске речи“ обавештава читаоце да располаже комплетом бројева.

Комплети или појединачни бројеви могу се наручити уплатом на жиро рачун број 60801-603-27562 СДК Београд

ПОРУЏБЕНИ КУПОН

Наручујем „Српску реч“ од Бр 1. до бр. 65
Напишите који број наручујете.

(име и презиме)

(улица и број)

(место и поштански број)

ПОНОВО НА НАШЕМ ТРЖИШТУ

CITROEN VISA — OLCIT CLUB 11 RL

НАСЛЕДНИК МНОГИХ УСПЕШНИХ СИТРОЕНОВИХ
АУТОМОБИЛА ЗА ДИНАРСКУ ПРОТИВВРЕДНОСТ ОД САМО
7500 ДЕМ

Мотор: 1130 ццм
57,5 КЦ
5 брзина

МОТОР: 1300 ццм
63 КЦ
8500 ДЕМ

ГЕНЕРАЛНИ ЗАСТУПНИК
„ЦЕНТАР БОБАН“
Београд, Дунавска 13

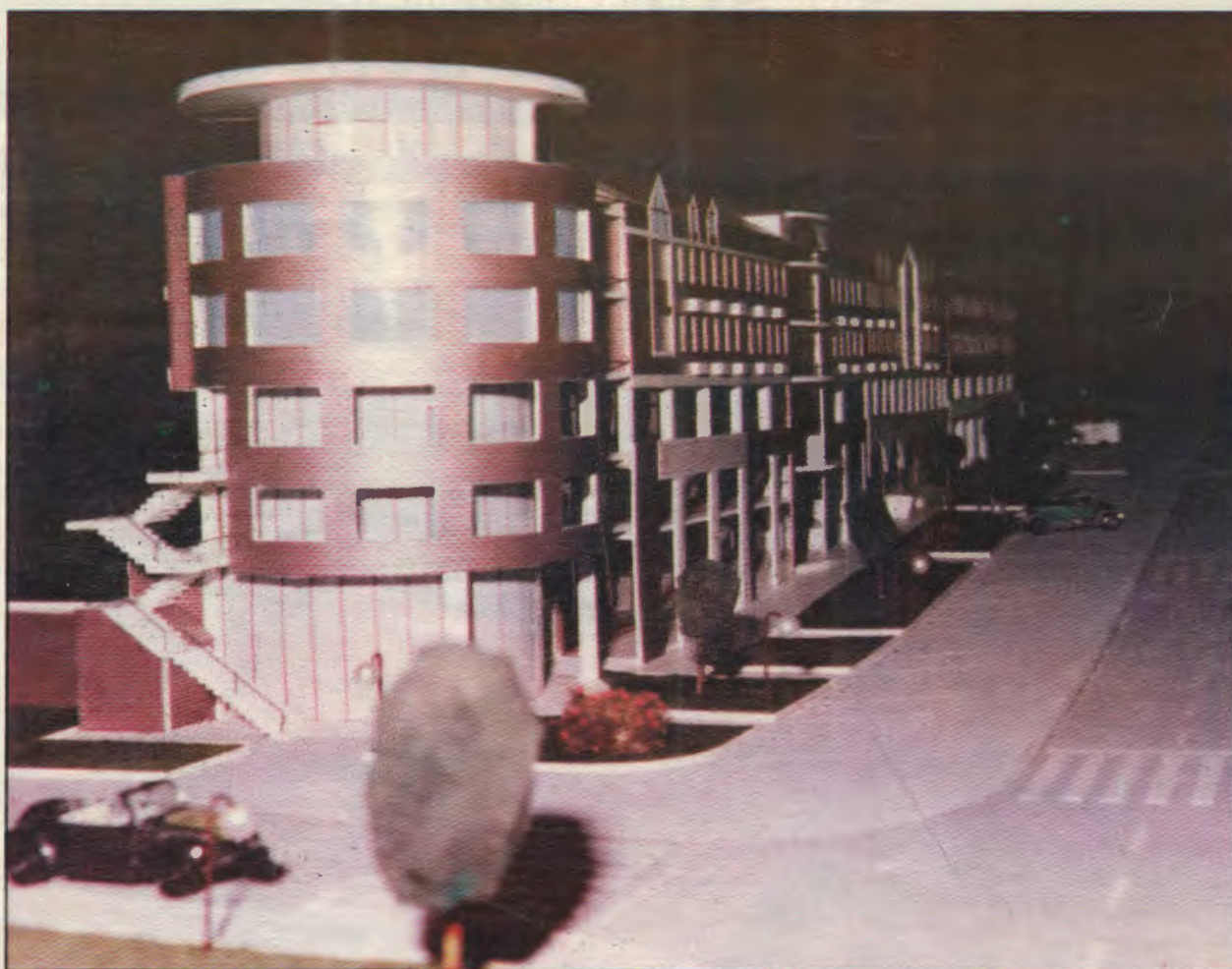
ИСПОРУКА ПО УПЛАТИ
Факс: 631-530
Тел: 620-046, 625-435

COFIX

ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА ПРОМЕТ, ЛИЗИНГ И ФИНАНСИЈСКЕ УСЛУГЕ СА О.
О. 32000 ЧАЧАК, БУЛЕВАР ОСЛОБОЂЕЊА 30,

Тел/фах: 032/32-473

BIZNIS I STAN

STAMBENO-poslovni kompleks

* KARABURMA *

poslovno-sportski CENTAR

* RADIVOJ KORAĆ *

011/341-532, 766-171

InvestExport

